

HRVATSKE NOVINE

Izhajadu vsaku sobotu

Rukopisi i predplaća šalju se na naslov:

„Hrvatske Novine“,

Wien, XV. Bezirk, Kriemhildplatz Nr. 3

Vsaki broj stoji 12 grošev

**Glasnik
gradišćanskih Hrvata**

Sloga je moć!

Predplaća znaša: na isto dan . . . 6'00 šil.
na pol leta . . . 3'00 šil.
na četvrti leta . . . 1'50 šil.
Za Ugarsku na četvrti leta . . . 1'80 pengő
jedan broj stoji . . . 15 šilrova
Za Jugoslaviju na leto . . . 100 din.
Za Ameriku . . . 5 dol.

Leto XII.

U Železnu, 20. januara 1934.

Broj 3.

Hrvati u Beču!

21. ga januara, to je dojuču nedilju će se početi hrvatska Božja služba u crkvi sv. Mihovila (Michaelerkirche) I. kotar (Michaelerplatz).

Dopodne u 9 urah je sv. maša s prodikom.
Odpodne u 4 urah je bogomolja (večernja).

Ovako će bit vsaku nedilju.

Hrvati, dojdite vsi i doneste si sobom hrvatske molitvene knjige! Ki je ali nima, si je more kod crkve kupit za S 3.50.

Hrv. Božja služba u Beču.

Sadašnje leto je za gradišćanske Hrvate jubileumsko leto. Jedan mali narod stoji na granici svoje povjesti. 400 let je, da je ov mali narod došal u današnje Gradišće, da bude mirno mogal svojega Boga po hrvatsku dičit. Nje je samo vera silila, da ostavu vlašću grudu, da išću za njihovoga Boga, koga je Turak proganjal, novi dom, kade im je prvo delo bilo, postaviti kameni oltar ter iz vse duše zajačit po hrvatsku: „Bože, Tebi se klanjamo . . .“

Ovako moramo i mi Hrvati u Beču zajačit prvitu po hrvatsku dojuču nedilju u crkvi sv. Mihovila, ali ne zgodom našega jubileuma, nego da se je naša desetletna molitva ispunila i smo dostali hrvatskoga duhovnika. Ar s ovim se je postavil kamen za budućnost, ki kaže, da je ov put, kuda smo mi išli jur 400 let, dost siguran za to, da naš narod Hrvat ostane, još i u velikom varošu, kade ima malokrat prilike se po hrvatsku pominat.

Za ov mali narod stoju riči nekoga engleskoga putnika: „Evo je jedan narod, ki nima varošev! Nima spominkov iz kamena ili marmora, u kih je zaduban njev 400 letni opstanak, nima katedralov, ke bi u narodu pobožnost zbudjale, nima visokih, bogatih, s zlatom nabitih bankov i palačev ili sa spominki njegovih starih ocev nabitih zadaća u novoj domovini, da si ovakove spominke muzejov, ki bi njegovu narodnu prošlost vsemu svitu glasili.“ Nijamo ovakovoga ča, ar smo siromahi, ar nas je samo šaka. I niti nij bila ovo naša židamo, ke, ako bi i Turki ostavili biti, i onda bi

je bila čovičanska lakomnost zničila i ovako bi opet nek pustošina bila, kako je to po turskih bojih bilo, nego imamo mi veru Kristuša i ovo je najveći spomink naše prošlosti. Ona će nam

Crikva sv. Mihovila u Beču.

povidati, gdo i ča je Hrvat u Gradišću.

Ovu veru smo mi jebali od naših preceev. Ovo ne more nit ne će nikad svoje vridnosti zgubiti. Varoši, gradi, palače, muzeji se moru zničiti, ali vera će ostati. Ona je nas pejala jur 400 let, ona nam je obdržala našu materinsku rič i ona nam poviđa našu prošlost. Ova katoličanska vera

je naše po celom Gradišću raštrkane Hrvate pod katoličanskom zastavom branila proti nepretelju vere i naroda. Ovo zna naš narod dobro. Zato je pak i prošnja našega naroda vse jača bila, kad je potreboval, u najvećem nimeškom Occanu Austrije, u Beču, hrvatsku Božju službu, da si ovako svoje hrvatstvo u tudjem varošu osigura, da po hrvatsku Boga molí, ar onda je blažen, onda zna da je pravi Hrvat.

Znadu se ali i bečanski Hrvati još dobro spomenut na svoju organizaciju posle svetskoga boja, ka je samo kratak žitak imala, ar je manjkalo, ča bi je bilo skupadržalo. Nut sada je ovde ta hrvatski duhovnik, za koga su Hrvati jur deset let molili. Sada je ovde u Beču, i ima tu zadaću, da Hrvate skupaspravi, da je otpelja u crkvu pred oltar, da onde prisežu: „Mi hoćemo i nadalje, u Beču, katoličanski Hrvati ostati.“

On će u našem materinskom jeziku glasiti rič Božju. On će u spovidnici dočekat svakoga, ki ima ča teškoće na srcu. On će vsakomu siromahu na pomoć bit pri nošnji križi. On će vse učiniti, ča nek moguće bude, da naše Hrvate zasti, da ne pogineđu od manjanja duševne hrane. Istina je, da si zlata i srebra nij donesal, ali donesal si je njegove posvećene ruke i duhovničko srce. On će vse razumiti, ar je naš. On pozna nas. On poziva sledećimi poniznimi ričami vse Hrvate Beča: „Hrvatska braća! Gospodin Nadbiškup su me za duhovnika gradišćanskih Hrvatov u Beču postavili. I ja sam polag volje mojega biškupa ostavil — bar na jedan čas — moju tihu faru i sam došal u veliki varoš, da, uz moje druge dužnosti u gradišćanskom semenišću, Vašim neumrećim dušam služim.“ Zato dojdite vsi prez iznimke i čujte bližje njegov program.

Zgodom našega 400 letnoga jubileuma i zgodom svetoga leta ne bi bili mogli večega dara dostat od našega miloga nadpastira, nego ča nam je omogućil hrvatsku Božju službu u Beču. Ovo je najveći spomink, najjači grad naše budućnosti, od našega jubileuma, ar će vidit, da je vera Kristuša jedna tvrdjava gradišćanskih Hrvatov još i u Beču, ar ona im je dala ne samo veru, nego žitak, jezik, dom, familiju, kulturu, kripost i veltiku misiju:

Za hrvatstvo se boriti u duhu Kristuša!

PODLISTAK

Crikva sv. Mihovila u Beču.

(Michaelerkirche.)

Preuzvišeni gosp. Kardinal-nadbiškup je crikvu sv. Mihovila odredil za hrvatsku Božju službu u Beču. Crikva leži u I. kotaru, ne daleko od Graben-a, na susedstvi od Hofburg-a, na Michaelerplatz-u. Jako lahko je za tajti i iz vsih kotarov Beča se more ugodno tamo dospiti. Ona stoji blizu gradišćanskoga seminariuma, ki je u Habsburgergasse 7, I. kotar, kade stanuje sadašnji hrvatski duhovnik i kade odgojivaju hrvatske bogoslove, ki čedu hrvatskomu duhovniku u Beču pri hrvatskoj Božjoj službi na pomoć biti. Vako je crikva sv. Mihovila dosidob najposobnija crikva Beča za hrvatsku Božju službu. Ako bude kašnje potrebno, da bude moral hrvatski duhovnik i u vanjske kotare Beča poiti, ča i tamo poiti po mogućnosti, ali glavna hrvatska Božja služba bit će uvek u ovoj našoj crikvi.

Crikva sv. Mihovila nij znamda zadnja crikva Beča; niti u najmanjem ne! Visoki, uski turam prestigna još i najviše hiže i krove i vanzneto štefanski turam, je on kralj nutarnjega varoša, a jur od zvana lipa crikva je kraljica Michaelerplatza.

Ali znutra je crikva još lipša! Zgradjena je u visokom gotičnom štilu, ima visoko nebo, kamo čedu se gobjijati i odbijati naše mile hrvatske jačke.

Va crikvi nutri su na vse strani male kapelice, zmed kih je sada najlipša betlehemska kapelica, pred kom uvek mnogo vernikov kleči i prosí za blagoslov malo ditešće, Jezuša va jaslicah. Crikva je puna lipih kipov i štatuv, najlipši, najumjetičniji je kip velikoga oltara: Borba i dičan dobitak, sv. Mihovila arkandjela. Zvana toga ima crikva mnogo lipih grobnih spomenikov iz starih vrimen, ki nam povidaju i glasu, da je ova crikva jur već dičnih časov doživila.

Crikva sv. Mihovila je ne nek jedna izmed najlipših crikav Beča, nego i skoro najstarija. Naredno je jur leta 1275. stala na ovom meštu, kade i danas stoji. Mnogokrat je aldov ognja postala, ali su ju opet ponovič i vsenek lipše zgradili; ovako je dobila crikva nje današnju lipotu. Kad crikva blizu Hofburg-a leži, zato je bila kroz već sto let farska crikva Hof-a; ada ovo je bila fara za ljude, ki su se na Hofburg-u zadržavali i va službi bili. Po letu 1918. je crikva prestala biti farska crikva i vako je moguće, da moremo crikvu za hrvatsku Božju službu i dopodne hasnovati, ar nij', kot to druge crikve, celo dopodne vsaku uru zapunjena. Vako će biti moguće, da, ako je volja Božja, i ako Hrvati vsi dojdou, da će se moć u ovoj lipoj staroj crikvi vsaku nedilju i svetak odzivati dika Božja u našem materinskom jeziku. Došla je doba, da iz gorućih srcov zagluš i našoj crikvi hrvatska jačka: Tebe, Bože, mi dičimo . . .

Koliko Hrvatov je u Beču?

U novembru je Apoštolska Admtnstracija za Gradišće poslala na pojedine hrvatske fare Gradišća naredbu, da se javi hrvatskomu duhovniku u Beču broj Hrvatov, ki stanuju u Beču. Nut polag ovoga moremo dosidob sledeću statistiku pokazat: Vorištan 28, Otava 25, Pajngert 32; Rasporak 5; Štikapron 40; Vulkaproderštof 32; Celindof 70; Cikleš 8; Novo Selo 25; Belo Selo 20; Pandrof 40; Cindrof 38; Trajštof 18; Veliki Borištof i Mali Borištof 470; Filež 98; Menovo 37; Šuševu i Longitof 80; Gerištof 70; Dolinja Pulja 50; Frakanava 80; Kaljštof 15; Bandol 10; Vincet i Sabara 49; Čajta 20; Čemba 4; Nova Gora i Pinkovac 10; Stinjaki 80; Žamar 5;

K ovomu stiši još broj onih, ki su se kroz „Hrvatske Novine“ javili biti, i Hrvati iz Madjarskoga. Od sebe razumljivo, da je većina od ovih familija, tako da se ov broj po dvakrat more zet i jednostavno reć, da je u Beču 2000 gradišćanskih Hrvatov. 1500 pozivnicov smo poslali, i ako ki još nti dostal pozivnice, to je zlamenje, da je njegovo ime nam još nepoznato i ga prosimo, da se s čim prijje javi.

Lip broj! Velik broj!

Ovo naše gibanje nij ča novo. Samo nam je bilo dosle nepoznato. Ovo je stoper zlamenje, da se iz sna zbudjamo, da počnemo na naše noge stat i ovako se borit. Zato dojdite vsi i dopeljajte si sobom vse vaše poznane i rodjake, da pokazemo zaista, da nas je 2.000 Hrvatov u Beču.

Bečanski Hrvati na koncu leta. Konac leta su gradišćanski Hrvati u Beču dostojno proslavili. Nedilju 30. decembra su kod sv. vičernje veleč. gosp. dr. Karol Horvath držali prigodnu proslavu, a po sv. vičernji je u Hrvatskom Gradišćanskom Kulturnom Društvu predsednik Karlo Kruesz u ugodanom kratkom govoru željil svim kotrigom, da bi novo leto doneslo kotrigom i društvu mnogo sriće i blaženstva. Nij pozabil ali ni na to opomenuti, u kako velikoj meri smo mi sami — kot su uopće ljudi — kovači svoje sriće. Mir, pravičnost i poštenje svih neka bude korunjeno ljubavom međ sobom i stalnom slogom, onda ćemo i sami pridonosati k tomu, da srića i zadovoljnost pride i na naša vrata.

Stikapron. Jedan dobročinitelj. Jako smo srićni, da moremo jedan plemenit čin razglasiti, ki se je zgodal u Stikapronu. Pred Božićem je krčmar i kinoposjednik g. Jožef Ibešić prosil g. školnika J. Taubera, neka mu imenuje 18 jako siromašnih školarov, kim on želji božićnu radost pripraviti. I zaista je ov dobročinitelj imenovane školare na Božić, 25. decembra pozval k sebi na ubed. To je bilo veselje, kad su dica stupila u sobu i zagledala lipo nakinčen i s vsakorjačkom slatkarijom obložen veliki stol. Bilo je onde vsega, ča si dica na ovakov dan od Maloga, Jezua prosu. Za supom je bilo mesa, ča je nek ki mogal pojist. Pri kralju su si dica jačila božićne i druge vesele jačke ter radosti nij bilo konca. Začudjeno su stoper zagledovala, kad su došle turte i slatko pecivo, kih je doma — oh tako malo i skoro nigdar. Nazadnje je pak još vsako dite dostalo torbicu s vsakorjačkom slatkarijom, jabukami i oranžami, da si još i doma ovo lipo doživljenje mrvu podožu. Kako zahvalno su gledala dica njevoga darovatelja. A on opet je bil srićan i blažen, kad je vidil ditiško iskreno veselje. Prlje nego li su se dica lučila, stane se jedna školarica pred njevoga dobročinitelja ter mu se ovako u ime vsih zahvali: Poštovani darovatelju! U ime ovih nazočnih školarov Vam se ja za Vaš plemeniti čin najsrdčajnje zahvaljujem. Hvalimo Vam tisućkrat na Vašoj goščini i na Vaših lipih darih, s kimi ste nam zaista jako veliko božićno veselje načinili. Željimo Vam srićne božićne svetke kot i srićno Novo Leto i prosit ćemo Boga, da Vas još čuda let va zdravlju i veselju nam zobdrži, ki se i za našu siromašku dicitu ovako ljubezno i peldodavno skrbite. Još jednoč lipo Bog plati! Živio naš dobročinitelj! Puna veselja nisu mogla dica prestat od iz srca dohajajućega živio-krika. — Bog daj, da bi se još mnogo ki našal, ki bi ovakovu čit imal za siromašku dicitu, kot naš štikaprinski darovatelj. Ove misli je izrekal i g. školnik Tauber, ki se je u ime škole iskreno zahvalil dobročinitelju za njegov plemeniti čin i mu obećal, da hte mu ta dica još i u svojoj starosti zahvalna ostat. Dobar čin nosi svoj dobar šad. Ova dica su ovput začutita, da je dobrih ljudih, i ona čedu tu čit u sebi nositi krez vas žitak. Iz te čuti čedu po ovoj lipoj, danas doživljenjoj peldi i ona se trsit, ako im kada u žitku bude moguće, da dobro činu. Ovo je ada bil jedan čin, ki bolje nego vse riči potvrđuje i za daljnje nauk dava, da smo si vsi ljudi brati, i da si moramo kot brati jedan drugomu pomagati. — Nazadnje pak hvali plemenitomu dobročinitelju vse selo i ga prosi, da nadalje ostane njev pomoćnik.

Filež. (Nagla smrt.) Bucolić Vince cipal je va lozi drva, nagla godina ga je namočila, obetežal je, i po trilih dilih betega je umro. Zakopali smo ga na 20. XII. 1934 u veliko delzimanje stanovništva. Kod stana su ga ganutljivo spričali g. školnik I. Blazović. Na cimitoru su mu zbogom dali predsednik junačkoga društva Šime Vuković pak peljač Domovinskoga Fronta Karlo Fixa. — Vreda po tom je opet jalna smrt naglo iskinula izmed nas 29 let staroga junaka Tomu Buzanić. Bil je naglo obetežal, zatekal na glavi, da su ga morali odvest u bolnicu na Gornju Pulju, kade je va 8 danih umro. Pokopali smo ga na 30. XII. Ccla općina je sprohadjala mirnoga i delovnoga mladenca. Ovo je četiri u minulom letu, ke je smrt naglo, skoro ukradjeno otkinula od svojih milih. Bog im daj pokoj!

Stikapron. Kot vsako leto su i na ove Božićne naša dica naše stanovništvo s igrami razveselila. Igralo se je na 23. i 26. decembra i to: „Božići u smolara hiži“, ku igru je prevodil g. školnik Jožef Tauber, i „Božićna čarobnost“. Obadvi igre su se jako lipo ugodale i su imale velik uspeh, zač se moramo zahvaliti gospodinu učiteljem za njeve trude i marljivo delo pri podučavanju igar.

Sport. Na 26. decembra odigrala je na Dolnjoj Pulji „Hrvatska“, momčad iz Dolnje Pulje, nogometnu utakmicu proti kombiniranoj momčadi iz Gornje i Sridnje Pulje (najveći del su bili djaki). Sudac je bil Stefan Pustai iz Dolnje Pulje. U prvom polvrimenu se je pokazalo, da „Hrvatska“ ima jednoga ravno tako jakoga suprotivnika za gosta, kot je i ona. Igra je bila jako oštra i vas čas otvorena, ča se i u rezultatu polvrimenta 0:0 kaže. U drugoj polovici igre se je „Hrvatska“ još bolje igrala, ali vsejedno se je suprotivniku ugodalo, da joj jednoč strilji u nje vrata. No „Hrvatska“ nij popuščala, nego se je trudila izjednačiti, ča se je pak i Aladaru Csenaru po odlučnoj borbi ugodalo. Ne dugo po tom imala je „Hrvatska“ jedan „slobodni udarac“, koga je o pet Aladar Csenar neobranljivo striljil u vrata suprotivnika. Igra je tako stala 2:1 za „Hrvatsku“ i ov rezultat je ostal do konca. Mora se reć, da su se gosti večkrat jako grubno igrali, pak je hvale vridno, da nje Dolnjopuljanci u tom nisu sledili. Feliks Kačić, kapitan „Hrvatske“.

Filež. Na minule svetke su naša školska dica prikazivala dvi ganutljive božićne igre s velikim uspehom pod peljanjem gosp. učitelja Alfonza Kornfeind-a, s čim si je on zaslužil hvalu. Igrači su svoje uloge izvršeno odigrali, pak im se zahvaljujemo za ugodne večere, ke su nam pripravili, ter im i na ovom putu čestitamo.

Čajta. Na 19. decembra zastul je ovdešnjim financem dodiljeni carinski pripravnik Alojz Rezanka blizu državne granice tri ugarske kriomčare, ki su hotili doprimiti hrane u Austriju. Kriomčari su pobigli nazad pri granice, kače su se opet skupa spravili. Najjednoč je jedan kriomčar striljil iz svoga revolvera na Rezanka. Na sriću ga kogula nij zgodila, ali si je odučkala mimo tisk uz njegovu glavu. Kako se je kašnje izvildilo, bil je pomoćnik delač Jožef Csercsics iz Male Narde u Ugarskoj on, ki je striljil. Pripetenje je najavljeno kotarskomu sudstvu u Borti.

Pri kriomčarenju ga ustriljili. 42 letni tobrač Paval Engel iz Zamegga u Ugarskoj je pokusil na 21. decembra s još petimi svojimi tovaruši prekriomčariti jabuk iz Austrije u Ugarsku. Kad su kriomčari jur bili prestupili saveznu granicu izmed Halbturna i Nickelsdorfa opazili su je ugarski graničari, ter im doviknuli da stanu. Pokidob ali kriomčari nisu postali nego protekli dalje, striljili su graničari za njimi. Jedna kogula je smrtno zgodila zgora imenovanoga Engela, ki se je velje zrušil na tla i bil na mestu mrtav. Kad je tobrača žena čula, ča se je s nje mužem zgodalo, dostala je srčene krče, tako da se i ona nahaja u smrtnoj pogibelji. Engel ostavlja peteru neopskrbljivu dicitu.

U pijanstvu spal u potok ter se u'opil. Na 22. decembra dopodne našli su 54 letnoga poljodnelca Stefana Tuifla iz Steinfurta u Strem potoku mrtvoga. Tuifl bil je na 29. novembra u Gradu u jednoj krčmi, kade je ostal ča do pol 10 ure navečer i neprestano pil, a po tom se otpravil u škuroj maglenoj noći domom u Steinfurt. Kad je pak išal po jednoj brvi prik potoka Strem, je u svojem pijanstvu prevagnul ter spal u vodu. Vsa ponavljajuća iskanja za Tuiflom su ostala prez uspeha, pokidob je potok vse do sada bil jako nabuhten. Stoper kad je voda spala, našlo se je truplo Tuifla, ko je u sredini potoka bilo za grmlje zadito. Poljodnelac je imal pri sebi 215 šilingov u gotovih pinezih. Kako je to medicinski savetnik dr. Hans Unger iz Grada ustanovil, nisu se na truplu našla nikakova od tudje ruke zvadna zlamenja, po kih bi se moglo zaključiti, da mu je učinjena sila. Tako je ada Tuifl prez sumnje spal nesrić za aldov i si sam kriv ovaj svoj žalosnoj sudbini.

GOSPODARSTVO

Kako ćemo osušiti močvarne travnike. Močvarna zemljišća se dadu osušiti na dva načine: s otprtimi jarki ili s drenažom. Za manje kuse zemlje su zadostni jarki. Doluči se najprlje najnižje mesto travnika, kamo se scidja voda i odakle ju je najlaglje spraviti u potok ili u veći jarak. Odotok moramo primerno dúboko iskopati, da voda tamo odcura i ne bantuje daljnega dela. Kad smo vodu otpeljali od najnižjega mesta, si lahko načinimo plan za daljnje osušujuće jarke, pak i sada moramo obrnuti pazljivost na najjače močvareni del travnika, kamo se spravlja voda s drugih delov. Morebit se preporuča ovde načiniti daljnji izvodni jarak, u koga se izlivaju još i drugi manji jarki. Kad je ov gotov ter je odcurilo jur prilično vode, lahko se domislimo, kako da iskopamo još i druge jarke, ki nisu tako dúboki kot izvodni jarak. Ako li pak leži travnik iliti seno-koša pod kakovim brigom, s koga voda curi na njega i ga namače, onda je najbolje, ako vodu otpeljamo velje stoper briga, tako da ne more curiti na travnik. — Ča nalize drenažu, to je polaganje ciglenih drenažnih civih u zemlju, polag čega nisu potrebni otprti jarki ter se tako ne izgubi rodecé zemlje, mora stručníjak točno izmiriti zemljišće i dolučiti, kako moradu civi biti nagnute, da po njih voda zaista odcurala bude. U današnjih časih se drenaža ne isplaća ili valja samo za velika zemljišća. Za takova dela su dobri žizma i zarano protulice.

Kako se načinjaju domaće salame. Kolje se vsagdir, pak ne će škoditi, ako na kratki povimo, ča od ovoga domačega zagrizka. Za salamu zamemo uz svinjsko takaj i čvrstoga govedjega mesa od stegna. Kot pri kobasicah neka bude takaj i pri salami meso od starijih živin. Iz mesa ubereemo vsu mast, ali mu pridamo potkožne slanine, porizljane kot drobna kukorica. Meso porizemo drobno kot hajdovo zmo. Za 8 kg svinjskoga mesa ili pak 6 kg svinjskoga i 2 kg govedjega zamemo 2 kg slanine, 20 dkg soli, 1 gram solitra, 1 žlicu cukora, pol žlice popra i dvi glavice česna. Česna razgnjavimo s nožem, razmočimo u par žlicah vode ter precidimo na meso. Vse skupa sada mišamo dobre pol ure, vindar ali ne smimo meso razmečkati med rukami. Po tom pak vrlo tvrdo nadenimo (napunimo) široko volovsko ili konjsko črivo, ko more biti po volji dužičko. Zračni mehuri, kade nastanu, se moraju prebost. Vsaku pojedinu salamu na obadvih krajih čvrsto zavežemo, i povijemo s vrpčicom. Na jedan ili dva dane ju obesimo na mrzal zrak, a po tom ju u suhom, mrlzom dimu kadimo kot i kobasice. Dost ukadjene (udimene) su, kad nastanu lipo rumene i osušene. Uživat se dadu ali stoper po nekolikih misecih.

DRUŠTVENI VISTNIK

Frankenava. Naše kat. jun. društvo „Bratinstvo“ je održalo polag svoje zapeljane lippe navade na Badnjak svetačni večer ter se tako opet na zaista dostojan način spomenulo od narodjenja Sina Božjega, našega Spasitelja Jezua Kristuša, ki je čovikom postal, da nas otkupi i očuva od vekovečnoga skvarenja. S nami skupa su ovput svećevali i naši djaki, ča osebitu pozdravljamo, a došla i delzela je na našoj svetačnosti i množina selskih ljudi, ter smo tako vsi skupa prebavili ta sveti večer u radovanju i blaženom čutenju. Ne moremo poiti mimo toga, a da ne bi spomenuli gimnazijalca VII. razreda, Karola Preča, komu pripada u prvom redu hvala za organiziranje, sastavljanje rasporeda i ugodanje te vridne svetačnosti, ke tečaj je bil sledeći: Najprlje je

zagvišno na istoj višini, kot mnogi drugi. Zato, kad vam nazviščujem, da je peljačvo kat. učiteljskoga društva na njegovoj sednici določilo, četire strani njegovga časopisa za hrvatska pitanja, za hrvatski jezik naprik dat, onda b' Vas prošil za marljivo, pedagoško delovanje va našem jeziku, našem narodu na diku, našoj dici na hasan.

Pri ovoj prilici se srdačno zahvalim našem poštovanomu uredniku učiteljskoga časopisa, gosp. školskomu prigledniku Frischu, kot i školskomu savjetniku Derleru, ki je kot predsednik jur čuda za nas uočnil, i ki je zaista kot dobar pretelj Hrvatov poznat.

Otava, 12. januara 1936.

Albert Tauber, nadučitelj,
referent za manjine va zemaljskom
stručnom peljačtvu.

Iz „Kola“.

Kat. grad. hrv. djačtvo „KOLO“ je na Božić desetim iz svojih zaslužnih kotrigov razdililo manje pinezne potpore. — Da je „Kolo“ ove potpore razdililo moglo, se ima osebužno sledećim društvom i seniorom zahvalit: Hrvatsko Kulturno Društvo u Gradišću i u Beču; Martin Borenić, Ivan Buzanić, Ivan Csenar, Ivan Dobrovich, Luka Drimmel, Marija Grillenberger, Mate Feržin, Ignac Horvat, Dr. Lovre Karall, Mate Karall, Dometer Karall, Franjo Kollarich, Karlo Kruesz, Petar Jandrišević, Stefan i Franjo Ostovich, Mate Jurassovich, Franjo Leopold, Slavko Marhold, Martin Meršić ml., Martin Meršić st., Ludvig Meršić, Jože Payrich, Ivan Prikosovich, Ivan Thüringer, Ivan Windisch, Stefe Zvonarich.

Odbor Kat. grad. hrv. djačtva „Kola“ se vsim prijateljem i podupirateljem ovim putem naj-srdačnije zahvaljuje na njevih darih, s kimi su oni nam njevu simpatiju iskazali. Još jednoč naj-srdačnija hvala i Bogu plati!

A oni člani, ki su sada potporu dobili, neka posvidocu opravichenost njihove potpore s tim, da i nadalje marljivo i neutrudljivo delaju.

„Kolo“ priredjuje — kot se je jur javilo — i letos jedno literarno naticanje. Prosimo vse djake i djakinje, da va velikom broju delzimlu na ovom naticanju. Još su dva meseci časa. Zadnji termin je 1. marcijuš. Dela, ka čedu se po vridnosti nagraditi šalju se na predsednika.

Andrija Palatin,
tajnik.

Ivan Klaudusz,
predsednik.

Abesinske jačke.

Gdo je kada čul ča od Abesinije? Da je onde toliko zlata, ko sada Talijan van zbačkat kani. Denas se ali vas svit za Abesiniju pomina. U najnovije vrime radio još i njeve narodne jačke donša. Jedan oštar kritikar glazbe veli, da su melodije isto tako lipe i ugodne, kot kad jur napol uguljenu mačku još s ognjenim šilom budu. Ili da su spodobne onomu glasu, koga jedan užerani muž van da, kad po polnoći žena na krčmu s metlom po njega dojde.

No, kad vsi nimamo radio, da bi tu lipu muziku uživati znali, ko vam ja ovo nek zadržaj njevih jačak primašam:

Kad je bil mlad mesec, sam začel ja smakat
Krigorovo žilje...
Nebeska aroma! bolje će se lokat,
Nek supa gamilje...
Denas knoči ču se kot svinja opiti...
A pak ču punicu na pol mrtvu zbiti!

Tako, kot vidimo i Abesinci se rado napiju. A siromaška punica i onde nek trpit ima, kot kod nas. I onde će bit dost smišć prik punic, kot i kod nas. Nezdavno sam na železnici strefil jednoga mojega staroga kolegara, kot je mašin gladil. Ča delaš, ga pitam. A moram se mašinu zahvaliti... Ov će mi otpriimiti punicu... Tako štem od abesinskoga razbojnika, da je imal va uzi jednu staru višku ubišeno na steni... Kad su ga pitali, gdo je to, ko veli, da je to punica, i kad ju vako vsenek pred očima ima, si ne želji domom pojt...

Jedna druga jačka:

Ah, jutarnja magla, kako j' lipa,
Kot se prik vsih kućicov raskida...
I se kažu dvi svinje na dvori,
Ke sam ukrul nočas na Plajgori...

No i onde moru bit lipe prilike, kad ljudi ne poznadu razlike med onim, ča j' moje, tvoje, njegovo! Kot i kod nas va Europi mnogi. Ili goro znam, kot va mošonskoj hrvati velu: Nij ga

tata, — nad hrvata! Ali to nikarko nij dika za nas, još i onda ne, ako su to mošonski hrvati...

Sada jedna jačka od drage:

Kad je denas išla lipa Sarikala,
Kot stari elefant se j' tusto ljlujala.
Nij šparala nje mat sada drage masti,
Bogato j' škrapala po nje rudi vlasti...
Dudnjala je zemlja, kude je hodila
Kada je oslicu podojiti hotila.
Pazila j' da noga ne stane va vodu,
Nij joj još smakala voda telo, nogu...
Kupati ju čača gor nigdar ne pusti,
Da ju kod zdenca znam gdo koč ne zahusti.

Kako bi ju i pustiti mogal k obćinskomu zdencu, va takovu pogibelj, kad se ta dobri otac ufat more, da će za nju u Harrari na sajmi i 200 talerov dostati... Gor ko je takova elefantska lipota!

Tugomir.

DOMAĆI GLASI

„Niks to“ i zadržno osiguranje.

Napisal Robert Gludovac, poljodolac u Štikapronu.

Misal zadržnoga osiguranja je danas zakonjena u vsih staližih gospodarstva, med rukotvorcih, trščih i tvorničarih, pak se hvale vridno ši i med poljodolci. K ovomu sledeća prilika:

U marcu 1934. leta su se neki od naših selskih posednikov konjev skupa našli, da si pri nesrići konjev, ke se zbog jake krme sadašniji čas gustokrat pripetu, jedan drugomu pomoru i na ov način obajdu put, ki pelja u takozvanu „rajfajzenkasu“. Onda su se združili u jednu zadrugu, koj zadrgu su dali ime „Ujedinjeni posedniki konjev u Štikapronu“. Postavili su si pravila i odredili si dužnosti. Zatim su pozvali vse selske posednike konjev, ki su imali konje u starosti od 1 do 12 let, da pristupu u tu zadrugu. Tako su pozvali i teca Mihu ter teca Stefu.

Tetac Miho su ov poziv odmah posluhnuli i su rekli, da „čovik ne zna, kade ga čeka nesrića“. Zato su odmah pravila i dužnosti s vlašćom rukom potpisali.

Drugučije misli su ali bili tetac Stefe. Na poziv za pristup u zadrugu su oni dali odgovor: „Niks to!... Ja imam i tako dost vsakaričke plaće, i sam se jur dost naplaćal, pak sam jur i va sedmoj desetki starosti, ter hoću jednoč jur i mir imat s tim vekovečnim plaćanjem.“ Bilo je ovakovoga i onakovoga zgovaranja. Ada oni nisu stupili u zadrugu.

Čas je tekal, a zadruga je stupila u valjanost na 26. marca 1934 leta i počela poslovati. Prvo leto je srićno zminulo, konjske nesriće nij bilo, zato od kotrigov zadrgu nij maril i nigdor ništ platit. Počelo se je drugo leto. Teca Stefu su pismeno ponović pozvali, da pristupu u zadrugu. Opet je glušal odgovor: Niks to.“

Vrime je dalje teklo, a zadruga poslovala. Dorival se je mesec septembar 1935. Nekoga dana u tom misecu se je dovezal sin teca Stefe s polja domom i javil, da se je jedan „fuks“ potužil komu je na prvi pogled itako poznat bilo, ar je glavu višal i se lombotal. Pozvan je živinski vračitelj. Po dva-tri-dnevnom vraćenju je živinski vračitelj, ki je Nimac, tu tužnu rič sprogovoril: „Keine Hilfe mehr.“

Vrime je dalje teklo. Neopazeno se je dorival mesec decembar 1935. Poljno delo se je završilo. Tetac Miho mislu pri sebi: konji su dobri i zreli, a časi su čemerni, zato konje kod konjskoga trčca zaminat za mladje i mlednije i na ov način ki-ta šiling na stran metnut, ar, je i ne, biti će ženidbe i odavanja, pokidob tetac Miho imadu ih osmero za uredit: i to pet sinov i tri kćere. No pak i selski boktar će vas buganj razbit, da je jur skrajnja doba općinski razmet i dacije platit, prez toga, da bi na to misli, da će s tim uškodit općinu, ar ako se stari buganj raskine, morat će općina kupit novoga.

Mišljeno, učinjeno. Tetac Miho su napregli svoje dobro krmiljene konje pod kola. Ovi veselo odgazu po kotarskoj cesti prema susedskom selu: Celindofu. Približavajući se k selu, je nek najednoč jedan konj prestal, nij već veselo skakljal, glavu obisil, počel se šebetati i „bums“: „fuks“ se je prekobačil. Vse pokusenje, konja opet spravit na noge, ostalo je bez uspeha.

Kad je na zadnji dan leta u 6 urah navečer u selskoj kapeli odglušala crikvena himna, „Bože, tebi se klanjamo“ kot zahvala Gospodinu Bogu za vse prijete dare u prošlom letu, onda su se tetac Miho odpašćili domom, da si pogledadu zadnji-put u starom letu njevo gospodarstvo. Prošli su

u pivnicu, kosnu, škadanj i u štalu. Vse je u uredbi. Poginuli konj je opet nadomešćen i potribuje zadnju večeru u starom letu s tropanjem po jaslih s prvom nogom. Zatim se oni odpašću u sobu, da pregledadu blagajnu, kako se s ovom stoji. Koliko izdavanja, natarzimanja, čistoga dohotka ili nadoplaćanja su imali u prošlom letu. Porineđu pokrov od stola na stran, znamedu van blagajnu, ka nosi ime: „Schmoll Pasta Dose“, i kad vidu, da niti ova moderna blagajna niti u nju položeni šilingi, ki su pripravn kot jerbinja najstarije kćere, nisu niti najmanje dotaknuti zbog zgubitka konja, ar tetac Miho kot kotrig „Ujedinjenih posednikov konjev u Štikapronu“ su za svojega na 6. decembra poginuloga konja dostali svotu od 500 šilingov jur na 15. decembra od zadruge isplaćeno, onda su veselo kriknuli: „Hej, stara, sada ćeš nam donest litar črljenoga. No i jedan-dva pare kobasice ne će naškodit.“

Teta Julia odmah zgrabu za vrč, da ispuniđu zapovid teca Mihe. Po slatnoj večeri se odpravu u svoje vsakidanje leglo, da ovako prebavidu zadnje ure u starom letu i dočekadu novo, 1936 po Kristuševom narodjenju. I vreda je bilo čuti nekakovo šumenje po sobi, ar tetac Miho su, zadovoljni s minulim letom, po našu rečeno, zahrkali kot konj.

Kako vsaki gospodar, tako i tetac Stefe znatiželjni pregledadu, po večernji na zadnji dan leta, pivnicu, kosnu, škadanj i štale. Vse je u najljepšoj uredbi. I kot njih je poginuli konj opet nadomešćen. Dojduć u sobu, odpru stol, znamu s njega jednu s vrpcom povezanu blagajnu, ka nosi ime „Sparbüchel“. Jedan pogled u nju i oni jur čutidu, da je za desnim uhom nešto srbi. Odmah se poglobljedu i pri tom zgovaradu nekako teško razumljive riči: „Dalo kada, ta konjska mrcina...“ Ar u toj s vrpcom povezanu blagajnu se je na mesto teško prišporenih šilingov, ki su bili pripravn za stare danke, nahajalo to njim tako slatko rečeno: „niks to!“

Neka vsim posednikom konjev u Štikapronu i vsim Hrvatom služi za nauk ta hrvatska poslovice, ka veli: „Pomози si sam, pak će ti i Bog pomoć!“

Novi namesnik zemaljskoga poglavara. Dosadašnji namesnik zem. poglavara Walter Riebl je istupil iz zemaljske vlade. Na njegovo mesto je zemaljski poglavar imenoval zemaljskoga zastupnika Maksa Coretha, poljodolca u Geci, za namesnika zemaljskoga poglavara Gradišća. — Savezni ministar za socijalnu upravu je dosadašnjega zvanarednoga vladinoga komisara kod gradišćanske Zemaljske bolesničke kase Waltera Riebela imenoval za peljajućega činovnika ove kase i zato je on istupil iz zemaljske vlade. Na njegovo mesto zvanarednoga vladinoga komisara bolesničke kase je imenovan u zemaljskom poglavarstvu zaposleni vladin savetnik dr. Karlo Karekver.

Pandrof. Naša školska mladina je igrala 4., 5., 6. i 7. januara jako lipu božićnu igru pod naslovom „Herodeš Veliki“. Da se i ljudem vrlo dopadala, kazalo se je i u tom, da smo osebujno 5. i 6. o. m. čuda ljudih najzatposlat morali, ar već nij mesta bilo. Igrači su svoje uloge okretno kot pravi glumci igrali, tako da se ne zna, koga bi jač hvaliti morali. Herodeša igral je gimnazijalac Ive Ladić, njegovoga sina Antipasa: Ive Vičić, Salaha: Ive Heršić, Rama: Ive Ostermann, Mariju: Ivanka Vuketić, Jožefa: Marija Staršić, krvnika: Ive Tischler. Pastiri su bili: Rudi Sanković, Miho Miletić, Franjo Sutrić i Marija Maszl; sv. tri kralji: Katica Gorgošilić, Ana Heršić i Truda Ladić. Igrali su još: Ive Müller, Rudi Staršić, Viki Müller, Ive Stergerić, Marija Mesar, Ive Vojnješić, Truda Sanković i Emerik Koszorus. Igru su naučili i redili gosp. učitelj Türk pak gosp. kapelan H. Vrba. Jačke je uvežbal i pratil gosp. dir. Vuković.

Hrvatski bal u Beču se je dobro ugodal. Bilo je na njem već sto gostov iz Beča i Gradišća, ki su se lipo bavljali. Hrvatsko Gradišćansko Kulturno Društvo se i ovim putem zahvaljuje vsim domorodcem, osebujno pak zastupnikom Gradišćanskoga domorodskoga društva u Beču, a posebno srdačno pak vsim onim domorodcem u Beču i u Gradišću, ki su svojim daru pomogli, da je naš hrvatski bal donesal lipu zabavu i korist za daljnje kulturno poslovanje društva.

K. Kruesz, predsednik.

Pandrof. Nazviščujemo, da se knjiga Martina Meršića ml. „Povest katoličanske crkve“ dostaje kod gosp. učitelja Stefana Türka.

GOSPODARSTVO

Svinjogojstvo. Jur sada moramo na to misliti, što imamo činiti, da budemo mogli i dođući zimu dobro klati. Osebito betegi nam ovo veselje lako pokvaru; ovi su u kalendaru popisani, ovde ćemo pisati, kako ih moramo zaohajiti, jer najbolje se stoji pri svinjah onda, ako gospodar nigdar nima prilike bolesti na svojem blagu spoznati. Da ovo doseže, mora se unajper braniti. Lako ili bar laglje se je braniti od neprijatelja, koga vidimo, ali teško od onoga, koga ne vidimo. Ov kot grabežljivac nenadrijano iz zasidanja napade svoj aldov; ovako nazobni napadači su uzročnici bolesti (bacili i bakterije).

Jedina i valjana obrana proti ovih je desinificiranje ili zatiranje ovih bolest uzrokujućih parazito. Glavni pomoćnici u ovoj borbi su nam: sunčena svitlost, čisti zrak i snaga; ove bolest zaobajde kot grih svetu vodu. Ovi znadu zdravo telo od bolesti očuvati, ali ne moru bolesno telo ozdraviti, ar laglje i bolje je bolest prepričiti, nego vračiti. Zato se trsimo s živinom tako zahajati, da do betega ne dojde. Nek premislite, što vse ne bi učinili, da bi mogli betežnu živinu ozdraviti: onda ne gledate trud, muku, niti trošak; a za koliko manje tribate vsega ovoga, dokle nevolja još nij ovde. Što moramo tako činiti?

Livac (kotac) i obor (salaš) isčistiti, dobro pomesti pak s vrućom lušjom i oštrom ke'om (šćeticom), ne samo korito, nego livac i obor temeljito oprati, uzuljiti, po tom pak s japnom pobiliti. Japno tako priredimo, da u vidro novougašenoga japna — ko je samo nešto s vodom pokrito — pol kilograma kuhinjske soli umišamo, pak mu ovako damo 2—3 dane stat; sada je pak s vrućom vodom razretkimo (dobro bi bilo u ovu mišavinu još četvrt litara lysola primišati). Ako si vsako leto dva put livac i obor desinificiramo, ne će se nevolja onde tako lako nastaniti.

Kako i s čim se mora po jednom svinjskom dobavljivom betegu desinificirati, to će nam vračitelj povidati. Snaženje i desinificiranje se mora uvek najprlje zgora početi, za tim doli i to od najnutarnjega kraja prema van nadaljiti, pak vse, što je moguće, požgati, a naše rublje u lušiji dobro iskuhati.

Ov posal ali ozbiljno i s velikom paskom temeljito opravite, jer mala nemarnost bi vas mogla stati mnogo novca.

Poľje i senokoća. Sada moramo, ako je vrime zgodno i put dobar, nepotrebne kupe i brižice skopati i na nisko mesto zvoziti pak ne potrebne jarke i jame zaravnati; a potrebne jarke na pr. medjenike na senokoši i za prepeljanje vode iz niskih močvarastih mestov iskopati. U lefi na močvarasta mesta ne moremo, jer bi jako zagazili i velik kvar uz. okovali.

I gnjoj vozu seljaki, ki ovo prije svršili nisu; važno je ali, da se ov na zemlji odmah nashita i ne ostavlja na kupu ležati, jer ovako po zlu ide.

PODLISTAK

Kees Meekel:

Zatvorena usta.

(Nastavak 19.)

Onda je došla velika ganutljivost prik njega tako, kot batac švizne na zvon i on je oči k malo, belo hoštiji dignut moral... Biše mu, da ga je nazočnost božja zgrabila i on je vidil od sunca rasvičeno Božanstvo kot pod belom koprenom.

Znamda i minutu dugo, morebit i još duglje nij mogal dalje jačiti. Konačno ga je biškup od strani pitajuć pogledal i onda je evandjelje nadaljil... kad je bil s tako velikom moćum čutil nazočnost Božju.

XII.

Po jedinajstih misecih žalovanja držala je Marja s školnikom veselje.

„Kratak čas“, govorili su ljudi jedan drugomu. „Ona je još mlada i ne more na vseveke stugivati“, mislili su drugi.

„Dobro joj željim“, nadovezali su drugi k tomu. Prve dane po poruki sidil je školnik — školu već on nij htil držati — uvek u lipšoj hiži stana i je knjigu va ruki držal. Marja je čudakrat htila k njemu doći, mlada i živahna, ogledivala si je njegove bele ruke i njegov plemenit bled obraz i je zadovoljno klimala.

To biše tako novo, tako fino...

Večkrat se je htil stat i reć: „Glej, draga moja, i ja bih ča to delat, tebi pomogal...“, leto je i to-

Rašireni gnjoj se u zimi smrzne, ili bar na toliko ohladi, da gnjijenje prestane i da hrana u plinovitom stališu ne odhlapi (ispari).

Vinogradari regalaju i gnjoj vozu; jako važno je i to, da si potrebne kolce sada priskrbu i impregniraju pak zdoljni del, ki će u zemlju doći, na ognju pougljenu, da tako lako ne pognijuju.

Vinove loze, naime u vrtu i uz stan, ke pri proljećnom rizanju mnogo soka istoću, moramo jur u januaru obrizati; i čjepike se moraju sada rizati. Vse ovo se ne smi po smrznutom godati.

I otakanje vina se mora početi pak uvek paziti, da ne bi ka bačva (sud, lagva) naprazni bila;

„Ta draga teta Veronika! Ona je mer malo smišna, ali negda prije biše vrlo lipa. Vinodar je ostala neodana i nje velika ljubav pripada sada kavi.“

Prez Titze figove kave je niti ne će, ar Titze se rači vsim i vsim ugadja. Zato je

Titze za vsu obitelj.

večkrat pogledati i nadolijati. Bačve i vino se mora s asbestovom sumpo: ačom (Asbestschwefelschnitt) sumporiti, a ne s konopljevom niti papinom; asbest ne izgori i tako samo potrebni sumporni proizvodi dospenu u bačvu; proizvodi konoplje i papira su za vino škodljivi.

Klijanje. Sada jur moramo misliti, što kanimo u vrčaku posijati, pak ako doma ili u bližnoj okolici toga simena nije dostati, moramo si ga čim prije naručiti, da nam bude za dobe ovde.

Katkada ima ili morebit neznajuć kupi seljak simena, ko jur više let leži; na niki način ne bi bilo dobro, kad bi ovo posijal prez toga, da bi bil prije klijavost ispatil. Valjan gospodar dandanas vsako sime, prije nego li je posije, ispita s obzirom na klijavost (kako klica), jer ako nije klica

liko posla.“ Ali kratko ga je htla na stolac opet posaditi, ljubezno mignuti i ujedno čvrsto reć: „Ovako je jako dobro. Ostanu mirno siditi kod tvoje knjige. Ja ne bih drugačije volila.“

I ona ga je ljubezno gladila.

Onda je dalje štal ili sanjaril. Ugodno i prez skrbi je sidil, kot on, ki živi od glavnice (Rentner). Opet i opet došla je ona i mu ljubezno migala.

Ali kad je ovo jur osam dan duralo, došla je jedno jutro sa svežnjem stare prateži od nje prvoga muža u lipu hižu i rekla: „Sada moraš ali mrvu na polji pomoć. Ovo imaš prateži.“

On se stane i kad je jur zdavino prošla, nij se mogal još uvek odlučiti, da si obličie rublje umore-noga Miše.

„Po časku došla je Marja opet i srdito rekla: „Ča je? Nu, nu! Hitro, hitro!“

„Ali ženka, ja bih si svoju staru pratež obličie mogal.“

„Vsejedno je bolje, da ti ove stare canjke prlje podereš. Tebi znamda na drivlju raste, ha?“

Tako si je Miše pratež oblikal. Biše mu tesna i neugodna, uska na prsih, kratka i mala na vse strani, i biše mu, kot da bi još krv lipila na njoj.

„A sada najper. Toliko dela je na polju! Ivan nastaje starij. Ja mislim, da si ti pravi lenjak!“

„Ali, ženka, to još...“

„Kad bih nek još mojega siromaškoga Mišu imala! Ja idem u svoju nesriću. Ča će s manom bit? Ti ništ ne znaš!“

To je bil početak. — Od onoga dana stal je u nje službi i je išal, kamo je ona htla, i činil, ča

Neu!
MAGGI'S Linsen mit Speck- und
MAGGI'S Gersten-Suppe
 1 Päckchen für 2 Teller
 24 Groschen

dobra, onda ga zaman zapravi u zemlju, poginut će prez da bi nek što hasni imal od njega. Zamimo odbrojenu množinu, na pr. 10 ili 100 simenkov, nakvasimo nje u vodu dokle nabubru (nateču), onda ih zasadimo u škatulju (škrablju) ili drugu priličnu posudu u vlažnu zemlju, postavimo na jednako teplo mesto; po sebi razumljivo je, da zemlja uvek mora vlažna biti! Broj zniknutih biljkov će nam pak pokazati klijavost simena i tako ćemo znati, je li je vridno, da ga sijemo, ili je moramo na drugi način pohasnovati, a ne zaman u zemlju zatući i po nezniknenju nad slabosti sitve jaukati.

ZA ZNANOST

Deset dan u Talijanskoj.

Piše Ivan Blaževich.

(Nastavak 11.)

Crikva sv. Marka nosi ime od evandjelista, ki ovde pod glavnim oltarom počiva. Kad nutar stupimo u ovu veliku i zvanaredno lipu crikvu, na prvi pogled vidimo, da tla crikve nisu vodoravna, nego kot kad bi na kamenih slapih stala, kot da bi ti veliki vihri, ki su toliko puti veliko morje tako strašno zburkali, i prik ove crikve prošli ter njihov utisak i na crikvi ostavili. Ali zaistinu je uzrok drugi. Velu, da se crikva sidje, i to nejednako i tako su te slapi nastale. Još ni dotični ljudi ne znadu budućnosti ovoga lipoga varoša i crikve. Još se ne zna, je li čedu se te črljene jelve kroz sol morja tako ukameniti, da čedu varoš kot kamen držati, ili hte po času i ove umušaviti i onda bi to bil propad varoša. U crikvi se nahajadu postavne i drvene grede, s kimi je kot potpita, ako bi se znamda ča stalo, da se crikva ne zruši najednoč i naglo. Vse stene su mozaik, kipi iz biblije. Crikva ima i jako čuda kinčev i darov, ke kažu.

I ovde sam imal jednu epizodu. Kot smo išli po sakrištiji, me jedan čimeštar (crikveščan) dugo pogleda i u očima mu se naglo veselje zaliska. Nisam znal, ča od mene hoće, najednoč glasno zakrikne: „il Padre!“ Duhovni otac! I mi je s rukam i s zubi razlagal, da je on u času boja u Beču bil u špitalu, u kom sam ja bil duhovnik. Pak mi je s veseljem rival kipić Venecije na spominak našega nenadrijanoga sastanka. Ter se j' opet nek i ov put, kot tolikokrat, posvidočilo, da

mu je zapovidala, bižal i posloval tako hitro, kot je htla.

Njegove bele ruke črne nastanu, njezni prsti hrapavi, hod težak i tih, obraz mu požuti od vetra i godine kot stari pergamenat. Tribala se je nešto malo skašljati, i on je jur išal, mrvu nahrakljati, obrnul se je on jur k njoj, pazljivo, je li ča od njega potribuje. U „Svetoga Juru“ nij došal nigdar. Niti u selo nij išal, izneto u crikvu. Orgulač ostal je još uvek, ar ona je na tom stala ter je tako i ostalo.

Na mesto staroga sluge vozil ju je on nedilju u crikvu; hitro je htil postaviti u krčmu kola i konje. Po maši pak odmah opet dotec, skočiti na baku i čekati dokle ona nutar ne stupi. Krčmar i Gruša došli su višekrat i ga pitali: „Kako ide?“ I nisu već nadodali „gospodine školnik“.

„Dobro“, odgovoril je uvek. „Dobro mi ide. Ja imam najbolju ženu na svitu. Bolje ne bih si već mogal željiti.“

A kad je Marja došla i u kola stajala i Gruša ju pitala, kako joj ide vsenek, odgovorila je ona: „Ide... Bože, otkad je Miša mrtav... Ide mer. Ali dan i noć mi manjka.“ I k mužu se ogledajuć tvrdo reče: „Ada hitro najper, da domom dojdemo. Čuda dela je!“ Ona migne krčmarici i kola se ganu.

Došlo je dite. Vsako dite je nju bitno podrugačilo.

On počne prignuto hoditi, kad su jur dica rasla i se nij poufal njim otvoreno u obraz pogledati. Dica i odrastu i mu jako pogledaju u oči, je li je zaista on njihov otac. Ovako mu se je činilo.

(Nastavak sledi.)

Ishajadu vsaku sobotu

Rukopisi i pretplaća šalju se na naslov:

„HRVATSKE NOVINE“,

Wien, XV. Bezirk, Kanzlerplatz Nr. 3

Vsaki broj stoji 12 grošev

Glasnik gradišćanskih Hrvatov

Sloga je moć!

Pretplaća znaša: na leto dan . . . 6.00 šil.
 na pol leta 3.00 šil.
 na četvrt leta 1.50 šil.
 Za Ugarsku na četvrt leta pengö
 jedan broj stoji 15 fillirov
 Za Jugoslaviju na leto 100 din.
 Za Ameriku 3 dol.

Leto XVI.

U Železnu, 19. marca 1938.

Broj 12.

Austrija je zemlja Nimeške Države.

Peljač nimeškoga naroda i državni kancelar Adolf Hitler u Austriji.

Nimški narod Austrije je odlučil svoju sudbinu za budućnost. Odlučil je svoju budućnost proživiti u velikoj nimeškoj narodnoj zajednici pod peljanjem peljača Nimeciv i kancelara Nimeške Države Adolfa Hitlera. I Führer nimeškoga naroda je austrijskim Nimecem pomogal, da dosežu ta cilj, ki im je jur leta i stoleća stal pred očima. On je prijel Austriju u svoje krilo, u krilo Velikonimeške Države. Tako je nut iz dvih nimeških držav stvorena jedna, jedinstvena, velika i zmožna.

Austrija nij prviput združena s Nimeškom. Utemeljena je Austrija kot Ostmarka još od Karla Velikoga za obranu Nimeškoga Cesarstva prema Ishodu. S časom je zaobišla vse veću valjanost, vse veću moć, i vladari Ostmarke su nastali cesari Nimeškoga Cesarstva. Stoper leta 1806. je austrijski vladar Franc I. prestal biti nimeški cesar, ter je proglasil Austrijsko Cesarstvo. Ovo je bilo još do leta 1866. u zavezu s Nimeškom.

I kašnje narodnonimeški čuteći Austrijanci nisu prestali misliti na združjenje s Nimeci iz Nimeške. I po razvalenju monarhije u letu 1918. je austrijski parlament proglasil ujedinjenje s Nimeškom. Ovo je ali s mirovnimi pogodbami nastalo prepovidano. Pokle se je rodila ideja nacionalsocijalizma i osebito pokle je nacionalsocijalizam u Nimeškoj došal do moći, austrijski Nimeci delali su živo i neprestano za ujedinjenje s Nimeškom. Prvašnji režimi su to delo i ujedinjanje prepričili. Ali sada je nastalo činjenica.

Nimški Austrijanci dočekali i prijeli su peljača Nimeške Adolfa Hitlera s velikim oduševljenjem i punim zaufanjem, da će Austrija pod njegovim peljanjem zajti na put sriće i dobrostanja. I Gradišće je kroz svoga zemaljskoga poglavara pozdravilo Führera i iskazalo radost nad prihodom vladanja nacionalsocijalističke ideje i u našoj zemlji. Pak i Hrvati u Gradišću, ki su kroz stoleća dilili vsaku muku i trud i radost i tugu s našimi nimeškimi domorodci, ne kanu stati na strani, kada ti domorodci proživljuju dane veselja nad doseženjem svojega cilja. I mi Hrvati pozdravljamo nimeškoga Führera kot našega državnoga poglavara ter mu običemo verno služiti ciljem, ke je postavil našoj domovini. Mi ćemo uvek i vsaku dob ispuniti našu državljansku dužnost radostno i potpuno. To ćemo s tim radje učiniti, ar znamo, kako peljač Nimeške ceni poštenu i čvrsto priznavanje k vlašćoj prirodjenoj narodnosti i kako je poljskoj narodnoj manjini u Nimeškoj udilil mogućnost čuvanja svoje narodne vlastitosti i slobodnoga kulturnoga razvijanja kot peldu poštovanja jednoga visoko razvitoga nacionalizma prema drugom. Zato smo i mi gradišćanski Hrvati s punim zaufanjem stupili u zmožnu Velikonimešku Državu, voljni našu ljubav prema Gradišću i u njoj posvidočiti s čini.

Nova vlada.

Petak 11. marca odpodne u 5 urah se je na radio proglasilo, da ne će biti dojdjuč nedilju narodnoga glasovanja. Pred 8 urami na večer se je doznalo, da je dr. Schuschnigg odstupil od kancelarstva. Uko polnoči je proglašena nova vlada pod peljanjem saveznoga kancelara dra Seyss-Inquarta. On je prosil nimešku vladu, da za očuvanje mira i uredbe pošalje nimešku vojsku u Austriju. Sobotu jutro je nimeška vojska stupila u Austriju, a s njom su kot prvi doletile u Beč nimeške letačke trupe.

Nimeško stanovništvo Austrije je pozdravilo preminjenje vlade s silnim, još nigdar nevidjenim oduševljenjem. Vsagdir su se spravljale množine, razvijale su se prilje prepovidane zastave s kvakastim križem, jačile se narodne, zbudajuće jačke, glušali su nacionalsocijalistički poviki „Heil Hitler!“ i „Sieg Heil!“ vsakudir i od svih stran, zmožno i neprestano. Ljudstvo po ulicah i trgih veselilo se je mogućnosti, ku je moć doživilo, da more svoje čutenje i uverenje iskazati i slobodno viknuti svitu svoju želju i volju za ujedinjenje vsega nimeškoga naroda u jednu državu i pod jednim peljačem. Vsi su držali polag poziva nove vlade veliku uredbu i nij došlo do narušenja mira. Samo oduševljenje je vsagdir provalilo elementarnom silom. Tako su varoši i sela Austrije dostali prik noći čisto novi izgled: vsagdir su se vijale zastave s kvakastim križem, po ulicah muži i žene s nimeškim zlameanjem na prsih, policija i žandarmerija s istim zlameanjem na pascu okolo rukava.

Führer prihaja.

I onda se je doznalo, da peljač nimeškoga naroda Adolf Hitler dohaja u Austriju, svoju prvu domovinu. Velje su se po vsjoj dužini ceste, po koj su čekali njegov prihod, sela i varoši kinčili s nimeškim zastavami i zlamejmi, ljudi su se spravljali u mestih i zvana njih, da vidu svoga peljača, ki je tako zvanaredno ujačal i zvišil Nimešku državu, i u koga polaju i Austrijanci vse svoje ufanje za budućnost. I uz silno, nedoživljeno slavlje se je sobotu odpodne dovezal peljač Adolf Hitler u Linz. Ovdje ga je pozdravil savezni kancelar dr. Seyss-Inquart i rekal, da su sada opet našli Nimeci k Nimecom, oni su opet jedinstvena, nerazdijeliva sudsinska zajednica. Peljač Adolf Hitler je oslobodil nimeški narod iz poniženja i sada se Austrijanci opet čuju slobodni i se otvoreno i nedovisno priznavaju pod njegovo peljačstvo. Savezni kancelar je nadalje izjavil, da je Austrija na svetačan način proglasila član 88. mirovne pogodbe, s kim je bilo priključenje Austrije k Nimeškoj Državi prepovidano, zvana valjanosti.

Peljač i državni kancelar Hitler se je zahvalil vsim, ki su ga dočekali ter je rekal, da je diboko ganut u hipcu, kad se je mogal povrnuti u svoju domovinu, iz ke je prošal s ciljem, da svoju ljubljenu domovinu zjedini s Nimeškom. Danas je tu svoju zadaću ispunil. On je gizdav na svoju domovinu, i ona će posvidočiti, da je zaman vsako pokusenje, Austriju otkinuti od Nimeške Države. Gledajte u nimeških vojakah na alfov pripravne borbe za jedinstvo vsega velikoga nimeškoga naroda.

U svojem rodnom mestu Braunau u Gornjoj Austriji je Adolf Hitler stupil na austrijsko tlo, vozeć se na automobilu, a mase ljudstva okrojivale su njegov pohod, dajuć na vse načine, vikanjem

„Sieg Heil!“ i „Heil Hitler!“ i mahanjem zastavami zlameenje i oduška svomu narodnomu uzbudjenju.

Proklamacija Führera.

Sobotu napodne je državni ministar dr. Goebbels poštal na radio proklamaciju peljača i državnoga kancelara: U njoj se veli, da su Nimeci teško podnosili razdvojenje med Nimeci, ko je nastalo po letu 1866. Narodu u Austriji su se zavdale boli, ke smo čutili kot svoje vlašće. Kad je nacionalsocijalističkim obladanjem narod stupil na put samosvisti jednoga velikoga naroda, počelo je u Austriji doba nove muke i trpljenja. Režim, komu je vsaki legalni nalog manjkal, pokušil je od velike većine austrijskoga naroda odbijanu eksistenciju brutalnijimi sredstvi terora, telovne i gospodarstvene kaštige i zničjenja, obdržati. Tako smo morali kot veliki narod doživiti, da brojčano mala manjina potlačuje milijune ljudi našega kolena. Zato su ovi nesrični narodni drugi obračali poglede u Nimešku, u onu, s kom su njihovih preoci kroz tolika stoleća bili svezani, i s kom su u najtežjem boju svih časov rameno uz rameno se vojevali, ke kultura je njihova kultura, i koj su oni na tolikih područjih najviše vlašće vridnosti pridonesli. U zadnjem času, s povišenjem preštimanja Nimeške je vse jača nastajala i volja, da ovo potlačenje odstrani.

Ja sam u zadnjih letih pokušil prvašnje vladare u Austriji opomenuti, da ne idu dalje po njihovom putu. Za jedan velik narod je nemoguće, ar je nečasno, stalno morat gledati, kako su ljudi jednake narodne pripadnosti samo zavolj njihovoga priznavanja k ovoj narodnosti potlačeni, odsudjivani i u ze hitani. Već od 40.000 biguncev je samo Nimeška morala kod sebe prijeti. Ja sam se u letu 1936 trudil zlahkotiti tragičnu sudbinu ove nimeške bratske zemlje, ali potpisana pogodba je velje u sledećem hipcu bila i pottra. Videć nepravičnost proti vsim različnim staližem moral je dojt hipac, kada Nimeška već nij mogla mućte do gledati, da se milijonom pripadnikov jednoga staroga i kulturnoga naroda odzimize pravo samoodredjenja. Zato sam hotil u novoj pogodbi doseć, da se vsim Nimecem u ovoj zemlji dađu ista prava i iste dužnosti. Po malo tajednov smo spoznali, da ondašnja austrijska vlada toga nij hotila polag smisla ispuniti. Onda se je izmislilo to glasovanje naroda, s kim bi se većini ove zemlje konačno odzele pravice. Ar to glasovanje se nij moglo u samih trih dnevih izvršiti, ar nij nikako bilo pripravljeno i nij bilo garancije, da će se izvršiti nestranački. Zato je državni kancelar odlučil milijonom Nimeciv u Austriji na raspolaganje postaviti pomoć Nimeške Države. Od sobote jutrova marširaju prik svih granic nimeške Austrije vojak nimeške vojske. Oklopne trupe, infanterijske divizije, SS-savezji po zemlji i u zraku nimeška letačka vojska, pozvana od nacionalsocijalističke vlade u Beču, čedu biti garant za to, da će se austrijskomu narodu u najkraćem vrimenu pružiti mogućnost, da s istinskim narodnim glasovanjem sam odredi svoju budućnost i s tim svoju sudbinu. Za ovimi vojačkimi savezji pak stoji volja i odlučnost vsega nimeškoga naroda. „Ja sam kot peljač i kancelar nimeškoga naroda ču biti sričan, — proglašuje kancelar — da ču sada opet moć kot nimeški i slobodan gradjanin na onu zemlju stupiti, ka je i moja domovina. A svit neka se osvidoč, da nimeški narod u Austriji u ovih

HRVATSKE NOVINE

Ishajaju vsaku sobotu
Rukopisi i pretplaća šalju se na naslov:
„HRVATSKE NOVINE“
Wien, XV., Kriemhildplatz 3 - Tel. U 30-2-39
Vsaki broj stoji 8 R.-pfenigov

Glasnik gradišćanskih Hrvatov
Sloga je moć!

Pretplaća znaša: na leto dan . . . 4.00 RM
na pol leta . . . 2.00 RM
na četvrt leta . . . 1.00 RM
Za Ugarsku na četvrt leta . . . 1.50 pengő
jedan broj stoji . . . 15 filirov
Za Jugoslaviju na leto . . . 100 din.
Za Ameriku . . . 3 dol.

Leto XVII.

Beč, 18. marca 1939.

Broj 11.

Česko-Slovačka se je raspala.

Predsednik česko-slovačke republike dr. Hacha je protizakonito zvrgnul slovačku vladu ministra predsednika dra Tiso, akoprem je toj vladi još pred nekolikimi dnevi slovački zemaljski sabor jednoglasno sprogovoril zaufanje. To je takov čin predsednika republike, s kim se je potila vsa moć i pravica slovačkoga sabora; ki jedini je imal pravo postaviti vladu ili ju zrušiti. U celoj Slovačkoj je nad ovom nezakonitošćum zavladalo silno veliko ogorčenje. Iz Praga su u trih dnevih imenovali dvi slovačke vlade, ali nijedna nij imala moći u rukah, nego su te dane vladali u Slovačkoj česki generali i žandari. Zadnja vlada Sidor-a je konačno odstupila utorak pred saborom ter je otrpila put k potpunju samostalnosti i neodvisnosti Slovačke.

Slovačka je samostalna.

Med Čehi i Slovaki su u zadnjem vrjenu nastale oštre suprotivnosti. Polag zaključka Münchenske pogodbe, da vse narodnosti u Česko-Slovačkoj imaju pravo samoodređenja, je Slovačka zadobila autonomiju. Slovačka vlada je ada imala pravo, da sama redi vse posle svoje zemlje. Ali Čehi su se iz Praga počeli zadnje tajedne vse jače mišati u slovačke i ukrajinske nutarne posle, ki im polag ustava nisu ništar sputa išli. To je Slovačke jako ogorčilo, ar su vidili, da im Čehi hoćedu obećano i u ustavu garantirano pravo opet odzeti. Slovački narod je potpuno samostalnošćum. Prošli četrtak je slovačka vlada poslala deputaciju u Prag, da od centra ne vlade potribuje uredjenje ovih pitanjev. Dugo su se u Pragu tanačili, ali nisu se mogli ujedinati. I još dokle su zastupniki slovačke vlade bili u Pragu, je praška vlada poslala velik broj česke vojske i žandarmerije u Slovačku. Česki žandari su redom lovili i hapsili slovačke peljače i je postavljali pod kontrolu. Glasovitoga prvča Slovakov, profesora Tuka i šefa propagande Aleksandra Mach-a su žandari otrpimili nekamo u Moravsku. Ministar predsednik dr. Tiso je bil zaprt u jednom požonskom kloštru, a ministar Durčansky je pobignul u Beč. Nad Požonom i nekimi drugim slovačkimi većimi mesti je česka vojska proglasila opsadni, zvanaredni stališ. Hlinkina garda se je u Požonu sastala i je bila pripravna na borbu. Na već mestih je došlo do bitke. Česki žandari su striljali u spravišća Slovakov i pri tom je bilo 19 Slovakov usmrćeno. Medtim su šefa slovačke propagande Macha pušćali na slobodu i on je u Požonu pred 30.000 Slovakov govoril za slobodu Slovačke.

Pandiljak odpodne su ministar predsednik dr. Tiso i ministar Durčansky na posobnom zrakoplavu odleteli u Berlin. Prijel je nje Führer i državni kancelar u nazočnosti državnoga ministra vanjskih poslov Ribbentropa.

Utorak dopodne se je slovački zemaljski sabor sastal na otajnu sednicu ter je proglasil potpunu neodvisnost slovačke države.

Dr. Tiso je sastavil novu vladu. Kotrigi vlade su: ministar vanjskih poslov prof. dr. Adalbert Tuka, ministar nutarnjih poslov Ferdinand Durčansky, ministar podučavanja profesor Černak, ministar propagande Sano Mach, ministar gospodarstva Mikula Pruchinsky i ministar vojske i vrhovni zapovidnik Hlinkine garde Karlo Murgaš.

Ugri umarširali u Karpatsku Ukrajinu.

U zadnjih dnevih su česki vojak i na karpatsko-ukrajinskoj granici provocirali konflikte, striljali su prik granice na ugarske graničare. Na to je ugarska vlada poslala česko-slovačkoj vladi u Prag

ultimatum i je ujednom poslala svoju vojsku prik granice. Iz Ungvara i Munkacsja je ugarska vojska marširala. Došlo je na već mestih do bitke i striljanja med českom i ugarskom vojskom. Ugri su poseli već sel severno od Munkacsja i varošić Svavla.

Kako u Slovačkoj tako je česka vlada takaj i u Karpatskoj Ukrajinu hotila zatrti autonomiju i opet najzad postaviti centralistički sistem. Tu zadaću je imal izvršiti česki general Prchala. U zadnjih dnevih je med českim žandari i ukrajinskom borbenu organizacijom Sič došlo do teške bitke, u koj je bilo 40 mrtvih. Karpatsko-ukrajinska vlada je proglasila potpuno razlučenje od Česke i potpunu državnu samostalnost Karpatske Ukrajine. Kad su pak ugarske trupe umarširale u Karpatsku Ukrajinu, je general Prchala skrsnul.

U Rumunjskoj su zavolj poseđenja Karpatske Ukrajine od ugarskih trupov vrlo uznemireni.

Nimške trupe umarširale u Česku i Maračku.

Istočasno su Čehi napadali i Nimce u Slovačkoj. U Požonu su pandiljak na večer rashitili s bombami već velikih hiž, med njimi i dvi nimške fabrike u blizini varoške hiže i blizu mosta prik Dunaja. U krajini Zips (Seps), kade je mnogo nimških sel, su Čehi tulikaj počeli velika progonsva. Ali ne samo u Slovačkoj, nego i po celoj Českoj je začelo veliko proganjanje Nimcev. Nimški jezični otok s glavnim mestom Iglau su s vojskom okrojili i kanone uprli u ta varoš. Mnogo Nimcev je uhapšeno ili stućeno. Čini se, da su u Českoj opet moć dostali u ruke boljševeki i židovi, a osebnijno da su opet gori došli nasledovatelji prvšnjega Benešovoga centraizma i terorizma.

Na 14. marca navečer su deli 8. armijskoga korpsa i SS-telovne standarte prekoraknuli nimšku granicu ter su umarširali u Mährisch-Ostrau, kade je nje stanovništvo prijelos oduševljenjem. Velje po tom su poseli gasovite tvornice u Vitkovice. Dalje su marširali prema Mistek-u.

Utorak 14. marca odpodne je predsednik česke republike dr. Hacha, sprohodjen od ministra vanjskih poslov dra Chvalkovsky, otputoval u posebnom vlaku u Berlin. U Berlinu su ga na kolodvoru, kamo je dospil u 22 urah, dočekali zastupniki nimške vlade. Prijel ga je Führer i državni kancelar Adolf Hitler u nazočnosti ministra vanjskih poslov v. Ribbentropa.

Na ovom dogovoru je rasvitljen stališ u Českoj, kako se stoji danas, kad je česka vlada odstupila i nigdor nima moći, da podivljano napadanje na nimško stanovništvo u toj državi zastavi i uspostavi uredbu. Predsednik republike dr. Hacha je izjavil, da česka vlada već nima moći, da načini i drž uredbu i mir, zato česku zemlju i česki narod pun zaufanja polaže u ruke Führera i državnoga kancelara Hitlera. Državni kancelar je ovo prijel ter je prik ovoga ujedinanja načinjen protokol, u kom Führer i državni kancelar českomu narodu zasigurava slobodno razvijanje u okviru svoje narodne posebnosti.

Proglas Führera nimškomu narodu.

Führer je na 15. marca dal na nimški narod proglas, u kom je pokazal, da su u zadnjih tajednih prilike Nimcev u Česko-Slovačkoj zbog ondešnjega terorističkoga režima nastale nepodnosljive. Zbog toga terora su se narodne grupe, ke živu na tom prostoru, sada od Praga razlućile. S tim je Česko-Slovačka prestala eksistirati. Od prošle nedilje su u mnogih mestih divljili ekscesi, kim su sada opet mnogi Nimci spali za aldov.

Vsaku uru se ponavljaju pozivi tih udrenih i

proganjanih za pomoć. Iz nimških narodnih otokov, ke je velikodušnost Nimške lantske jeseni ostavila kod Česko-Slovačke, počinje opet dohajati u Reich šereg biguncev, kim je odzeto vse dobro. Daljnje đuranje ovoga stališa mora peljati do raspadanja vsake uredbe u krajini, na koj ima Nimška svoje za žitak važne interese, i ka je i sama prik tisuć let pripadala Nimškomu Reichu.

Da ovu pogibelj za mir sada konačno odstranim i stvorim preduvjete za novo uredjenje u ovom prostoru, sam se ada odlučil, da ću s današnjim danom dati nimškim trupam umarširati u Česku i Maračku. One ćedu terorističke bande i nje zakrivajuće česke vojačke sile razoružati, žitak svih u pogibelji se nahajajućih zeći u obrambu i s tim zasigurati fundament za zapeljanje jednoga temeljitoga uredjenja, kako to odgovara tisućletnjoj prošlosti i praktičnim potriboćam nimškoga i českoga naroda.

Zapovid Führera vojski.

Führer i najviši zapovidnik vojske je na dan umarširanja nimških trupov u Česku i Maračku dal sledeću zapovid nimškoj vojski:

Česko-Slovačka se nahaja u raspadanju. U Českoj i Maračkoj vlada nepodnosljiv teror proti nimškim narodnim drugom. S 15. marcem početo ćedu ada trupe nimške vojske umarširati u česko državno područje, da ovde osigurava žitak i imanje svih stanovnikov te zemlje jednakomerno.

Očekujem od svakoga nimškoga vojaka, da se ne drži za neprijatelja prema stanovnikom područja, ko triba posesti, nego samo kot nositelj volje nimške državne vlade, da u ovoj krajini postavi podnosljivu uredbu.

Kade se proti umarširanju postavi zapreka, će se odmah s vsimi sredstvi potrti. Uostalom budete si svistni, da ćete kot reprezentanti Velike Nimške stupiti na česko tlo.

Generalfeldmaršal Göring je na želju Führera prekinul svoj otpust za oporavak, na kom je boravil u Italiji, ter je na 14. o. m. odpodne opet doputoval u Berlin, kade je bil nazočan pri dogovaranju Führera s českim državnim predsednikom.

Nimške trupe u Pragu i Brnu. Na 15. marca dopodne u 10 urah su došle prve nimške trupe Prag. Rano jutro su posedjeni Pilsen i Olmütz. Sredu jutro su i u Brünn došle nimške trupe. Vsagdir je stanovništvo pozdravilo nimšku vojsku s velikim oduševljenjem.

Führer je sredu dopodne otputoval iz Berlina, da bude uz njegove u Česku i Maračku marširajuće trupe.

Visti iz naše države.

Spominak na mrtve svitskoga boja

Prošu nedilju se je po vsjoj Nimškoj svećeval spominak na mrtve, ki su spali u svitskom boju. U svih garnizonah je priredila vojska spomen-svećanosti, ali i u svih selih su uz bojne spomenike bile postavne častne straže još živućih tovaršev. Führer i državni kancelar je dal položiti vence na grobe genera'a feldmaršala Hindenburga, feldmaršala Conrada v. Hötzendorfa i generala Ludendorffa. Pokrajinski peljač Bürckel je položil vence na grobe spalih u borbi za obladanje naciona/socijalističkoga gibanja. U Berlinu bila je svećanost u nazočnosti Führera u državnoj operi, kade je generaladmiral Raeder držal sadržajan spomen-govor.

Do 1. oktobra izjednačenje životnoga standarda. Pokrajinski peljač Bürckel je na završetku akcije za znižanje cene vsega dugovanja izdal proglas, u kom poziva vse stanovnike Ostmarke na ispitavanje dušnoga spoznanja, je li su vse učinili, č

Visti iz naše države.

S zapadnoga fronta se javlja, da nij bilo onde većih događajev. Vojna mornarica je u zadnjem vremenu počvrstila niške zatkote protiv napadaju podvodnic. Naši letaci su na 30. januara preleteli Severno morje i engleske ubrovi od Orkneysa ča do zaljiva Themse. Pri ovoj prilici su opet potopili sedam naoružanih engleskih trgovačkih brodov. Nadalje su dva engleski trgovački brodi jače, a već ih je manje uškodjeno. Prem vsega branjenja i napadanje od strani engleskih brodov i zrakoplavov, se do sada nij vrinul najzad samo jedan naš zrakoplav.

Vsi, ki su se 1904. i 1905. leta rodili, se moraju odmah kod ureda policije, komu oni pripadaju, javiti. Kaštigat će se vsaki, ki se odmah ne javi.

1-RM-kusići hte zgubiti svoju valjanost i od 1. marca već nete biti zakonito platilo. Do 29. februara o. l. hte se kovani 1-RM-kusići nutar potegnuti. Od 1. marca do 31. maja čedu se primati samo u državnih i zemaljskih kasah (banka, pošta, porcijski ured itd.).

Nimška vojska se ne nahaja u Ruskoj. Od engleske i francuske strani širili su visti, da se nimška vojska nahaja u Rusko-izhodnoj Galiciji. Kad su se ove visti od dotičnoga niškoga mesta odbile, glasilo je englesko ministarstvo, da se u imevanoj krajini zadržuje „crna milicija“. I ove visti su dokazane tako od niške kot i od ruske strani kot laži, ar se u ruskoj Galiciji niti nij nahajalo niti se sada ne zadržava niške vojske ili „crne milicije“. Ovo je gledač na prijateljski stališ, ki postoji med Nimškom i Ruskom, i razumljivo.

U trin bojni misecih, i to od oktobra do decembra, se je u velikih varoših Nimške broj hištov povisil za 40 tisuć. U 56 velikih varošev, vanznet je Beč, Grace i Linz, se je od 1. oktobra do 31. decembra ukupno sklopilo 100.181 hištvo. U istom vremenu 1938. leta se je sklopilo samo 16.237, a u letu 1937 57.477 hištov.

Danas i pred 92 leti. Neverovatno je, da ča mi držimo danas za važno: potrebno, da su se naši dediti suprot tomu borili. Ovakovoga ča je i rasvićenje ulicov. Čuti je na vse strani brundat i zdivat, ako varoš ili i nek malo selo nij rasvićeno. A kad pogledamo berlinske novine od leta 1848, čitati moremo sledeće: Rasvićenje ulice se mora odbit ar: 1. Bog je stvoril dan i noć, ada nij treba iz noći načinjati dan. 2. Ako su ulice rasvićene, onda ide i u zimi već ljudi na ulicu, i postoji veća mogućnost obetežanja. 3. Skurina bojažljive ljude čuva od prepovidanih činov. 4. Svilina straši konje i pomaže ciganom. 5. Rasvićenje ulice potribuje čuda ulja i ugljena. Ov bi se mogal izvoziti ili u drugih državah kupiti, zač pak ima ova i ona država manje nutarzimanja ili ima već vandavanja. — Ada vrlo velika razlika med mišljenjem od danas i od leta 1848.

Engleski ribari bi se morali vojevat proti niškim zrakoplavom.

Pred nekolikimi dani je englesko admiralstvo pozvalo engleske ribare na sastanak. Nazoči je bil i sam nam vsim krez novine dobro poznani Churchill, nadalje poslanik ministra za Škotsku i poslanik ministarstva za hranjenje. Churchill je ribarom izjavil, da je lovenje rib opet dopušćano. I ministarstvo za hranjenje želji, da se opet lovu ribe, ar se je na engleskom trgu opazilo manjkanje rib. Ovo je potrebno zato već, ča moraju ribe sada delom nadomestiti slaninu, jaja itd. Churchill im je dal nadalje tanač, da se sami branu proti niškim zrakoplavom, ar vladi nij moguće, da dā križarice za njihovo branjenje. Njeva dužnost bi pak bila, da bi oni branili i ubrovi Škotske proti niškomu zrakoplavskom napadanju. Da ovo ispuniti budu mogli, dostat čedu vrlo sposobno oružje. Kad su ovo ribari čuli, stali su se, i su oštro protestirali. Rekli su, da oni niti ne želju, niti nete na se zeti dužnosti, ke vojski pripadaju. Radje čedu biti i prez kruha, nego poiti s otprtimi očima u smrt.

Visti iz Jugoslavije.

Ministar prezident Cvetković laško naranjen. Beogradski brzovlak, u kom je sidil jugoslavenski ministar prezident Cvetković s ministri Sutej i Konstantinović, se je na 29. januara pred koldvorom Budinci zavezal u nekolike vagonne, ki su se otkinuli od jednoga teretnoga vlaka. Peljaču lokomotive se je ugodalo još u dobi hitrinu pomanjiti, ali vsejedno je bilo sudarenje tako jako,

da su tri vagoni teretnoga vlaka vrlo uškodjeni. Vsaokorjački bi bilo sudarenje za čuda veće, kad se vlak ne bi bil vozil zbog magle za čuda poaglje. Ministar prezident Cvetković je naranjen na obrazu, a ministar Sutej na livom ramenu. Naranjenja su bila tako slaba, da su ministri velje i dalje putovali u Beograd. Odredili su izvidjenje uzroka sudarenja.

Knez namesnik Pavie je primil ovu sredu podpredsednika kraljevske vlade i peljača hrvatskoga naroda dra Vladimira Mačeka na jednu dužu audijenciju. Pred podnevom je dr. Maček bil poiskal muzeum princa Pavla.

Teple ovacije, ke su bile priredjene knezu namesniku i kneginjji Olgi za vrime njevoga boravka u Zagrebu našle su jeku u celoj jugoslavenskoj javnosti i s tim nanovo pokazale, da je put nutarne politike, na kom se nalazi današnja Jugoslavija, pravi put. S osobitim zadovoljstvom primil je hrvatski narod zakon na znanje, s kim se postavljaju hrvatski Sabor i odobirački red za saborske izbore, i koga je princ-regent potpisal u Zagrebu. S tim je krenula jugoslavenska nutarnja politika onim putem, kim su gazili vsi veliki sini naroda.

Talijanske novine donajaju članke svojih posebnih dopisnikov od posjeta kneza-namesnika u Zagrebu i ističu, da je to bil velik trenutak-moment u povesti kraljevine Jugoslavije. Sporazum je s tim svetačno zapečaćen. Uredjenje kraljevine će se sada vršiti na temelju narodne posebnosti Hrvatov, Srbov i Slovencev, ča more Jugoslaviji samo na hasan biti.

Jugoslavija izvaža redovito vsaki tajedan veće množine govedine i svinj u Nišku i Česko-Moravski protektorat. Izvoz u Italiju se je u zadnje vrime smanjil, tako da Italija pokriva svoje potreboće s ugarskim i rumunjskim blagom. — Izvoz driva u Nišku je sada sasna prestal, ar su u Jugoslaviji naskočile cene, dočim Niška plaća drivo po staroj ceni, ku je svojedobno odredil t. zv. mišani lozni odbor. Za to će se ta mišani jugoslavensko-niški odbor za drivo 10. februara o. l. sastati, da se nanovo bude raspravljalo od toga pitanja.

POLITIČKI PREGLED

Führer je prilikom rodjendana bugarskoga kraja ovomu čestital.

Ruska bombarduje finske varoše i sela.

Utorak ovoga tajedna preletila je jaka množina ruskih teških i lakih bombašev, ki su bili sprohodjeni od zrakoplavov-lovcev, 33 finske varoše i sela. Materijalna škoda je vrlo velika. Najtežje je opet kot i prošli put uškodjen finski varoš Abo. Izveštaj-objava generalnoga štaba finske vojske javlja jako artiljerijsko striljanje na Karelskom tesancu. Napadaji Rusov severo-istočno od Ladogajezera su odbijeni. Finska zračna sila vršila je izvidnjačke lete i napala ruske vojne cilje. Od borbe s ruskimi zrakoplavij javljaju Finci, da su zistriljili brojne ruske mašine, doklje su oni izgubili samo jedan zrakoplav.

Kako se doznaje prik Haaga iz Pariza, se ravno raspravljaju plani, kako bi se mogla poslati veća množina poljske vojske, ka se izvezbava u Francuskoj, Fincem na pomoć.

U Finskoj su na 2. februara pozvali k vojski vse muže, ki su se rodili 1898. leta. Pozvani su ada do sada vsi muži od 20. do 41. leta starosti. Ubuću i pratež si mora zet vsaki sobom.

Saracoglu od balkanske konferencije. Turski ministar za vanjske posle Saracoglu je u novinim „Cumhuriyet“ izjavil, da čedu se na konferenciji u Beogradu rešiti vsa medsobna pitanja, ka naliju balkanske države i pak i pitanje odnošaja i veza balkanskih držav s velikimi državami. Ča odnošaj Turske prema Bugarskoj nalije, izjavil je, da se ov razvija u najboljem smislu. Rezultat konferencije med sekretarom turskoga ministarstva za vanjske posle i bugarskim ministar prezidentom je najbolji. To svidočuju brojajvi, ki su se med turskim državnim prezidentom i med kraljom Boris minjali. Na pitanje, je li se more bojširiti i na Balkan, odgovoril je, da ča Tursku nalije, se more ufat, da ne. Turska će se i nadalje trsiti svoje dobre veze s velikimi i malimi državami održati i ako je moguće poboljšati i učvrstiti.

Japanski diplomati u Budimpešti. Ugarske novine pišu, da su projudću nedilju završili konferenciju s japanskimi diplomatim. Ova je durala tri

dane. Pokidob se do sada od konferencije ništar uznaniho nij, mislu ugarske novine „Virradat“, da čedu objavljene stoper po konferenciji u Beogradu izdati. Japanski diplomati su otputovali nedilju u Bukarešt.

Italija jača svoju obrambenu moć. Mussolini je pri nazočnosti državnoga sekretara vojnoga ministarstva, generala Soddu, prijel već oficirov, s kim se je uru dugo razgovaral od dela, ko nalije branjenje državne granice. Za tim je prijel generala Bergia, ki mu je izvješće dal od obrambe proti zrakoplavom. Mussolini je bil s tim, ča je čul, zadovoljan i je pokazal put daljnega delovanja, ko nalije branjenje granic i ubrovi Talijanske.

Ugarsko-slovački razgovori u Budimpešti. Doputovali su u Budimpeštu tri slovački poslaniki, da bi se razgovarali i rešili s ugarskom delegacijom pitanja, ka naliju državlanstvo, pomilovanje za političke delikte itd. Rešenje ovih pitanjev će mnogo pridonesti k dobromu i stalnomu susedskom prijateljstvu med Ugarskom i Slovačkom.

Rumunjska odbiva neistinite visti. Rumunjski generalni konzulat u glavnom varošu Svicarske, Bernu, oznanil je švicarskim novinam, da su vse visti, ke se širu prilikom postavljenja komisariata za petrolej, neistinite. Rumunjska nij odredila zano prigledanje produkcije petroleja, da su ju znam od jedne ili druge strani silovali povisiti svoju produkciju. Niti se nij Rumunjska u zadnjem vremenu zbog izvažanje petroleja k nednoj državi zavezala. Gospodarstvena politika Rumunjske je isto tako stalna i očvrstnuta kot je i nje vanjska politika, ka je vsagdir poznata. Obćinsko mišljenje Rumunjske si želji i se ufa, da te neistinite visti nete škodit korektnomu i lojalnomu držanju Rumunjske. Povišenje petroleja ima Rumunjska potribno zbog oružanja i zbog preskrbljenja sirovim.

Novo razredjenje Kine. Wangtschinwei je na konferenciji u Tsingtau-u izjavil, da nova nacionalna kineska vlada prepoznava vse duge Kine, ki su se načinili još pred kinesko-japanskim bojem. Dugi, ki su se kasnje načinili, čedu se prilje prigledat i znam stoper onda prepoznat. U vsjoj Kini će se zapeljat jednak pinez. Pošta, železnica, vojska, policaj i carinski uredi čedu se podstaviti pod novu nacionalnu vladu. Carina će biti u vsjoj Kini jednaka. Nutarnja Mongolska, to je Tchachar i Suiyuan dostat čedu autonomiju — samostalnost. Severna Kina, to je provincija Hopei, Schansi i Schantung podložte hte se Severno-kineskomu savetu, ki će se imat skrbiti samo za gospodarstveno novo zgradjenje i sigurnost tih krajim. Dokle se ne doseže potpun mir, pripadje održanje uredbe i nadalje vojski.

DOMAĆI GLASI

Iz uredništva. Gospodin urednik Feržin su od 1. februara na vojski. S ovom prilikom su se oni obračunali s štamptom. Zato prosimo vse naše suradnike i štitelje, ki još nisu poslali preplaće na projudće leto, neka to učinu s čim prilje.

Lip pozdrav šalju iz bojnoga polja vsim domorodcem vojaki-Hrvati Franjo Roženić, Lovre Bucolić, Anton Kröpfl, Adolf Vertešić, File Kuzmić i Anton Köszt.

Mali Boristofa. Delač Pave Szedenik iz Maloga Boristofa je nekomu mesaru ponudil 62 kile telećega mesa. Za kilu mesa je prosil RM 3.—. Szedenika su uhapsili i predali sudstvu.

Gornja Pulja. Sobotu, 27. januara se je u Gornjoj Pulji održal koncert od strani pomoćne policije iz Beča. Čist dohodak, ki je znašal RM 52.000, se je predal na Bojnu zimsku pomoć. Za jačku „Weana Madeln“ se je natarzelo RM 2700.—, za „Eriku“ RM 7600.— a za „Engelland“-jačku još i RM 12.000.

Već kruha u času zime dobivat moru od ureda NSV. vsi oni, kim je malo kruha, ki se na dosadašnje karte dostaje. Ovo ne nalije znam samo delaće, nego vse gradjane Niške. Od sebe se razumi, da će se dostat nek toliko kruha, koliko ga je zaista potribno.

Beč. Prem je Beč opet noći rasvićen, godaju se vsejedno zbog nepazljivosti manje ili veće nesriće. Ovaklo je pandiljak jedan auto povezal nekoga 36 let staroga Josefa Elefant, koga su teško naranjenoga otprmilim u bolnicu.

Winden. Utorak, 30. januara, navečer je bila 22 let stara seljakinja Maria Leidenfrost za poslana u svojoj kuhinji. U kuhinji su se još isto vrime zadržavala nje dvoja dica i 14 let stari brat. Na-

HRVATSKE NOVINE

Ishajaju vsaku sobotu

Rukopisi i pretplaća šalju se na naslov:
„HRVATSKE NOVINE“, WIEN 101,
XV. Kriemhildplatz 3 — Telefon U 33-7-69

Vsaki broj stoji 10 R.-pfenigov

Glasnik gradišćanskih Hrvatov

Sloga je moć!

Pretplaća znaša: na leto dan 5.00 RM
na pol leta 2.50 RM
na četvrt leta 1.25 RM
Za Ugarsku na leto 6.00 RM
Za Hrvatsku na leto 6.50 RM
Za Slovačku 6.50 RM

Postsparkassenamt Wien: Konto Nr. 22.429

Leto XIX.

Beč, 4. oktobra 1941.

Broj 39.

Po velikoj pobjedi kod Kiewa.

Nimška vojska je u zajednici s svojimi saveznicima u borbi za očuvanje kulture Europe protiv razornom boljševizmu istočno od Kiewa izvojevala takovu pobjedu, kakove još nij bilo u historiji. Ovde su se na bojnopolju upustile u dane dugo durajuću bitku tako silno mnogobrojne čete, da im u prošlosti ne nahajamo para. Jur sam broj zarobljenikov u višini 665.000 nam kaže, kakove mase su se ovde borile i kako veliku pobjedu je dosegla nimška vojska. Ova pobjeda je dično svidočanstvo sposobnosti nimškoga vojačkoga peljačtva i zduratnosti, borbene volje i jakosti nimškoga vojaka. Nadvladanje u ovom prostoru će sigurno imati velik upliv na odlučenje boja i na vse daljnje razvijanje u Europi. Prostor, ki je po ovoj bitki otvoren europskomu duhu i gospodarstvu, a oslobodjen spod jarma boljševizma, je nepregledno velik i ima veliko gospodarsko i političko zlamenovanje.

Neprijatelji ne kanu ovo valovati. Oni svojim ljudem, kako u Moskvi tako i u Londonu, po vidaju samo to, da su Nimci dosegli „delomične uspehe“. Pet sovjetskih aramejov je istočno od Kiewa potpuno zničeno. To je njim jedan delomični uspeh u boju „izrabljenja“. Sigurno će se sovjetska vojska hitro izrabiti, kad nimška bude nek i dalje imala takove „delomične uspehe“. Da su boljševiki i plutokrati veliki lažci, je poznato; da je ondešnje ljudstvo sistematično zaslipljeno, držano u krivom mišljenju o vlašćem stališu, da se ljudem ništar ne povi, kako se stoji na frontu, moglo se je dosle jur čudakrat skusiti. Neprijatelji činu to proračunano, ar na tom zidju volju svojih vojakov za borbu. K tomu svoje vojake strašu s tim, da čedu Nimci nje, ako položou oružje ili se dadu uloviti, strašno mučiti. Zaišta im se to kod prostih, neučnih i zanemarenih sovjetskih vojakov ugoda ter se ovi boru na mnogih mestih s nerazumljivom zduratnošćom, akoprem moraju spoznati, da im je vsako suprotstavljanje zaman. Zavolj toga ne kanu valovati svoj veliki zgubitak kod Kiewa.

I pred Leningradom nimška vojska od dana do dana napreduje, krše i lom obrambene linije sovjetoj, pak je dospila jur tisk do predvarošev te zipke boljševizma. S zaujetih višin nimški vojak jur gledaju nutar u središće varoša. Ogorčene borbe su bile potribne, dokle su došli ovako daleko. Boljševiki su okolo varoša izgradili već tisuć utvrđenih mestov, bunkerov, preda nje su u zemlju zakrili mine i zapreke. Nimski pioniri i pišaki neprispodobljivom srčnošćom i okretnošćom odstranjaju zapreke i mine pak jurišem, potpirani od artilerije i zrakoplavstva, razbijaju jednu tvrđjavu za drugom ter idu sistematično i stalno najper. Potpiraju nje osebito i nimški tanki, kih je nek jedna grupa sama razbila 1263 sovjetske bunkere. Tako obruč okolo Leningrada nastaje vsaki dan vse užji. Neprijatelju nij moguće odanle se povluc ili pobignuti. Ili će se podati ili propasti. Boljševiki velu, da se ne čedu podati. Onda su si zibrali propast, ka će nje vreda sigurno dosć.

Nimško zrakoplavstvo medtim stalno bantuje odzadnje veze neprijatelja, osebito transporte vojske i bojnih sredstvov. Osebito kod Charkowa su od nimških bombov železnice poprekidane, a 33 železnički vlaki su zničeni ili uskodjeni. Sovjetsko zrakoplavstvo trpi stalno teške zgubitke, ke joj zavdavaju uz nimšku takaj i talijanska, finska, ugarska i rumunjska vojska.

U danih slavodobitnoga napredovanja protiv boljševikom navršil se je prvi god Trojnoga zaveza, ki je pred leto dan sklopljen u Berlinu. U toj pogodbi zadržane su glavne misli o novoizgradjenju svita. Prvič su se u njem združili narodi, ki imaju spodobne ideale i interese. Drugič se je

ta savez držav pokazal kot središće, uko koga će se budućnost kretati. Vsaka od tih držav se postavlja u službu skupnoga cilja, da svit oslobodu od nemoćnih i izživljenih sistemov, pak da stvoru novu uredbu. U toj uredbi bit čedu osigurani interesi svih narodov, a velike države na se zimlju dužnost, da se skrbu za male. Zato one imaju i peljačtvo u svojem prostoru, i to države Osi u Europi, a Japan u istočnoj Aziji. U prošlih dvanaestih mesecih se je lip broj narodov pridružil državam utemeljiteljicam Trojnoga saveza. Ov je imal jur u kratkom vrimenu svoga opstanka ve like uspehe.

Danas se glavni neprijatelj nove uredbe, kruti boljševizam trese pod jakim udarci nimške i savezničke vojske, a plutokrati su prisiljeni vsenek nove laži izmišljati, da nje njihovi narodi ne zvrnu i prehitu. Ali položen je kako u Trojnom savezu tako i na bojnopolju temeljni kamen duratnoga i sigurnoga mira i s tim jednoga boljšega svita.

Bitka kod Kiewa slavodobitno završena.

Izvadak iz javljanjev vrhovnoga zapovidništva nimške vojske:

24. septembra: U prostoru istočno od Kiewa su čer daljnji deli neprijatelja zničeni. Ostanke neprijatelja su skupa zignani u dvih uskih kotlinah, kih slike iz zraka kažu kaotične prilike. U malo danih more se računati s potpunim zničenjem ovih moćih. U morskome zaljivu kod Kronstadta su nimški štuka-zrakoplavi s bombami zgodili bojne brode i jedan razarač sovjetoj. Na ubrovi Beloga morja zničil je roj bombašev jednu veliku električnu centralu. Noćni napadaji zrakoplavstva bili su uprti protiv vojačkijm ciljem u Leningradu i Moskvi. U Engleskoj su nimški zrakoplavi u zadnjoj noći bombardirali pristanišća na Kanalu sv. Jure i na južnoj ubrovi. Veliki ognji su nastali u Milfordhavenu. Neprijatelj nij niti po danu niti po noći hitil bombe nad državnim područjem.

25. septembra: Zdvojna pokusenja ispadaja zadnje, još u prostoru istočno od Kiewa okrojene neprijateljske vojske, odbijena su uz krvave zgubitke za neprijatelja. Najdno je mrtvo telo u boju spaloga vrhovnoga zapovidništva sovjetskoga južnozadapdnoga fronta generalpukovnika Kirpovosa. Njegov štab i štabi sovjetske pete i jedanaeste armeje su zničeni. Zrakoplavstvo je s dobrim učinkom u prošloj noći bombardiralo Leningrad i Moskvu. — Kako je s posebnom vistic javljeno su podmornice zapadno od Afrike napale jedan u Englesku se brodeći sprohod dvanajstih brodov ter su ga zničile, akoprem su ga razarači jako branili. Samo jedan mali brodić je dospil pobignuti. Jedanaest brodov s ukupno 78.000 bnt. je prosedjeno. — Na škotskoj ubrovi su čer po danu bombardirane železnice, a u noći je napadjeno pristanišće Dover. U severnoj Afriki odstrijlji su nimški lovci istočno od Solluma prez vlašćega zgubitka sedam britanskih lovcev i jednoga bombaša. Nad državnim područjem nij neprijatelj niti po danu niti po noći hitil bombe.

26. septembra: Kako je s posebnom vistic javljeno, napreduje zničenje istočno od Kiewa okrojena neprijatelja prez zatezanja. Broj zarobljenih se je povišil na 492.000 i još vsenek raste. Zrakoplavstvo je razorilo železnice i tvornice naoružanja u prostoru varošev Charkov, Tula i Moskva. — Na morju kod Engleske su zrakoplavi važgali u noći jedan velik trgovinski brod. Neprijatelj nij niti po danu niti po noći hitil bombe nad državnim područjem.

Zničenje zadnje istočno od Kiewa još zaokrojene vojske neprijatelja neposredno predstoji. Broj zarobljenih zlal je medtim na 574.000 i još vsenek dalje raste. Zaplinjeni bojni materijal je tako mnogobrojan, da se ne da pobrojiti.

27. septembra: Kako je jur s posebnom vistic naznanjeno, je velika bitka kod Kiewa dokončana. U zaokrojenju od dvih stran na silno velikom prostoru ugodalo se je obranu Dnjepra presunuti i pet sovjetskih aramejov zničiti, prez toga, da bi se nek i mali deli mogli osloboditi iz zaokrojenja. U tečaju operacijov, ke su u sudelovanju izvršili nimška vojska i zrakoplavstvo, vse skupa je zarobljeno 665.000 sovjetskih vojakov, zaplinjeno ili zničeno je 884 tanki, 3718 topov i nezbrojni drugi bojni materijal. Kravvi zgubitki neprijatelja su opet jako veliki. S ovim je zadobljeno nadvladanje u bitki, kakove dosle historija nij poznala. Ishasnovanje ovoga uspeha je u punom tečaju. — Zrakoplavstvo je bombardiralo tvornice naoružanja kod varoša Tula i vojačke naprave u Moskvi. Nimški bombaši su u borbi protiv engleskomu brodarstvu proseli iz sprohoda dva teretne brode s ukupno 15.000 bnt. Napadali su i pristanišća na južnoj i istočnoj ubrovi Engleske. Slabe sile britanskoga zrakoplavstva uletile su u zadnjoj noći u Nimški zaljiv i zapadnu Nimšku. Od hićenih bombov nastale su maljučke škode.

28. septembra: Na frontu pred Leningradom su teške baterije vojske na 26. o. m. striljale na sovjetske brode u pristanišću Kronstadt. Jedna križarica je važgana. Zrakoplavstvo je napalo železničke transporte kod Charkowa, Moskve i u prostoru zviranjkov Volge. Bombaši su s teškom bombom zgodili jedan sovjetski veliki bojni brod u Kronstadtu. U noći su bombardirane vojačke naprave u Moskvi. Kod Faroerskih otokov proseli su zrakoplavi po danu dva britanske teretne brode s ukupno 3300 bnt. Pri pokusenju britanskoga zrakoplavstva, da napade ubrov Kanala, zgubil je neprijatelj 23 letala. Neprijatelj nij niti po danu niti po noći doletil nad državno područje.

Iz jednoga engleskoga sprohoda brodov, ki je iz Gibraltara brodil u Englesku, prosele su nimške podmornice u večdnevnom napadanju dva najst brodov s 67.000 bnt. i jedan čuvarski brodić. Nadalje je jedna nimška podmornica prosela u južnom Atlantiku jedan tank-brod s 12.000 bnt. Britansko parobrodarstvo je polag toga u zadnjih dnevih opet zgubilo 79.000 bnt. od borbe podmornic.

29. septembra: Severoistočno od Dnjepropetrovska su tri sovjetske divizije od nimških i talijanskih četov okrojene, napadjene i zničene. Po dosadašnjih vistic je doprimljeno 13.000 zarobljenikov i zaplinjeni su 63 topi ter mnogo drugoga bojnoga materijala. Jednim delom u močvare porinuti neprijatelj imal je teške krvne zgubitke. Jaki savezi zrakoplavstva su s dobrim uspehom napadali železničke naprave u krajini Doneca i okolo Moskve. Na morju kod Kronstadta je s bombom zgodjena sovjetska križarica. Bombaši su u noći hitali bombe na bojnovažne cilje u Leningradu i Moskvi. U borbi protiv Velikoj Britaniji bombardiralo je zrakoplavstvo vojačke naprave na Kanalu sv. Jure i južnoistočnoj ubrovi. U severnoj Afriki zgodilo je s bombami engleski tabor i skladišća u Tobruku. Neprijatelj je pri ovih borbah zgubil sedam zrakoplavov. Slabije sile britanskoga zrakoplavstva doletile su u zadnjoj noći u severozadapnu i jugozadapnu Nimšku. Od bombov nastala je nezatna škoda. Flak-artiljerija odstrijlila je jedan britanski bombaš.

30. septembra: Pri izvršenju operacijov kod Dnjepra su talijanske čete zničile jače sile neprijatelja i pri tom zaujele već zarobljenikov. U sever-

HRVATSKE NOVINE

Ishajaju vsaku sobotu

Rukopisi i pretplaća šalju se na naslov:
„HRVATSKE NOVINE“, WIEN 101,
XV. Kriemhildplatz 3 —

Vsaki broj stoji 10 R.-pfenigov

Glasnik gradišćanskih Hrvatov

Sloga je moć!

Pretpaća znaša: na leto dan 5.00 RM
na pol leta 2.50 RM
na četvrt leta 1.25 RM
Za Ugarsku na leto 6.00 RM
Za Hrvatsku na leto 6.50 RM
Za Slovačku 6.50 RM

Posteparkassenamt Wien: Konto Nr. 22.429

Leto XX.

Beč, 4. aprila 1942.

Broj 14.

Zbogom, dragi štitelji!

Veliki tajedan je; pred Vazmom još dojde Golgota i Veliki petak. Dan muke i gorke smrti došal je sada i za naše ljubljene Hrvatske Novine. Bolesne su, slabe i nemoćne, i zrušit ćedu se u grob.

Od Vazma početo već ne ćedu ishajati. Znam, da će mnogi izmed vas pitati: kako i zač?

Najprlje, verujte mi, da nikomu ne spada težje odpovidati od Hrvatskih Novin, nego meni, ki sam s drugimi skupa bil njihov utemeljitelj, ki sam od njihovoga početka na njih delal i ki sam je konačno uredjival krez celih petnajst let. Gdo more po množini mojega dela i skrbi uko njih u tom dugom vrjenu dvojiti, da su mi k sreću prirasle? Pak vindar sam se moral odlučiti, i to naglašujem, odlučiti od svoje volje i po vlašćoj odgovornosti, da zastavim njihovo ishajanje.

Ja znam, da ste i vi rado imali i rado štali Hrvatske Novine, ča posvodočuju vse više narube u zadnjem vrjenu, vse veći interes štiteljev za nje. Pak vsejedno, došla je dob lučenja, ar vsu ljubav i povezanost zastiru črni oblaki materijalnih teškoć.

Ako Hrvatske Novine izgledaju i nek male, vindar one potribuju i mimo pisanja mnogo dela, od čega si navadno štitelji na selu niti ne znaju stvoriti pravi kip. A vse to delo se mora platiti. I da je složu i štampaju, da je dovezu, kitu, zamaću, na poštu odnesu i po pošti raznesu, vse se to mora platiti. A k tomu bi moral još i urednik od njih živiti. Negda, dokle su troški bili manji, je to nekako izašlo. Sada su troški načinjanja tako zlizli, da se ne moru pokrivoti.

To je uzrok, zbog koga prestaju ishajati. Bilo je prlje već nositeljev misli hrvatske skupapripadnosti, ki su jedan drugoga potpirali, već stupov, na kih je stal hrvatski narodni opstanak, i već poljev, na kih se je razvijal narodni život. Zbog različnih uzrokov, ali i zbog

nemarnosti i nevršenja na se zetih dužnostih jedan stup za drugim se je rušil, dokle konačno Hrvatske Novine nisu ostale glavni i skoro jedini duševni vez med hrvatskimi seli, spoj narodne čuti i svisti, ki je vse Hrvate skupavezal. Premda si to držim pred očima, ja ih sam o sebi ne morem odbržati.

Zato sada hvalim vsim pomoćnikom, raznositeljem, vernim štiteljem i pretplaćnikom ter im velim srdačno: zbogom!

Naše vrle raznositelje prosim, da već ne poberu pretplaće za cel drugi četvrt ovoga leta, nego samo da zamu plaću za ov poslednji kot pojedini broj. Ako su pak pretplaću jur pobrali prosim nje, da pineze po odračunanju ovoga broja povrnu pretplaćnikom.

One štitelje, ki su nam još projući četvrt ili morebit još već dužni, prosim, da nam svoj dug čim prlje pošalju, da budemo mogli namiriti svoje dužnosti.

One pretplaćnike, ki su nam pretplaću poslali jur najper na vas drugi, tret i znamda i na četrti četvrt ovoga leta ter si želju, da im povrnu zvišak njihove pretplaće, prosimo, da nam to u četrnajstih dnevih od Vazma početo pišu ili kako drugačije javu, pak čemo im zvišak pretplaće najzad poslati.

Ne morem završiti ovo pokapanje Hrvatskih Novin, a da ne mislim i na njihovo — goristanje. Hrvatice i Hrvati, ke boli i žalosti prestanje ovih novin, moraju još pomnožiti svoju ljubav prema materinskoj riči, povekšati svoju delovnost i aldovnost za svoj hrvatski narod, moraju odhititi vsu nemarnost i neodgovornost u hrvatskih poslih, pak će im se sigurno jednoč ispuniti i želja, da doživu i goristanje svojih hrvatskih novin.

Ufanje, da će to vreda biti, me batri na moj najturobniji Vazam.

Mate Feržin.

Zbogom! Do videnja!

Je istina? More to bit istina, da ćete nas vi, mile Hrvatske Novine, ostavit? Ja sam ovakove glase čul. Oh, vi tužni glasi! Kako pojedini človik tuži, kad se luči od svoga najboljega pretečja, kako stanovnik tužu, kad je njihovi zvoni ostavu, tako i gradišćanski Hrvati tužu za svojim najboljim pretečjem, za svojim vsim nam najmilijim zvonom. I ako smo puni ufanja i čvrstoga uverenja, da ćete nam se opet najzad vratit i to takove kot ste bile, čitave i zdrave, vsejedno moramo malo u vašu prošlost pogledat i hvalit vsim, ki su pri vašem rođenju kumovali i pak uz vašu zibku virostovali i ki su vas ovako ili onako potpirali. Ne čemo pojedinoga opomenjivat, ne čemo imenika ovde postavijat, opomenut čemo samo jedno ime, ko je bilo s vami a vi s njim najužje vezano: Mate Feržin. Da, njim neka bude zahvalan vsaki gradišćanski Hrvat. Oni su se trudili, skrbili i mnoge teškoće drenosili za vas, Hrvatske Novine. Hvala i najveća plaća neka im bude misal, da su u prošlih 20 letih davali narodu, ča mu je najpotribnije bilo, duševnu hranu. Hranu za očvršćenje i širenje hrvatske kulture, hranu za očvršćenje i zbuđenje, ako je ovde ili onde potribno bilo, hrvatske narodne svisti. U spunjenju ove svoje dužnosti imale su Hrvatske Novine pun uspeh. Uspeh, kakovoga malo ke novine dokazat moredu.

Komu ne bi suze u oči došle, kad vidi lučit 20 let staroga, kot hrast jakoga i zdravoga junaka od svoji pretečjev? Gdo od ovih lućećih ne bi u hipeu preživil vsu prošlost? Vse veselje i vsu tugu. Tako tužimo i mi za vami, naše mile Hrvatske Novine. Doživile ste 20-letnu starost. Nastajale ste uz mnoge teškoće vse jače, vse veće, pak ćete nas ravno sada ostavit. Ali ako jur ovako bit mora, onda pojte u ime Božje. Mi vas zabit nikad ne čemo. Oštat čemo vam verni i nadalje. Kako hrvatska majka u ruke zame fotografiju svoga dragoga sina, tako čemo i mi gradišćanski Hrvati opet i opet u ruke zet stare broje Hrvatskih Novin, da nam one, kad opet izajdu, ne bude tudje, nepoznate, nego da nam ostanu, ča su nam i do sada bile, naše vse.

S Bogom ada naš najdražji preteč. Dojdi nam vreda najzad. Mi čemo te teško čekat i pak kad dojdeš pozdravit i objamit, kako nek onoga pozdravimo i objamimo, koga najveć ljubimo.

S Bogom naš mili zvon. Vrat i nam se vreda, da nas budeš opet opomenjival na narodne dužnosti, širil mir i ljubav, da nas budeš pozival u jedan tabor, kako to čini erikveni zvon, kad poziva ljude u hižu Božju.

A gdo će nam donjek povidat za naše veselje, za naše velike tuge, za naše odlikovane i pale vojake? Gdo? Hrvatska lica i hrvatska sreća.

Neka nam povidaju hrvatske majke, kim se sada navaluje još veća zadaća i dužnost prema narodu. Pomoć, ku su im pri odgojivanju svoje hrvatske dice pružile Hrvatske Novine, će prestat. I zato triba se je čvrsto na noge postaviti. Vi nosite sada odgovornost sami, vi hrvatske majke i hrvatski oci. Jednoč ćete i račun morat dati. Od vas odvisi, je li će vas narod u budućnosti cenit i vas sa zahvalnošćom spomenjivat, ili će vas se trsit čim prlje pozabit.

I sada kot za hvalu obećajmo Hrvatskim Novinam, da čemo si mi hrvatski roditelji našu narodnu dužnost potpunoma spuniti. Ovako nas pak Hrvatske Novine ne hte plaćuć ostavit, nego hte nam pune ljubavi viknut „do videnja!“ kot i mi njim od sreća velimo: s Bogom, do videnja!

F. L.

Uspešno vojevanje na vsih frontih

Izvadak iz javljanjev vrhovnoga zapovidništva nimške vojske:

25. marca: Na polotoku Kerču su ponovljeni napadaji jačih silov neprijatelja odbijeni. U krajini Doneca izjalovili su se jaki napadaji neprijatelja, a istočno od Charkova je takaj pretpil visoke zgubitke na ljudi i materijalu. Na severnom delu fronta su savezi vojske i oružanih 44-ov uz teške okolnosti tla i vrmena izhitili neprijatelja, ki je bil udrl u vlašća stališća, pak su odbili vse njegove protinapadaje. Na vsih delih fronta je zrakoplavstvo uspešno potpiralo borbu na tlu, u pristanišću Murmansk je uškodilo veći trgovinski brod, a nimški loveci su odstriljili na visokom severu sedam engleskih i jedan sovjetski zrakoplav. 20. divizija tankov je u već tajedan durajućih borbah odbila 140 delom i s tanki potpiranih napadajev neprijatelja ter je pri tom zničila 65 tankov. U severnoj Afriki mala delovnost izvidnie. Pri bombardiranju na Malti je zgodjena u pristanišću engleska križarica s bombom, zgodjeni su arsenal i brodogradilišće, pak su dva engleska letala odstriljena. U noći su u Engleskoj bombardirana pristanišća Portland i Weymouth kot i drugi vojački cilji. Pri neuspešnom pokusenom napadaju po danu na francusko-belgijsku posedjenu ubrov zgubil je neprijatelj osam zrakoplavov. U noći je flak-artilerija odstriljila dva britanske bombaše.

26. marca: Na polotoku Kerču kako i u krajini Doneca su napadaji suprotivnika odbijeni, jednako kot i na drugih delih fronta, kade se sada snig tali. Na 24. o. m. su naši bombaši na ubrovi Kavkaza važgali jedan trgovinski brod. Nimška podmornica je istočno od Solluma prosela iz britanskoga sprohoda jednoga razarača i jedan trgovinski brod s 5000 brt. Nimški letači su opet napadali pristanišće La Valetta na Malti i su zgodili britanski predstražni brodić. U noći je izvršen jak napadaj zrakoplavstva na pristanišće Dover u Engleskoj, pri čemu je učinjena znatna škoda na vojačkih napravah. Neprijatelj je hitil u minuljoj noći bombe na već mestih zapadne Nimške. Civilno stanovništvo imalo je zgubitke na mrtvih i ranjenih. Noćni loveci i flak-artilerija odstriljili su osam napadajućih bombašev.

27. marca: Na Kerču su nimške i rumunjske čete odbile napadajućega neprijatelja i mu zničile dvanaest tankov. Severoistočno od Taganroga su jače sile sovjetov u protinapadaju porinute najzad. Neprijatelj je imal visoke zgubitke. Letači su razbili spravljanje sovjetskih tankov na Kerču pak su razbili 19 transportnih vlakov na železnicah, 253. pišačka divizija iz krajine Rajne

naš Tajednik

pojedini broj 309

NEODVISNI GLASNIK GRADIŠČANSKIH HRVATOV

I. leto / br. 1

Beč, 31. maj 1947

Rukopisi šalju se na naslov „Naš Tajednik“, Wien, IX. Bezirk, Währingerstraße Nr. 39

Početak

Nedavno sam bil u svojem rodnom kraju. Vidil sam stareca strica, spravan je bil na polje; stal je pred voli, a na koli je imal naložno plug i branu. Da ore i sije, vlači i rulja, da donese sime sad, da nam donese vsim hranu; kruha i pogače.

Prije nego je starac krenul svojimi voli kroz lesu van, ogledal se najzad i najper, dali nij ništa zabil, dali ima vse orudje za sitvu i za ral. O onda uzel je bičiče, načinil križ pred voli i rekal, no hajdi, šeki, idemo tako va ime Božje.

Na ti sam prizor mislil, kad sam se sel da uredim prvi broj ovih naših novin, ovoga „Našega Tajednika“. Bil sam si i ja pobral plug i branu na kola s kupa s drugimi, skupa smo bili pripravili orudje, za ko smo držali da nam je ne samo potrebno za sitvu i za ral, nego da je i sposobno za dobru sitvu i za dobru ral, da sime donese zaista i dobar sad, da nam donese vsim hrano, kruha i pogače.

I prije nego smo krenuli s „Našim Tajednikom“ na lesu van, ogledali smo se i mi najzad i najper, dali nismo ništa zaboravili. Pogledali smo najzad na naša dosadnja izdanja na polju novinstva. Naši smo je za dobru sitvu i dobru ral, a sime tih dosadnjih novin doneso je delomično i svoj sad. Da ta sad nij bil rodniji i plemenitiji, to bogme nij samo krivica naših dosadnjih novinarov, oni su bili vridni i marni, služili su plemenitomu cilju u potu obraza svojega. Ali kako dobra ili slaba žetva ne odvisi samo od oračev i kopačev, nego i od mraza, tuče i vetra, tako je i kod našega dosadnjega novinstva došal većutu mraz, bilo je slabih, sušnih vrimeva, a bilo je kadkad nevrime i tuče. Zadnju i najveću tuču prezivili smo stoper nedavno, mraz nacizma porulil nam je mnogo sada, žetve su bile male. Vidili smo te griške prošlosti, vidili smo i črvivi sad, ali vidili smo s veseljem i on dobri i zdravi sad, koga vse bure podiviljanoga človičanstva nisu mogle poničit.

Ta zdravi sad slabih žetvov vidili smo pred sobom, kad smo se ogledali u budućnost, kad smo gledali najper. Postavili smo si cilj, da jačamo ta sad i da ga gajimo, da omogučimo nakon slabih žetvov i obiljnije, da nakon sedam slabih let dojde i isto toliko obiljnih let. Da se bude jačal ov naš mali roj, da bude eval i razvijal se.

Ovim prvim našim izdanjem kanimo u prvom redu nastavit onde, kade je naše novinstvo pred bojem i pri boju prestalo: briga za narod u kulturnom i gospodarstvenom pogledu, čuvanje skupnih interesov, gajenje jezika naših ocev i proceev a ne nazadnje upućivanje i prosvištvanje našega naroda.

Znat ćete mi na ovo odgovoriti, da smo se dost kasno spomenuli te naše dužnosti da uputimo i prosvitimo naš narod i da su se stali jur drugi proroki, ki punim glasom i velikim zamahom

Hrvatsko Nakladno Društvo

Njegovo značenje i njegova zadaća

Cetira stolecina minula su, da su naši preoci naselili pojedine pokrajine današnjega Gradišća, iza krutoga turskoga pohoda tako puste i prazne. Ne da si oni, tudjinci, prisvoju tudje, nego u dane straha i trepeša simo pozvani i ovde primljeni, da u oči neprekidnih brig i borbov opet pretvoru tu pustoš u cvatuća polja. Da hrvatska ruka izgradi daleko već, no ča je baklja Turka popalila! U glavnom ali i zato, da Hrvati, junaki na glasu, od sada u stalnoj borbi za prag svoje kuće i u lojalnoj službi svoje nove Domovine priču tu putroskoj voljski i u sam Beč, u srce i srčiku ondašnje i današnje Austrije. I u orijskom tom podvigu vsim svojim žarom i marom prevrnil je dugi red hrvatskih pokolenj, od pokolenja do pokolenja i svenek na novo, sebi i svojem potomstvu poverenu mu stare slave dedovinu: Da vsenek na novo prikuje, pjesmom i potop, bač uz tu krljom i znojem svojih najboljih toliko nakvašenu grudu vsu svoju sriču i sudbinu. Ali ne samo da ju osveti, nego da ju i posveti — grobljem svojih milih i dragih.

Zbog vsega toga ljubimo mi od srca ta naša bela sela i selca, vse naše doline i daljine, tajanstvene naše gaje, gore i gonike. Zbog vsega toga bukeče u srcu vsih nas neugasiva želja i molitva, da ni pod ku cenu ne zatajimo sveti ta jerb naših starih, da se nikada već ne potanu nam toliko tepla naša ognjišća ovde u Gradišću. Naprotiv! Mečom i plugom izvojevamo, izključivo naše je pravo, da se uza nje i na dalje radjaju i odgajaju naši sini Hrvati i kćerke Hrvatice.

Znajuć za vsu težinu naše odgovornosti nećemo ni mi ni naši sini i sokoli najti si mira, doklegod do pune lipote

glasu iste cilje: briga za narod, upućivanje i prosvištvanje našega naroda.

Nećemo se zgovarati samo na teškoće, na papir, na otezanje prošnje za dozvolu, na prōmet i autobus-linije. Ne, dragi moji, teškoće su bile i su još i sada čuda veće i ležu na drugom polju: bilo je vsega i vsačega za promislit i raščisti, moralo se je znat kađe smo, ča željimo, a u prvom redu, ča moremo stvorit. Čekali smo, doklje se je bura oko preselivanja legla, ku su digli neki sumnjivi i neodgovorni tipovi, ki danas more-bit najjače viču: držte tata! Vidite i to se je moralo znat, u kom taboru stoji ov ili on, da budemo znali razlikovati izmed proroka i proroka.

Briga za narod, upućivanje i prosvištvanje našega naroda biti će cilj ovoga „Našega Tajednika“. Ako Vam se to isto i s druge strane običe, moremo biti veseli, ako se to obećanje isto i spuni. Mi ćemo vam obećat ali i to, da ćemo to naše obećanje držati isto tako i na tretoj i četrtjoj strani kako i na prvjoj. Držat ćemo je i med redi.

i savršenosti ne razvijemo ta divan tip našega Hrvata u Gradišću. Hrvata od kova i korena naših starih. Čvrsti značaj, po naravi miroljubivi i širokogrudni, odani smo sini svoje Domovine, dokle u zajedničkoj sudbini jednako dili med svoje dobro i zlo. Ali u borbi za naše pošlenje, pravice i posede bili smo i ostati ćemo uvek junaki, gordi i gizardvi, da smo uopće Hrvati! Ne samo iz ljubavi ki majki, ka nas je rodila, ne za volju umišljenoga rodoljublja, ko razdvaja, mesto da spaja, nego radi vsega onoga lipoga i dobroga, ča za nas predstavlja naše hrvatstvo. Za volju jedinstvenih i priznatih vrlin našega naroda, pomoćom kih smo se uspješno borili kroz vsaku i najkitičniju situaciju naše davne i bliže prošlosti, a da nismo izneverili sami sebe i tu tisućletnu ipak većito mladu našu narodnu tradiciju.

Gledajući kroz tu prizmu minule dogadjae, ne čini nam se toliko važno, da smo kot narodna manjina znali prebroditi i najgušći mrak njoj protivničke i propale strahovlade, od kolike je važnosti činjenica, da jedna, do duše agresivna, no, uzvišenoj ideji našega hrvatstva potpuno tudja ideja, i uz najveće napore nij uspjela strovati klicu našega narodnoga bivstvovanja. Da, i uz najveće pritiskak i vsa obećanja začuvali smo žarko naše rodoljublje. A tako nek tako i to jedino, ča je po mišljenju najistaknutijih velikanov i mislileev človičanstva uopće, a naših hrvatskih napose, najplemenitije i po opstanak ljudskoga društva najbitnije: Začuvali smo si veru naših proceev, a time i delotvornu smisal za — človičnost! Ar gdo je toliki noj, da iz strahovitih tih dogadjaev ne zna zaključiti, da zna-

nastavak na 2. strani.

Mimo poučnih člankov dati ćemo vam i zabave, po jedan dobar roman, ku certicu i sliku, a dati ćemo vam i politički pregled naših i svitskih dogadjaev, točno, objektivno i nestranački. Nećemo vsakoga, ki ne pripada jednoj partiji, nazvati reakcionarom ili fašistom. Vse skupa zlamunje toliko, da ćemo se trsit da vas zadovoljimo, da služimo samo vam, vašim interesom i vašim željam, da se ne damo napreć ničijoj raboti ni prikitito ni otvoreno.

Da nam se ove naše namere ugoda-ju, da vas uputimo, prosvitimo i zabavimo, vruća nam je želja i sveta zadaća. Ovim kanimo svoj pošten del pridonest razvitku našega naroda u kulturnom i gospodarstvenom pogledu, da dojde iza sedam mlednih let nacističkoga vrimeva — bolje rečeno nevrimeva — opet i isto toliko i već obiljnih let.

Da nam se ovo čim bolje ugoda, reć ćemo i mi kot stric starac, prije nego je krenul na polje: no va ime Božje!

A sada sudite sami!

Zdravo kolega!

Dragi kolega, kot vidiš, poufal sam se i ja dojt van s jednimi novinami malo su veće nego Tvoje, dali čedn biti bolje, toga bogme neznam. Ali ja ču se vsakako truditi, da je uredin čim bolje. Da budu barem mogle opstat kraj Tvojega Sela.

Činji mi se, da imamo iste cilje: briga za narod u kulturnom i gospodarstvenom pogledu, čuvanje skupnih interesov, upućivanje i prosvištvanje našega naroda. Barem smo si to obadva zapisali na prvjoj strani za geslo; dali smo si tako-rekuć istu maršrutu.

Sigurno se da odgovarati direktivan te maršrute na razne načine, kako ne, ar mnogo putev pelja u Rim, ali ljudi se moru na vse moguće načine zveličiti. Zveličimo se ada obadva: T na Tvoj način, ja opet na moj način.

Kad ada imamo skupni cilj, ne vidim razloga, da bi si činili zaprike i pakčev. To je ne samo moguće, to je ne samo spametno, to je i potrebno. Potrebno je iz razloga, da si prišporimo nepotrebna noga pota, ar u potu obraza rabotni čemo obadva; spametno je opet rade toga, ar dva konji bolje vuču, a dva lampuši bolje prosvištaju nego jedan. Ne moguće? Kako ne bi bilo moguće? moguće vse tako dugo, doklje ostan maršruta ona ista, ku smo si dali na prvjoj strani. No, dragi kolega, čim to se ali uspostavilo, da se je maršruta preminila, recimo na tretoj ili četrtjoj strani i ako se kot velim uspostavi, dali ti naši dva puti na bilo kakov čudnovat način ne peljaju u Rim, nego da idu samo jedan u Rim a drugi da more u pelja prema sunčenom zapadu ili izhodu, onda pravoda, dragi kolega, bilo bi teško Tebi i meni, da si ne velim i ljubeznosti zbog naših vsejedno ne jednakih ciljev.

Već sam danas znatiželjan, jeli ču imat i ja tako brojne neprijatelje, kako se našalost Tebi dogadja. Spominje te neprijatelje u svojem 7. broju i veli, da ti neprijatelji nisu seljaki, nisu delaći, ada nisu oni, kim su u prvom redu naminjene novine. Ako je tako, gratuliram Ti od srca, ar i ja se mislim obratiti u prvom redu na delaće i ne seljake, ar mi se bogme nebi isplatilo piskarati novine za jednu šakicu popra i učiteljev. Oni si znadu nabavit drugih novin, ako im se hoće visoko politike ili čega drugoga. Koga ali mi moramo zadovoljiti, to je naš delać seljak, kako si Ti to vrlo dobro shvatil. Ako med njimi nimaš neprijateljev, onda još jednoč: čestitam!

A ča se tiče 'prave narodne inteligencije' u istom sedmom broju, nisam Te pravo razumil. Takove inteligencije mi nimitamo! Barem koliko je men poznato. Mi imamo samo dvi vrste učnih ljudi: po prvi put izrode, ki su se pozabili iz svoje hrvatske majke, a po drugo one ljude, ki se nisu pozabili. A ovi su od vseneg jedan marljivije, drugi manje marljivo poslovali i brinuli se za svoj narod. Oni su naša inteligencija. Da je ona narodna, to se po sebi razumi; a čemu onda još je prava narodna inteligencija? Da si to znamda nisi posudil od one poznate aktualne terminologije, mer znaš ča mislim, onako škura škurina ili najškurija škura škurina ili znamda publica res publica ili spodobno.

naš Tajednik

pojedini broj 50 g

NEODVISNI GLASNIK GRADIŠČANSKIH HRVATOV

II. leto / br. 2

Beč, 17. januara 1948

Rukopisi šalju se na naslov „Naš Tajednik“, Wien, II. Bezirk, Praterstraße Nr. 43/17

Kako se spunjuju želje za autonomijom

Talijanskomu mirovnomu ugovoru pridodat je ugovor, koga je sklopila Austrija s Italijom pogledom na Nimece u Južnom Tirolu.

Talijanska vlada se je obvezala, da će dati stanovnikom nimeške narodnosti u Južnom Tirolu potpunu autonomiju.

Kako se talijanska vlada drži svojih obećanj vidi se iz jednoga pisma, ko su tri engleski političari (pripadnici različitih stranaka) obelodanili u velikoj engleskoj novini „Times“. Ti političari izrekli su u pismu svoj strah, da Italija neće spuniti svoja obećanja i da neće dati Južnotirolcem obećane autonomije. U pismo stoji med drugim:

„Izgleda, da će talijanska vlada predložiti navredi parlamentu zakonski predlog, po kom će na papiru dati Južnotirolcem autonomiju, faksično ali će im ju uskratiti. Staro ime Južni Tirol (Suedtirol) zaminjuje se talijanskim imenom Alto Adige. Dvi dvojezične općine, ke su isto nabrojene u austrijsko-talijanskom ugovoru o autonomiji, Neumarkt i Salurn, ostaju onde, kamo je je fašistička vlada dodivila, naime u čisto talijanskoj provinciji Trento.

Gore je još, da prelazu prava samouprave, ka su u vladinom zakonskom predlogu predvidjen, ne samo na Južni Tirol, nego na združenu pokrajinu Alto Adige — Trentino. Trentino je čisto talijanski a i veći nego

Marshallov plan za Europu:

Ča će dostati Austrija

Amerikanska vlada je u okviru Marshallove pomoći za novoizgradnju Europe izdelala plan, ča i koliko je potrebno pojedinim državam Europe. Prema tomu planu imala bi dostati Austrija:

Životnih namirnica i duhana:

125.000 tonov krušnoga žita u vrimeu od aprila do junija 1948, daljnih 270.000 tonov od julija 1948 do junija 1949, od julija 1949 do junija 1950 525.000 tonov, od julija 1950 do junija 1951 370.000 tonov i od julija 1951 do junija 1952 320.000 tonov. Mimo toga svako leto 50.000 tonov različne krme za blago, 5.000 tonov mesa i za sve vrime Marshallovoga plana (t. j. do leta 1952) duhana u vridnosti od 8,6 milijunov dolara.

Pamuka:

Pamuka će dostati Austrija od aprila do junija 1948. leta 5.000 tonov; od julija 1948 do junija 1949 21.000 tonov, od julija 1949 do junija 1950 13.000 tonov, od julija 1950 do junija 1951 15.000 tonov i od julija 1951 do junija 1952 vsega skupa 18.000 tonov.

Teretnih automobila i strojeva:

Od aprila do junija 1948 dobit će Austrija 500 teretnih autov; od julija 1948 do junija 1949 2.000 kusićev; od julija 1949 do junija 1950 svega skupa 400, a od julija 1950 do junija 1951 100 kusićev. U zadnjem letu Marshallovoga plana neće Austrija dostajati teretnih autov. (Računa se s tim, da će do toga vrimena biti vlašća produkcija dost jaka, da sama pokriva potreboće Austrije.)

Poljodjelskih strojeva dostati će Austrija početo od aprila 1948 do junija 1952 lifranja u vridnosti od 5,6 milijunov dolara.

Mašinov za rudokope: prva tri leta svako leto za 500.000 dolara, po tom ništ.

Strojeva za druge industrije dostati će Austrija za vrime Marshallovoga plana sve skupa u vridnosti od 32,3 milijuni dolara.

K tomu dolazi još oko 9,5 milijuna dolara za električne spravi.

Sve ovo pravoda odvisi od toga, je li će američanski kongres dopitati tu

ogromnu svotu, ku Marshall za podupiranje Europe potribuje. Kako je Marshall izjavil pred vanjskopoličkim odborom,

potribno je, da se njegov plan primi u celosti, da se potribne svote dopitaju nepokračene, ili da se odmah odbaci cel projekt. Za prvi 15 misec potribuje Marshall ogromnu svotu od 6,8 milijardov dolara, a za ostalo vrime do junija 1952 još 15 do 17,5 milijarde dolara.

Ovi američanski prinosu ne smu zlamenovati mišanje u neodvisnost pojedinih europskih zemalj. Marshall veli dalje: Zdvajnost pelja u nered, kaos i boj. Dokle ugrožavaju glad, siromaštvo, zdvajnost narode zapadne Europe, širit će se onde socijalni i politički nered sve dalje. Pitanje gospodarstvene novoizgradnje je zvarenadno komplicirano. Bilo bi lakše, kad bi svi europski narodi pomagali skupa. —

Kako je poznato, odbija Sovjetska Rusija Marshallov plan za novoizgradnju Europe. S njom i sve druge države istočne Europe, ke stoju uz Rusiju.

Očekuje se, da će durati još duže vrime, dokle američanski kongres dopita ove velike svote.

Da se u europski zemlja, ke su od glada i nevolje najjače ugrožene — to je Francuska, Italija i Austrija — svladaju najveće teškoće, dopitana je od američanskoga kongresa privremena pomoć za te tri zemlje.

Za Austriju dodivila je prva rata te privremene pomoći u iznosu od oko 21 milijuna dolara.

Zapovjednik američanskih trupov u Austriji, generalporučnik Keyes sklopio je sa austrijskom saveznom vladom ugovor,

prema komu će Austrija dobiti odmah 45.000 tonov krušnoga žita, 3.000 t svinjske masti, 5.000 t cukora i 240.000 t ugljena.

Savezna vlada mora kod narodne banke položiti iznos ovoga dugovanja u šilingi, a iz toga konta čedu pokrivoti Amerikanci svoje stroške u Austriji. Ča bude mimo tih stroškov, ostaje saveznoj vladi, ka mora pohasnovati te svote na jačanje i izgradnju austrijskoga gospodarstva.

iz crikve, a farnik je ostavio oltar, pa za njimi: „Ljudi, kamo ćete? Hodte najzad!“ I tomu spodobno. — Ada ceo skandal!

Mislimo, da ova prilika opet ne triba mnogo komentara. Djurski biskup dobro pozna sve ove skandalozne prilike. Fakat je to, da su se Kemljanci bili potužiti jur višekrat u biskupskom gradu zbog toga, ča se kod njih u školi, a najnovije i u crikvi goda!

Mala korektura

Stoprv danas došao mi je u ruke prepis jednoga govora, koga je pred dužim vrimeu održao narodni poslanik Špringšić (po nimešku Springschitz) u austrijskom parlamentu. Špringšić je Cindrofac, a zastupa Socijalističku stranku.

Govor se bavi s našimi hrvatskimi prilikami u Gradišću. Stopostotno moremo potpisati misli narodnoga poslanika Špringšića, ke je u svojem govoru izrekao. Slažemo se, kad čujemo, da nas je malo volja seliti se bilo milom bilo silom.

Izgleda ali, da je potribna mala korektura Špringšićevoga govora u jednom pogledu: u pitanju podučavnoga jezika u naši škola. On nalme veli doslovno sledeće:

„U novembru leta 1921., pred 26. leti ada, postalo je Gradišće delom republike Austrije. S oko 235.000 Nimeci oko 10.000 Madjarov živi u našoj saveznoj zemlji oko 42.000 Hrvatov. Pred 26. leti postojalo je kod nas u škola samo madjarsko podučavanje. Nimeški se je podučavalo samo u privatni škola. Danas se podučava u mnogogi općina po hrvatsku, uza to pravoda i po nimešku, ali želja za nimeškim podučavanjem nadvladuje kod većine hrvatskih općin.“

Gospodine narodni poslaniče, ovim se ne slažemo. Ne moremo se složiti, ar jednostavno ne odgovara istini. Istina je naime i sada još ista, ka je bila i za vrime blagopokojnoga Hitlera: Mi si željimo za hrvatske škole hrvatski podučavni jezik.

Nećemo opet ponavljati, kako nam je jako potriban nimeški jezik. To smo do sitosti kod svih priilik rekli, isto tako kot i našu želju, da se naučimo temeljito nimeški jezik.

Ponovit ćemo samo, da si željimo hrvatsko podučavanje u naši škola ne iz bilo kakovih priikrednih nacionalnih motivov. Ne, podučavanje u materinskom jeziku je jednostavno iz pedagoških razlogov potribno. Znat će Vam posvidočiti svaki učitelj, da je podučavanje uspješnije i da nosi bolje rezultate, kad se dica počnu podučavati u jeziku, koga razumu. To je jasno kot sunce i njedni roditelji, kim leži dobra izobrazba svoje dice na srcu, nećedu potribovati nimešku školu za svoju hrvatsku ducu.

Ne zbog mržnje prema tudjem jeziku nego iz praktičnih razlogov željimo pridržati hrvatsko podučavanje u naši škola. Uverenimo smo, da ćemo tim hasniti našoj duci. Ona čedu se pripraviti bolje i sposobnije za žitak, ako se nauču i dobro hrvatski i dobro nimeški. —

A sada dolazi jedan dio govora, koga ćemo opet stoprocentno potpisati:

„Ča mene nalize, ja sam išao još u madjarsku školu. Ako prispodabljam sebe s današnjom mladinom, vidim, da su nastali oni, ki su poiskovali mišanojezičnu (u originalu: gemischtsprachige Schule) školu, valjani ljudi. Imaju velik izbor mogućnosti egzistencije kod žandarmerije, pošte, financijske uprave i u mnoggi drugi zvaniji.“

Držimo, da je ova mala korektura bila potribna, tim veći, ar je govor održan pred najvišim forumom vsake demokratike države: pred parlamentom.

KALENDAR

»GRADIŠĆE«

ZA LETO 1948

RAZISLALI SMO OVOGA
TAJEDNA

Južni Tirol, tako da u toj novoj pokrajini ostaju Nimeci u razmeru 1 : 2 u manjini prema Talijanom. Istina, da je predvidjen za Južni Tirol i jedan provincijalni sabor, ki će se ali bavili samo sitnicami kot na priliku lokalnimi muzeji i spodobnimi pitanji, a neće imati nikakov upliv na policiju, financijsku upravu i odgo dice.

Pri kraju veli pismo. Ufamo se, da će talijanska vlada pokazati prije nego bude prekasno dost razumivanja i da će prepričiti obnovljenje iredente na svojoj severnoj granici tim, da postupa s austrijskom narodnom manjinom velikodušno.“

Izvatkom iz ovoga pisma kanili smo samo pokazati, kakova je razlika izmed papirnih ugovorov i stvarne istine.

Gornjoj visti izvrsno paše sledeća vist iz Hrvatske Kemlje. Prije ali moramo napomenuti, da postoju u Madjar-

skoj dvi ministarske naredbe, u kih se garantira slobodna upotriba hrvatskoga jezika u hrvatski seli.

Kako se slaže ov kemljanski izveštaj s timi ministarskimi naredbami, nam nazalost nij poznato.

... Kod nas postavili su za školnika, to je kantor-učitelja, nekoga Madjara, akoprem se je javili i dva Hrvati. Godalo se je pa, da je novi kantor počeo po madjarsku jačiti. Na to su se ljudi počeli svi van brodit

vatske filijalce, a ovi opet svojega duhovnoga oca. U miru, slogi i dobrom preletstvu žive oni sa svojim susedi, Nimi. Da se je u ovom hrv. selu, ko je filijala jedne niške fare, narodna čut, rodoljublje i hrvatski materinski jezik tako dobro očuvao, moramo zahvaliti svim do sadašnjim ondešnjim hrv. učiteljima, osobito sadašnjemu marljivomu i gorljivoj gosp. nadučitelju Fr. Pokommandyju s jedne strane, s druge strane opet stanovnikom sela, ki se dadu peljat po puti i stupalina svojih pokojnih njim dragih preceva i premajkov. Kad ovi učitelji ne bi bili u ovom idealnom smiru odgojivali, bi se ovo selo bilo jur zdavno zatopilo. Ovdje je dobro viditi, da su učitelji kot odgojitelji dice mnogo više merodavni za narodno razvijanje nego duhovnici. Ča hasni hrvatskoj diei molitvenik ili katekizam, ako ne znaju hrvatski štati i pisati? Da se ali u ovom našem selu u materinski hrvatski jezik i niški uspešno i dovoljno podučava, mora priznat vsaki, pokidob da se iz ovoga sela više dice školi u gimnazija i glavni škola, kada ona nisu zadnja, nego jedna od boljih.

— A. St. —

Novo Selo

Pogreb. Dne 23. decembra preminula je u gečanskoj bolnici, okripljena sv. sakramenti po teškom, ali mučeničkom strpljivošću podnešenom dugom bolovanju Agnes Mikula Rogova u 58. letu svoje starosti. Sledeći ponedjeljak sprohadjalo je ju mnogo ljudstva iz Novoga Sela i Pandrofa na zadnji počivak na novoseoskom cimiteru.

Bilo nam je svim teško, kad smo Rogovoj teti zbogom davali, ar je bila dobra i skrbna pak gostoljubiva majka i gospodarica, za kom žaluju dvi još ne-drasle kćerčice i muž-udovac.

Bog joj daj pokoj vekovečni!

Mali Borištof

Na božićne svetke predstavljala su naša školska dica po svakoletnom običaju lipu božićnu igru „Betlehemski čuvar“. Igru je naučio naš revni gospodin školnik Galus Balogh poznatim starim majstorstvom.

Mali glumci dali su svoje najbolje, tako da su napravili svim gledaocem prvi užitak.

Čist dohotak igre daje se na nove orgulje farske crkve, ke čedu bit — kako čujemo — kolosalne i jedne izmed najmodernijih u Gradišću. Zbog toga išao je i naš farnik, vlč. g. Stefan Horvat igračem na ruku tim, da se je otrovao većkrat za pobiranje ulaznine.

Novi tamburaški zbor. Na Štefanu nastupio je mali maloborištofski tambu-

raški zbor prviput na javnost. Svirao je pri tančenoj zabavi u gostioni Palatin, a mora se reć, da je izvršio svoju zadaću bolje, nego se to more od jednoga početnika očekivati. Ne smimo zaboraviti nato, da je svaki početak težak, pogotovo onda, kad znamo, da fali zboru još prilično mnogo instrumentov. Nabavljanje tih instrumentov stat će mnogo truda, biga i pinez, ar se tamburaška glazbala u Austriji ne načinjaju.

Ali na svaki način dobar početak. Čestitamo, samo ovako dalje!

Pajngert

Na božićne svetke i na Novo leto su naša školska dica predstavila dvi lipe hrvatske božićne igre: „Božićna sanja“ i „Noćni čuvar betlehemski.“ Svi mali predstavljači, dičaki, divičice su izvršili svoje uloge lipo, okretno i živo kot pravi glumci. Bila je zaista milina nje gledati i poslušati. Osobito su polipšali predstavu u igre zatkane lipe božićne jačke. K dobromu utisku je mnogo doprinesla lipo i igram primirena pozornica, ku je uz ravnanje g. školnika Bricza naslikao školkar Stefan Hausmann, pri kom poslu su mu bili na pomoć sledeći školari: Ive Hausmann, Mate Mikač i Adi Reiff. Igre i jačke su skupno uvježbali naši tri učitelji: Anton Bircz, Hilda Knopf i Karlo Vuković. Pri postavljanju pozornice i pri ravnanju igar su bili na pomoć študenti Franjo Bobić i Karlo Reiff. Čist dohodak igre će se obrnuti na priskrbljenje različne školske spravi.

Na Božiće su se naši mladi igrači na veliku radost svih ljudi prvi put predstavili i s crkvenimi jačkami: Pred polnoćicom su puhalii iz turma, a na Božić pri kasnoj sv. maši božićne jačke.

23. decembra zvečera si je naša farska mladina priredila uz božićno drvo lipu božićnu svetačnost, pri koj su Viktor Leeb i Marica Hajaš najperdali božićne pjesme, kantorica Tinka Pichler je preštala jedno ganutljivo božićno pripetjenje, a svetačni govor je držao naš g. ešperuš Meršić.

U Lajtici pri kurzu za junake i divojke su i od nas delzeli na koncu projućega leta tri junaki i dvi divojke.

Železno

Sredu, 28.-ga decembra poručila se je kod Marije Celjanske udovica Marija Eisner, kćer János Kovácsa i Marije rođ. Bucolić s inženiriom Ivanom Čblacker. — Čestitamo!

Nova Gora

Božićne igre. Po dugom vrjmenu mogli smo opet uživati (na 18. i 19. dec.) lipo božićne predstave naše školske dice, ke

su nam rasteplile srca. Igre: „Božićne lutke“ i „Najdno dite“ uvježbale su naše gorljive učiteljice. Ana Horvat i Hilda Čuković, ke se i drugačije mnogo trudu za dobar kršćanski odgoj naše dice, zač smo im mi roditelji neizmerno zahvalni. A ova njihova predstava u oči božićnih svetkov nam je bila za toliko draža, ča je stvorila u naši duša ono pravo, srdačno i toplo raspoloženje za svetkovanje narodnjenja Spasiteljovoga. Po sebi se razumi, da su njihovi školari kako i pričunji tako i u ovoj predstavi verno nasledovali upute svojih peljačie ter nam svojom igrom pružili takov užitak, ki će i po svetki još dugo vedriti naša srca.

Mučindrof

Predstave. U našem selu se je kotno jur zakorenila ta navada, da na Božić igraju školska dica lipu prigodnu igru, na Staro i Novo leto stupi mladina na pozornicu ter razveseli ljude kakovim većim, šalnim igrokazom, a na Tri kralje se pak vrši kiritof. Tako je bilo i letos. Učitelj A. Čenar predstavio je svojim školari krasnu božićnu igru „Betlehemski čuvari“, a mladina je igrala pod peļljanjem g. Margite Keresztesi igrokaz „Sirota“, ovput u ime i na korist ozjnbranskoga društva, ko si kani dohotkom ove igre nabaviti različna sredstva, ka mu manjkaju. Svi mučindrofski igrači, mali i veliki, pokazali su se i letos kao pravi glumci, ter su bili njihovi seoski i stranjski gledaoci dovoljno naplašeni za svoje primose, ke su na ov način donesli i donasaju od leta za školske i općinske cilje i potreboće. Škoda, ili bolje rečeno, hvala Bogu, u ovoj zimi se toliko igar-predstavlja po naši seli, i Tajednik je toliko napunjen s glasi o predstava, da ne moremo donesti i imena tih zaslužnih igračev.

Frakanava

Liktarove kćere. Ovo je naslov toga novoga igrokaza, koga je naše Omladinsko kolo predstavilo na božićne svetke. Pred njim su naši školari po staroj hrvatskoj pravici u krasni jačka i šaljivji govori poželjili gledaocem srčne božićne svetke i blagoslovljeno Novo leto. Ti

naši mali „Betlehemari“ su bili zaista dražesni a ta narodni običaj, kim su nam nazvistili narodnjenje Jezusevo, diše još onim diboko nabožnim duhom naših starih ocev i bio bi vridan, da opet najde mesta u božićnom svečevanju naroda. No još jače su se svidjale gledaocem „Liktarove kćere“, ke su se sada prvi put „pokazale“ u našem kraju, i po uspjehu, koga je ov igrokaz doživio, more se suditi, da hte one i na drugi naši pozornica još mnoga srca osvojiti. To je zasluga naših izvrsnih igračev i igračie, najveć pak liktara (Vilija Blazovića), ki je svoju ulogu nenadmašivom vještinom predstavljao. Mnogo su vršile igru i lipe jačke pak krasne narodne nošnje dijakov.

Na Staro leto prošli su naši tamburaški svok selo, da poželjtu po staroj navadi svakomuo stanu srično Novo leto. I ova naša novoletna pjesma se još nek u malo kom selu drži. S njom idu i mali školari Novo leto željiti, ali već ne dobivaju zato jabuke i orihe; draži su im novci, ki se svitu.

Beč

Bal Hrvatskoga kulturnoga društva. HKD održat će svoj ovoletnošnji bal u subotu, 22. januara u Vargovom Dreherparku (prije Weigl), XII. kotar, Schönbrunnerstraße 307. Početak u 19 ura, konac u 5 ura jutro. Ulaznina iznaša 10.— šillingov po osobi. Casne karte valjaju za dvi osobe.

Svi Hrvati iz Beča i Gradišća su najsrdačnije pozvani.

Prosu se gosti, neka dojdju u čim većem broju u narodnoj nošnji.

Hrvatski akademski klub

Prvi sastanak u Novom letu je četrtak, 13. januara u 19 ura u gostioni Graf, I. kotar, Schaulflegasse 6.

U 19 ura drži dr. Ante Andorfer kurz hrvatskoga jezika. Potom predavanje „Važnost plaće u narodnom gospodarstvu“ (dr. Fridrich Binting). Prosu se svi društveni kotrigi, da dojdju točno i da doprimu svoje poznance sobom, ki još nisu kotrigi kluba!

Tilda Varga, tajnica

U sadovnom vetu

I. Obdelivanje tla u sadovnom vrtu

U tvrdom suhom tu mlado korenje sadovnoga drvilja teško prodira, polako raste, slabo raste dlaka po žilju i zbog toga zaostaje drvilje jur u prvju mladosti u rastu i razvijanju. U mokrom tu opet napije se korenje preveć vodom pak zbog toga more žilje slabo disati i drvilje se ne razvija dobro. Dobro obdelivano tlo

rahllo je i zračno, zadržava vlagu, a nij ni mokro i prevlažno, pak je korenje uvek zdravo i delatno, t. j. spunjuje dobro svoju zadaću.

Tlo se u sadovnom vrtu obdeliva:

1. da bude rahlo, meko, da korenje u njem more lako prodirati;

lika leta veselii? Zivote, moj zivote teški, budi mi onda i gorki!“

Vlatko se naglo stane, projde u pralnicu, obličie se i zapovijadajućim glasom pozove Jošku.

„Hodi, Joža, željim najprije popiti nešto pelina, a onda ovoga američkog otrovnog vina. Hoću, da znam vse!“

Povuče preplašenoga druga sobom, pak projdu u gostilnicu. Seli su se u jednu sobu u najzadnjem kutu. Vlatko je počel ispitavati, a Joža je povidal vse, ča je znal o propasti i nesrići Ljubinoj.

„Latko dragi, pravo nigdo nezna, ali da ju ti vidiš, kako se ona na korusu skrušeno Bogu moli, sam bi rekao, ona nij grišna, ona je stvor od Boga odbran. Ja sam ju jedanput u crkvi vidil, kako je mlo gledala, ali se odmah najzad stegnula. Sám sam sebi rekao on čas, Ljube, Ljube, imaju tvoja braća pravo! Ovo najlpiše lice, ove mile oči, — to ne more, pak ne more bit grišno, a kamo li pak kriv!“

Vlatku se počelo tresti celo telo. Ov lipi mladi i snažni čovik nij mogal već izdržati. Zgrči prste, ter udari po stolu obadvimi rukami, da se vse streslo. Bolno i tužno zajaukne.

„Ljube, Ljube, čežnja moja draga, ljubav moja nesrićna! Ubila si mlo mladi život! Prokleta Amerika, prokleti dolari! Za vašu moć i vridnost uništiš sam sriću svoga života! Kriv sam ja, da, kriv, zač sam ju tako dugo pustil!“

„Nisi, Latko, nisi, to ti je sudbina!“

„Kakova sudbina? Nij takove sudbine! Moja je krivnja! Krivi su prokleti dolari. Imal sam ih dosta, a htíl sam ih imati još već, pak sam delal dan i noć. Prokleti dolari! Prokleta Amerika i zlato. To je krivo nije nesrić!“

Vlatko je bil nježne i fine duše. Ljubil je Ljubu i čežnul je za njom. Veru joj je dal, a ona mu je ju vratila. On je tu veru gojil i cenil u tudjem svitu. Ta velika ljubav i vera, pak lipa Ljubina pisma, to su mu bili drugi i dragi prijatelji u diboki i opasni američki rudniki.

Najednoć zaplače svojom nesrićom.

Jože Zupanae počel ga miriti i prositi neka mu oprosti. „Ja sam kriv, ča sam ti rekao! Oprosti, oprosti, dragi Latko, ali mlad si, zdrav si, pak moreš zaboraviti.“

„O rudniki, o ti hladna američanska zemlja! Kolike si naše Hrvate pokopala pod sobom! Kolike si hranitelje zela dragoj diei! Zač si mene ostavila na životu? Zač me nisi zasipala, da ne doživim ove propasti?“

„Latko, dragi Latko, ne griši! Mlad si, imaš majku, imaš oca. njihovo si ufanje, njihova si radost! Latko, umiri se!“

„Gostilničar, vina donesi! Plaćam vse, a mar bi koliko bilo!“

„Jih prije, Latko, a onda budemo pili.“

„Ti, Jože, jii, a ja ću piti i to piti ovoga otrova. Inače ću od tuge poluditi!“

Kasno u noći došal je Latko domom. Napil se prviput otkad je u Ameriki. Napil se ta lipi i marljivi mladici, ki piše pisma, ki je obličien, kol najveći gospodin.

Sutradan i sledeće dane bilo je još gore. Nij išal na posal, već je pil i bančeval po noći, a po danu je spaval. Joža je zdvajal. Brzojavil je stricu Draganu, neka bi odmah došal k njim.

„Dojdite, s Latkom je zlo.“

Došlo je njih više. Nisu se mogli načuditi, kad su ga vidili u onakom stanju. Pričekali su, dokden se utrižni, a onda mu reče stric Dragan:

„Ako ćeš piti, onda ćeš s nami jisti i piti, a ne spropalica mi i ništvidnjaki, ki hoćedu tvoju muku protepsti!“

„Meni nij više ništ stalo do života.“

„Tebi, Latko, ne triba biti, ali nam je stalo do tebe. Tvoj otac i tvoja majka imaju pravo na tebe. Dužan si im sinovsko poštovanje.“

„Moja majka, da moja majka i moj poštenu delavni čaca . . .“

„Čuješ, Latko, pak ča ti misliš.“

„Ja, striče Dragane, ništ ne mislim. Samo hoću vse pozabiti!“

„Dobro, dobro, ali ne pozabi, da si poštenu dečko, a ne kakvi potepuh.“

„Ljuba je zatrla moju sriću!“

„Ča? Ljuba? Mora li bit ravno Ljuba? Najti ćeš si ti ku drugu lipu i poštenu curul!“

„Pustite, striče, takove riči na stran!“

„Ča bi ti rad? Ča nij meni bila Marč Špoljarova mila? Eto, nij me htíla, pak sam zel moju. Jelu, i, hvala Bogu, srićni smo ošadva.“

(Boba Žvančan) (nastavak sledi)

naš Tajednik

pojedini broj 509

NEODVISNI GLASNIK GRADIŠČANSKIH HRVATOV

IV. leto / br. 2

Beč, 14. januara 1950

Ekipisti šalju se na naslov „Naš Tajednik“,
Wien, II. Bezirk, Praterstraße Nr. 63/17

Važno za poljodopske i lozne djelače

Poljodopska komora će i u novom ljetu nadaljiti svoju skrb da poljodopsko i lozno djelačstvo.

I. Gradnja stanja za djelače.

Za ovu akciju stoju i ljetos državna sredstva na raspolaganje. Koliko subvencije će se moći diliti dat će komora kašnjenje na znanje. Kotarski referenti primaju prošnje za subvencije, ali samo od strane djelačev, ki su stalno namješćeni i plaćaju svoje socijalne prinose (bolesničku kasu, osiguranje protiv nezaposlenosti itd.), ki su oženjeni i nimaju već grunta od dvih katastralnih jutara.

Uz prošnju za subvenciju potribni su slijedeći dokumenti:

1. Izvadak iz gruntovnice (Grundbuchauszug) o vlašćem posjedu i posjedu starij, tasta odnosno punice.
2. Potvrdu, da su osigurani kod poljodopske bolesničke kase kot stalni djelači u poljodopsstvu odnosno lozarstvu.
3. Potvrdu o austrijskom državljanstvu.
4. Službenu potvrdu da su oženjeni i da živu skupnom lištvu.

Bojne udovice, ke si išću subvenciju moraju posvidočiti, da je njihov spali ili zgubljeni muž bio kod bolesničke kase, osiguran, prije nego je prošao u vojsku.

Pripomoć za popravljnje stanja za djelače daje se samo onim seljakom, kod kih je zaposljen harem jedan djelač stalno. Veličina posjeda mora biti najmanje deset hektari orane zemlje, u vinski kraji 6 hektari orane zemlje i jedan hektar vinograda.

Pokidob da su sredstva ograničena davat će se subvencija samo onim, kim je zaista potribna.

II. Pripomoć za ženidbu.

Ovu pripomoć dostat ćedu poljodopski odnosno lozni djelači, ki kuuu stupiti u ljetu 1950 u hižni stališ. Ujedno se moraju obvezati, da ćedu djelači još najmanje 5 ljet u poljodopsstvu.

Potribni dokumenti:

- a) Potvrda za mladoženju i zaručnju od poljodopske bolesničke kase, da su obadvi osigurani kot stalni djelači (kratkovrimena osiguranja se ne priznaju).
- b) Izvadak iz gruntovnice o vlašćem posjedu i o posjedu starij, odnosno budućega tasta ili punice.
- c) Dokaz austrijskoga državljanstva.
- d) Potvrda o ženidbi.

Prošnje se šalju duplo putem kotarskoga poljodopskoga referenta na poljodopsku komoru u Železno.

III. Premije.

Za premije se moru predložiti svi poljodopski i lozni djelači, ki su zaposljeni

Čemeran početak u Londonu

OKO AUSTRIJSKOGA DRŽAVNOGA UGOVORA

Prvo „djelo“ zastupnikov ministrov vanjskih poslov: Čemo počet kašnje

Namjesniki ministrov vanjskih poslov Amerike, Engleske, Francuske i Sovjetske Unije počeli su po misec dan durajućoj pauzi ponovno pregovore o austrijskom državnom ugovoru. Prva sjednica prošla je prez uspjeha, kako smo to jur naučili. Ne zabimo, da je to bila reči i piši 247. sjednica od početka pregovora.

Sve u svem je još 5, a kako veli ruski predstavnik Zarubin, 6 artiklov, o ki do sada nij došlo do sporazuma.

Sva ta pitanja su prisposobljena onomu, o čemu su se velesile jur sporazumile, tako mala, da se moramo pitati, ka strauka zapravo ne želji državnooga ugovora za Austriju. Pravoda sve sile tvrdu, da želju sklapanje državnooga ugovora čim prije, a krivac da je on drugi.

Pregovori su pred Božićem zastali u New Yorku, kad je bilo na redu plaćanje, ki su nastali tako, da je sovjetska vojska u prvo vrime po posidanju Austrije davala stanovničtvu hrane. To je bio u prvom redu grah i zbog toga su se ti dugi proglašili po svitu kot „grahovi“ dugi. Ruski predstavnik Zarubin je tvrdio, da ujedinenje odvisi od toga, da kako ćedu svršiti pregovori med Austrijom i Sovjetskom Unijom gléde tih „grahovih“ dugov.

Početak ove nove londonske konferencije bio je, da je Zarubin izjavio, da nima nikakvih novih informacijov o austrijsko-ruski pregovori. Predlog austrijske vlade od konca oktobra prošloga ljeta o ovom pitanju bio je za Sovjetsku Uniju nesnosljiv. Drugi austrijski predlog od 5. decembra prošloga ljeta zlamenuje „stanoviti korak napred“, ali je daleko od toga, da bi ga Sovjetska Unija mogla primiti.

Na pitanje predstavnikov zapadnih sil, da kada ćedu biti ti austrijsko-sovjetski pregovori dovršeni, odgovorio je Zarubin, da to ne odvsi samo od Sovjetske Unije, ar je i Austrija partner pregovora. (Kot

kod istoga gospodara već od 10, 25 i 40 ljet, a da su osigurani kod poljodopske bolesničke kase. Djelači i djelačice, ki su jur u ljetu 1946 do 1949 premirani, ne moru se na novo predložiti. Prošnjam se mora svakako priložiti potvrda od bolesničke kase, kako dugo su isti osigurani kod nje. Premije se sastaju u pinezu, časni diploma i medajla. Za 10 službu se dilu brončane, za 25 ljetnu srebrne, a za 40 ljetnu vjernu službu zlatne medajle. Predlogi se moraju predati kod nadležnoga kotarskoga poljodopskoga referenta od 1. februara do 1. septembra 1950. Kašniji prelogi se ne primaju.

Svi potribni formulari dostaju se kod kotarskih poljodopskih referentov, kim se i predaju prošnje. Ove moraju biti upuce-ne na poljodopsku komoru u Železnu.

— (od poljodopske komore) —

da bi se bilo Austriju uopće zač pitalo! Ur.)

Zarubin je naglasio, da leži teškoća i u tom, da ima Austrija i stanovita protiprotibovanja prema Sovjetsko Uniji.

Britanski predstavnik na konferenciji pitao je svojega sovjetskoga kolegu troje:

1) Zač nij mogućće uređenje drugih artiklov sve tako dugo, dokle ne dojde do sporazuma o artiklu 48 a („grahovi“ dugi, ur.)?

2) Postoji kakov put, da se ove teškoće odstrañu?

3) Ima sovjetska vlada uopće interesa, da se sklopi austrijski državni ugovor navredi?

Sovjetski predstavnik Zarubin je odgovorio, da je pripravan pregovarati i o drugi artikli, ali da i tako ništ ne hasni, dokle se Austrija i Sovjetska Unija ne ujedinaju o ti „grahovi“ dugi. Treto pitanje je britanskoga predstavnika ali gleda on — Zarubin — za uvredu sovjetske vlade. Engleski predstavnik Mallet prošio je za oprošćenje, ako je uvrijedio sovjetsku vladu, ali njegovo pitanje je prem svega „jako opravdano“.

Zarubin je naglasio, da nij nigdo toliko za interesiran kot Sovjetska Unija, da se austrijski državni ugovor konačno sklopi. Zarubin je konačno izjavio pripravnost, da će se u Moskvi upitati, kada ćedu biti austrijsko-sovjetski pregovori goťovi, ali je odmah i naglasio, da to ne odvsi samo od Sovjetske Unije.

Po svem ovom se vidi, da se ne more računati s hitrim ujedinanjem o postojećić teškoća.

Zapadni političari su mišljenja, da kani Sovjetska Unija narinuti Austriji odgovornost za odvlačenje pregovora.

PAZITE KOD KUPOVANJA UMJETNOGA GNJOJA

Gradišćanska poljodopska komora upozoruje sve seljake, vrtljare, vinogradare i druge, da pazu kod kupovanja umjetnoga gnjoja i drugih „čudotvornih“ sredstvov za rast biljkov.

Neka se potribuju prospekti, iz kih se vidi ime firme odnosno nje zastupnika! Neka se potribuju garancije! Pazite osobito, je li stoji produkt dotične firme pod kontrolom državnooga poljodopsko-kemijskoga zavoda u Beču (Landwirtschaftlich-chemische Bundesversuchsanstalt in Wien) i je li je dao ov zavod svoju ocjenu o tom umjetnom gnjoju.

Pazite nato, kakove propise daje pojedina firma o strovašenju umjetnoga gnjoja! Morete dati ispitati svaki umjetni gnjoj kod spomenutoga zavoda u Beču, II., Trunnerstraße 1. Onde ćete doznati točno zadržaj i djelatnost gnjoja!

Urgermani kod nas

Kot u sva hrvatska sela poslali smo „Božićnicu“ — ko na farske urede, ko na školske uprave, — i u hrvatski Stari Hodas.

Ja lično poznam Stari Hodas i znam, da je čisto hrvatsko selo. Ne samo da se stari pominaju još po hrvatsku, nego se i dica na česti u svoji igra isto tako razumu po svoju, po našu.

Došla nam je „Božićnica“ iz Staroga Hodasa ponajzad s jednim malim pisamcem. Pravoda po nimšku, na nekakovom kusiću papira, ki se drugačije upotribljava u najmanjem prostoru svakoga stana. Pišen je ta dopis olovkom, a u njem se veli doslovno slijedeće: „Da an der Vsch. (znači Volksschule, ur.) Althodis deutsch unterrichtet wird und daher die Kinder kroatisch nicht lesen können, gehen die Bücher zurück. — Potpis: Hochachtungsvoll Franz Sabados. Punkt, aus i Amen.“

Ne gledć na to, da nam nij dana mogućnost kot novinarom, gospodina Sabadosa upozorit nato, da učitelj mora bolje poznati on jezik u kom piše (u ovom slučaju nimški) i da mu ne smimo predbacivati, kamo da mora „posaditi“ zariz u rečenicu (to bi bila dužnost njegovih svojedobnih profesorov!), ostaje nam jedino dužnost, da naglasimo dvoje: Po prvo, iskričljeno ugarsko ime Sabados (ko bi imalo po našem mišljenju glasiiti Szabados) je, kako izgleda po nacistički iskustvi, iz prošlih vrimen, predestinirano (po našu predvidjeno, odredjeno, ur.) za to, da se za njim krije Urgerman i la Suehanek, Vopršalek i drugi, ki su bili najvjerniji nasljedniki blagopokojnoga Adolfa; a po drugo nam se činji, da takovi tipi kot je gospodin Sabados vidu ponajveć svoju dužnost, za ku ju država, to jest svi dočjoaplacnikli (to smo i mi!) nagradjuju, u tom, da ne podučava odnosno nauči hrvatsku dieu mimo državnooga jezika i materinskoga jezika. Vidi ada najveću dužnost svoju u tom, da javi nam Hrvatom, „daš die Kinder bei uns nicht kroatisch lesen können“.

Ne znam, je li to Ugar-Urgerman Sabados činji iz svoje volje i li mu je to nametnuto.

Ne kanimo reć, da imaju s ovim posla politički ljudi od stranke, ka nij za hrvatsko podučavanje u hrvatski škola. Svakako ali moramo naglasiti, da je u slučaju Staroga Hodasa postignut on rezultat, koga naši drugi socijalisti želju: Prepričiti naime to, da naša dica budu znala mimo hrvatskoga govora i hrvatsko štanje, to jest i hrvatsku književnu rič.

Bit će, da će se konzorcij Robak i kompanija veseliti ovom uspjehu u Starom Hodasu, kade im se je ugodalo zatriti hrvatsku rič u školi, ča nam dokazuje službeni dopis gospodina Sabadosa, ki odgovara za starohodasku školu. Isti Sabados morao bi se ali kot pedagog pitati, je li je to i na hasan njemu (na žalost) na odgojivanje povjerene dice. Mišljenja smo, da i najprimitivniji pedagog ne more ovakov postupak odobriti. Ne znamo, koj stranki pripada spomenuti gospodin, mi ali u ovom svem moramo viditi jedino politički uspjeh, ki ide u sve drugo, samo ne u hasan dice.

Izgleda kot prava ironija, kad štijemo u knjigi Mate Ujevića (iz ljeta 1934), da za neka sela južnoga Gradišća ne prijeti za sada nikakova pogibel ponimčarenja, a kad se med timi seli nabraja i Stari Hodas.

Kot vidimo, mora se opet na novo postaviti staro, staro potribovanje: Ča je s hrvatskim školskim nadzornikom i ča velu k ovom zemaljske školske oblasti? Ča zemaljski školski nadzornik, ki inspiciira i hrvatske škole, ne vidi ovoga? Ča njemu ovakovi urgermani ne idu sputa? Ča on nij odgovoran za ovakove Vopršalekoviće i la Sabados?

Javite nam se, gospodine zemaljski školski nadzorniče!

aldova je triba, i bit čedu naše škole moderne i uzorne! Tečaj za crtanje i slikanje vodio je naš hrv. škol. nadzornik g. prof. Klaus. Njegovu umjetno djelo i izvršno predavanje poznato je nam svim. Moderno pjevanje učio je g. prof. Hollmann iz Graca. Ovo je bio jako veselo tečaj, jer g. Hollmann izvrstan je pedagog i jako šalan predavač, ki zna ne samo svoje male učenike, nego i najstarije učitelje vrlo zanimati i veoma razveseliti. Nadalje vidili smo kako da se pomaže i namiči govoriti dieu, ka su jezično zaostala. (mucava, jecava). Dir. Lettmeier pokazao nam je praktično, kako se

Filež

Prošli četrtak, 19. julija je umro gospodar Marko Domnanović, koga je velika množina ljudi subotu na zadnji put sprohodila. Pokojni je bio jedan od onih šest bratov, ki su svi bili u prvom svitskom boju i ki su se i svi srično vratili u dom svojih roditeljev. Majka ovih bratov, ka je isto jur na pokoju i ku su Filežu „teotom Kralom“ zvali je imala pred smrću prošnju, da ju sini odnesu do groba. Prošnja joj se je spunila. I sada je došlo vrime, da ovi nekada jaki ditići i muži idu za svojom majkom i ocem, ki su obadva jur zdavno na pokoju. — Teu Marki željimo miran počivak i srično goristajanje.

Mlada maša, U nedilju, 19. augusta prikazat će pater Augustin Marija Deutsch svoj prvi sveti mašni aldov u svojem rodnom selu Filežu.

Pater Augustin je dominikanac, a sin je fišćke seljačke obitelji, Mate Deutch i njegove žene Marije, rodjene Gerdenić. Braće je bilo u stanu desetero, jedan je u zarobljeničtvu, a 4 su umrli. Pater Augustin pohadjao je sridnje škole u Gracu, a zatim je bio sedam ljet na vojski. Potom je nastavio svoje teološke studije u Gracu i u Walberbergu kod Kölna. Zaredjen je za redovnika sv. Dominika u srijedu, 25. julija u Walberbergu.

Mladomašni prodikač bit čemu subrat dominikanac, pater Inocent Varga iz Čajte.

Želzno

Zemaljski zastupnik Franjo Leopold će bit od 30. julija do 31. augusta na dopustu u Filežu. — Na utorak, 7. augusta dopodne će bit u Gornjoj Pulji kod kotarskoga peljačtva Ljudske stranke.

Činovniku pri zemaljskoj vladi gosp. Štefanu Emmerich je porodila žena prošli tajedan sina, ki je u svetom krstu dobio ime Alfred — Štefan. Čestitamo!

na cestu, opazi naložena kola. Voli su potihovukli, korak po korak, a kola su škripala pod teškim teretom. Pogleda bolje i zagleda Juru. Stao je na rudu i glasno zaviknuo: „Hajs, šek! Napred rogec!“ Udario je malo vole i pogledao na Veru. Okom n'j ni mignu, dokle je prolazila kraj njega. Pogledi su im se sretli.

— Ede, dajte mi ruku . . . Opet vam moram reć, na onom vozu dasak bio je on seljak.

— Ča vam je, Vera, ruke su vam kot led . . . Ča vas je bilo strah?

— Nij mene strah, Ede, ali eto vidite, opet sam ćutila potriboću, da vam to velim.

— Srićan sam, da imate u mene toliko povjerenja. Je li je to morebit početak vaše velike ljubavi prema meni? Kako ću biti srićan, kad to od vas čujem, draga Vera. Za vas bih dao moj život!

Vratili su se u dvor. Svi su bili pod lipom i čekali na njev povratak.

— Je li je to bilo samo do crikve, doktore? Ja sam mislila, da ste skupa zabludili, rekla je tetka.

— S manom Vera ne će nikada zabluditi, ni u šumi ne. U to budite zavjereni, presvitla gospa.

— Šalila sam se, doktore, na račun moje nećakinje.

— Nekate, draga tetka, ar me nešto bunii, kad mi to spominjete.

moru ovakova dica na čisti i pravi govor naučiti. Ovo je teško djelo, ipak triba se i za ovu dicu nešto poduzeti! No ali bili su i drugi tečaji izvršni i jako korisni. Nije bila ovo zabava, nego ozbiljno djelo! Ukupno bilo je oko 200 učiteljev nazoči med njimi dosta i hrvatskih. Žalno samo, da ljetos za hrvatske učitelje nije bilo osebnoga tečaja, i to zbog maloga zanimanja učiteljev i nepriličnoga mjesta! U Pinkafeldu dalo bi se ali vrlo dobro narediti i naš tečaj jer je ova škola sa internatom prilična za ovakove posle. Dojduće ljetos se triba ov posao ozbiljnije zeti u ruke! Naši učitelji, mladi i stari neka se sastanu i skupno vježbaju metode naših hrv. škol. Ovi tečaji pumo su nam vridili, ipak nismo naše praznike zaman žrtvovali. Svakomu mora žao biti, ki nij bio nazočil! Ovakovo dobro ugodani ferijalni tečaji bit čedu ali na korist i našim školam i našoj kulturi! Hvala vladi, ka je podupirala i naredila ove tečaje. Ali i svim predavačem dužni smo lipu hvalu izgovoriti.

HRVATSKE JACKE U ZAGREBAČKOJ RADIO-STANICI

Početo od ove subote, 28. julija, će radio-stanica Zagreb sve do 1. septembra 1951 donošati svake subote od 21.30 do 22.00 (od pol desete do deseti navečer) gradišćanske hrvatske jake. Kade bude imala još ka naša stara jačka koren u neki kraji Hrvatske, donest će se i ta jačka. Mimo toga predviđaju se i druga interesantna predavanja o Gradišćanski Hrvati, ka su predviđjena jednako za nas kot i za slušaoce zdola.

Radio Beograd donosa dojdući put hrvatske gradišćanske jake u utorak, 7. augusta od 19.45 do 20.00, a zatim u petak, 24. augusta od 19.50 do 20.00.

Dojduće termine ćemo vam na vrime javiti, u koliko se nam na vrime javu.

Zagreb ćete najt na 264.8 metari (1133 kilohertz), a Beograd na 439.3 metari (683 kilohertz).

O. M.

Kakove nadučitelje si naši Gradišćanski Hrvati želju?

(Ovo danas nij glas nikakovoga stručnjaka, pisac je „trgovac“, ki dojde u čuda naših sel, kade čnje mišljenje naših ljudi. Ur.)

Kot trgovac obadjem sjeverno, sridnje i južno Gradišće i tako poznam naše Hrvate iznutra i izvvana. Mnogoputi me srce zabode, kad vidim kako naša hrvatska sela moralno i narodno propadaju.

U zadnjem broju „Tajednika“ štao sam o rasipanju nadučiteljskih mjestov. Morebit će mnoge zanimat, kakove želje naši Hrvati imaju i kakove učitelje si jedni želju. Bio sam svidok slijedećih razgovorov, ke samo po mogućnosti točno ponavljam.

Jednoga nediljnoga večera dojdem u jedno manje naše selo u gostionicu. Konačno, kamo će tržac drugamo! Uz jedan velik stol sidu jako mladi, još malo zeleni junaki. Kad im se iz cigareto, ke zapravo još držat ne znaju, kot iz dimnjaka. Na drugoj strani sidu zreliji muži i peljaju velike razgovore. Sjednom k njim, poslušam i vreda uptim, da je najveći dio u općinskoj prepostvanosti. Jedan kani biti spametniji nego drugi (prosim ništ protiv općinskim prepostavnim!). Najednoć udri tetac Miško po stolu i kriči: „Ta nesmi i nesmi ostat nadalje u našem selu školnik! Sad imamo priliku! Kad se i ovo naše mjesto raspiše, hitimo ga van!“

„Ali tetac Miško, ne ćemo dostai boljega“, se poufa tetac Jive reć.

„Pak ča ti razumiš? Krčmar, daj još litar!“

I tetac Jive jur tanca, kot tetac Miško gusla. Bilo je huskanja, da sam ti toga učitelja predstavljao s rogi i repom. Nij mi dalo mira, da se ne bih upitao za njega. Čuo sam pak, da je pošten i marljiv učitelj, dobar kršćan i dobar Hrvat. Samo da je počinio jednu veliku, veliku pogrišku, kad se naime nij htio ženiti za teca Miške kcerku Resku. (Ha, ča moja Reska nima lipših neg nova školnikovica, a rukice fine kot samit, a moje jezerku su bile „šubiks“?)

Mislio sam si, o siromaški školniče, kako teško mora biti tvoje djelo u ovakovom selu, kade je tako malo razumivanja za školu, a još manje odgovornosti, ka se mora od općinske prepostvanosti očekivat.

Drugi doživljaj imao sam u nekom našem većem selu, isto na krčmi. Bila je puna muži, vino im se je račilo. Ovi su jako spametno politizirali, oni bi znali sve bolje urediti, kad bi na ovom ili onom mjestu (razumi stolecu) sidili. Kritizirali su pravoda i „Tajednik“, da donasa premalo politike, sve pokope, porode, kazališne igre i pire. Nij duralo dugo, došao je i školnik na red. Mlatili su po njem, kot po snopu. Da mora kraj, ar da nij za njevo selo! A konačni uzrok? Nij za njevo selo, ar se moraju njihova

VII.

Jure je došao domom, spregao vole i otpeljaio je u štalu. Dao im je žerati, pak je zeo česalo i kefu, i počeo je je tako pazljivo ali naglo česati, kot da češe svojega paradnoga konja na vojski. Nakrmio je vole, spravio štalu i složio sam sve daske. Nij htio prestati, dokle nij svršio, premda ga je majka nekoliko puta zvala:

— Jure, daske moru biti na koli i do jutra. Dost si se danas nadjelao, i zutra će Bog dan dat.

— Samo vi večerajte! Ako ćete me čekati, ja ću bit brže gotov.

Cijelo vrime nij mogao zaboraviti Verinoga pogleda.

— Ja sam gledao u nju, a ona bome mene, Ča ona misli, zač me nij tužila? Sad me već ni ne će . . . Kamo kad bi htla.

Kod večere Jure nij govorio skoro ništ. Cio razgovor bio mu je jesam, nisam, ću . . . govorio je samo, da nešto veli, a nij ni pazio je li to odgovara pitanju.

— Toga mi je dost, Jure! Ja sam ti otac, a ne tvoj bedak Odgovori ono, ča te pitam.

— Nisam vas dobro čuo, čaće. Ne morem si pomoć. Imam svoje misli, ke vam nikomu ne morem otkriti.

— Ni meni ne, dragi sinko? zapita majka.

— Ni vam ne, draga majka. To vam ne morem reć . . . ni sam ne znam, ča mi fali.

— I ja sam bio mlad, pak nisam za svaku bedavost bižao u goru, rekao mu je otac.

— Čaće, pustite mi to, to je jur prošlo, s tim sam gotov.

— Ča si i ti, Joža, na dečka narupio? Ča danas nij dost djelao? Ča si ti bio bolji?

— Ja ne velim, mama, ništ na njegovo djelo, ali ne morem ga gledati, kad je tako zabljen.

— Onda laku noć! Idem spat, kad me ne moretete gledati.

Jure je prošao u staju kamru. Nij ga mnogo bantovalo, ča mu otac govori, ar je kanio biti sam. Legao je i premišljavao o onom, ča mu je odneslo duševni mir.

— Gledala je ona mene, a bome jesam ju i ja, kot da ću ja očima prestriljiti. Kako mi je drago, da sam ju strefio. To sam si željio, i evo, obistinitilo mi se je. Da je bila sama, ja bih joj bio i ča rekao. Ali je bio on nje dečko s njom, pak mi je to paćilo. Vera, o Vera!

— Ča se ti sam sobom razgovaraš, Jure? Ja sam mislio da spiš, a ti se razgovaraš.

— Ništ, Drago, nešto sam glasno mislio.

— Spi, Jure, spi. Čaće je rekao, da idemo jutro orat med vode. Rekao je da je bolje strnjijeće zaorati nego da je blago zagazi.

— Med vodami da oremo? A zač ne bi podložami?

(Nastavak slijedi)

nij boljega vježbanja u ovom pogledu, neg je marljivo štanje.

Uz naše hrvatske knjige je dobro, da štijemo i druge knjige. Osebuju stručne knjige za gospodarstvo i različna druga znanja, ka su nam za naš svakidanski život potrebna. Za njimi stoji najčešće skusenje već pokolenj, ili jednoga većega eksperimentalnoga zavoda.

Sve ove dobre knjige neka budu obljubljeni gosti u našem stanu. Ali tim šarim knjižicama,

kih pisatelji zbudjaju u nami različne zle strasti tako želja tržišta na kvar našega života i duše, a osebuju na kvar naše dice, tim šundromanom pokažimo hrabrenu putna vrata ili još bolje: potvorimo im našu peč!

Dobar večer si želju priljateljima na večer. Dobar večer ti ne nek želju, nego i obitaju tvoje knjige. Otvori je i imat ćeš lip zimski večer.

P. Blazović.

Ča veli narod o ljetošnjem kalendaru?

„No, ljetošnji kalendar je vridan svojih pinéz“, rekao je pun veselja tetac Štefe, kad ga je u ruke zeo. Naime on je vjeran čitatelj ne samo kalendara, nego svega, šta je naše, hrvatsko. Jedva more dočekati Tajednik i Glasnik, a kad kalendar dostane u ruke, ta dan i večer se nij s njim za pominati. Zakopa se u njega i nek žrka svako slovo i svaku rič. On bi ga preštao na dušak, da ga žena ne bi gonila na posao, a večer po polnoći na počivak. I ljetos ga je preštao, kako mi je kazao, po prvič na dušak, a po drugič polako, a po trećič će ga premišljavajuć uživati na polnoćicu i na Stefanju, t. j. na njegov god.

I ov tetac Štefe mi je kazao o kalendaru: „No, znate gospodine, ljetos skoro ne znam povidati, ko štenje je bilo najlipše, ar jedno je lipše od drugoga, da nima para u tudji kalendari. Ali to štenje, „Celjansko pripetenje“ od i. h. me je najveć ganulo. Znate, kako mi se je vidio ta muž, ki tako ljubi i miluje svoju hižnu družicu, pak osobito, kako si isprosu ili bolje rečeno izmolu od Boga teško čekano dite. Pak stoper, kako su pobožni u Celju! Bože moj! Kad bi bili naši mladi mužji danas svi tako vrlji, onda bi rasao i evao naš narod, a obitelji bile bi blažene i srične, kot i sv. Familija u Nazaretu. . . .“

Mali Jurko u školi je povidao, da je njim majka na večer štala iz kalendara: „Nezahvalni sin“, pak se je toliko plakala i si svenek suze trla. Da, ona je mislila na svojega „študenta“, za koga se muču i trudu, da bude jednoč „gospodin“ ili njevo veselje i zavije pod starost. Ali Bog očuvaj, da bi im postao na tugu i žalost! . . .“

Jedna divojka je bila puna zadovoljstva, kad je štala štenje; „Majkina ljubav je jača.“ Naime i nje „šhaj“ je nju na isto nagovarao i silio. Ali ona se nij dala nagovoriti niti platiti, premda je junak obitao lipu svotu novea njoj, ubo-

goj slušnji . . . Kako je kuševala svoje dite i radovala se, da nij povećala svoj grih još većim gr'hom umorstva. Ne jedna pala divojka najt će u ovom članku batrenje i biti zahvalna i. h. — u za lip nauk, ki je već vridan, nego mnoge prodike.

Med ženami se mnogo pomina za članak: „Žena nij ljubila dicit“. Osobito tim je došao dobro, kim su takozvane „moderne“ žene htile govoriti podbadajuć: Čemu danas toliko dice; najbolje nijedno!

Prevod „žena“ je vrlo zgodan nauk o vjernosti žene, ka si drži svoju prisegu: „Ja njega u nijednoj nevolji i potreboći ostaviti ne ću.“

Polag štanja „Mriva ruka“ povidaju naši stari trgovci svoja doživljenja o viška i zli duh, ili kako su se neki trgovci u starom času „vragu prodali“ i postali bogati, ali uz sve bogatstvo nesrični robi.

Naš mudrac tetac J. naglasuje, da se njemu najbolje vidi štenje „Ča su dali Hrvati Gradišću“. I njegovu geslo je: Vjeru, rod i jezik mili, tlačit ne dam nijednoj sil.“ To je bio temelj naših ocev u životu i kinč, koga su nam ostavili.

Putnik fino opisuje svoj put i boravak u Maria-Einsiedeln, kako i -d. putovanje u Lourdes. Daklo zna Marija pomoći još već na duši, nego li na tijelu kroz batrenje i milost jakosti. Ovi shodišćanski članki su bili mnogim štiteljem osobita radost i slast.

Osebuju zanimljiv je članak dir. Dobrovića „Kulturne slike po prestanku kmetstva“.

Drugi članki podučni i zabavni su takaj zdravo i ugodno štivo, osobito za mladež.

A ča se tiče slik-fotografijov, te su sve naše hrvatske. Samo neki mužji su kazali: „Škoda, da ti seljaki na prvoj strani nosu molitvene knjige u nutarnjem žepu a ne u ruki.

To bi bila lipša pelda za mladim!

Evo sam na brzu ruku sabrao neke misli i kritike od naroda, ali ne za učne kritičare, da mene kritiziraju, nego da slušaj narod, ča on veli o kalendaru i kako ga vaća.

Šigurno je, da ga voli i štije ljetos više nego druga ljeta, i to zbog toliko podučnih člankov naukov.

R—b.

DOMAĆE NOVINE

Gornja Pulja

30. 12. u noći umrla je čisto iznenada od srčene kapi gospa Leopoldina Penzinger. Navečer se je mirno legla, a jutro ju je obitelj našla mrtvu u postelji.

U pokojnoj zgublja g. kotarski poglavar u Borti, Dr. Anton Penzinger, svoju majku.

Naše sužalovanje.

Dolnja Pulja

„Aldov omraženja“ se zove igra, ku su na božićne svečke predstavile puljanske divojke. Ov igrokaz je vrlo poučan po svojem vjerskom i čudorednom sadržaju. U njem vidimo, kako djela milostivna božja providnost, ka dobre naplaća, a zle spokori i dopelja na pravi put. Igra stavlja predstavljaje na tešku probu, ar je skroz ozbiljna i puna dibokih vjerskih pitanj, a zato i potribuje tako od igračev kako i od gledaocev mnogo pažnje i razumivanja za diblje misli. No puljanske divojke su se — pomoćum g. učiteljice A. Sutić i g. M. Čenar, ke su je naučile — uspješno poborile s teškoćami igrokaza i pokazale nam zaista uzornu igru, kakova se nek rijetkokrat vidi na seoski pozornica. Ona je ganula sve, žensko i muško, do suz. Triba još osebeno spomenuti jedinoga muškoga igrača, ki se dostojanstveno predstavio lik Kristuša.

Igru, ku je napisala sestra Corsina, a prevodio ju pokojni desetnik A. Grubić, vrlo preporučamo našim pozornicam za Božić.

Bijelo Selo

Skupno božićno svečevanje u školi. Da se ova lipa općinska navada ne pogubi, na ku se ne nek školska dica svako ljetu veselo, nego i općinska prepostavnost, se je i ljetos početkom božićnih praznikov držalo božićno svečevanje va školi. Pri ovoj priliki jaču školska dica skupno božićne jačke i pridonesu mnoga božićna predavanja. Općinska prepostavnost se more pri ovoj priliki osvidočiti, da koliko i va kakovom duhu se va škola podučava. Školska

Janko Matko

MOĆ ZEMLJE

(32. nastavak)

Presvitli Jurić ostao je sada potpuno slomljen. Nij mu ništ pomagala ženina utjeha, ni Jelina, ni sestere Ane. Sve je je slušao, ali na sve bi samo mahnuo rukom i tužno rekao:

— Svi mi vi, mili i dragi, ne morete nadomjestiti moje mile Vere! Za koliko bih ju lakše prežalio, da je umrla, ali toga si nisam mogao nikada ni pomisliti.

— Umiri se, umiri, dragi Matija, mogao bi se razboliti!

— Kamo sriče, Eva, da bih mogao umrit.

— Ja umiram od straha zbog tebe! Misli na našu Jelu i na nje stanje, pak se umiri. Zamisli kot da je Vera umrla i tako žaluj za njom. Nimmamo je već, ona je prošla daleko, daleko od nas, no svedjedno bi se mogla povrnuti.

— Dobra moja Eva! Ča ne veliš, ona će daleko putovati, pak bi se mogla povrnuti?

— Da, vjerujem, Matija, da će se ona po svojem putovanju vratiti. Razumi me, neka putuje, tako joj je sudjeno od Boga.

Cijela obitelj je plakala, a najveć presvitli gospodin Jurić. Skupa sa svojoj ženom žalio je iskreno svoje ljubljeno dite. Vrime je prolazilo. Presvitli gospodin Jalić i tetka Ana su ot-

putovali. Na odlasku su zaklinjali Veru, ali je sve ostalo bez uspjeha.

*

Jur je bila prošla polovica maja. Gorice su jur bile sasvim zelene, a i polje je bujno raslo. Jela je sve manje izlazila iz dvora, ćutila se je dobro. Mjesni vračitelj je bio zadovoljan i je sve pripravio na dolazak novoga kotriga familije. Presvitli Jurić se je dao rijetko nagovoriti, da ide u park, ali se je uvijek brzo vratio.

— Ne morem viditi svita! Ne ću sunca ni zraka! Natrag u sobu, med slike predočev.

Vera je ozbiljno počela raditi u stanu. Učila se je sve domaće posle, a posebno se je trudila oko svoje opreme. Dala je tkati plahte, šiti rubače, a po danu je išla gusto krat pitati Jurinu majku za tanač. Kadgod je bio Jure doma sprehodio ju je domom. Srića i smirenje svitili su im se s lica.

Presvitla Jurićka je mnogo plakala. Kad ju nigdo nij vidio grlila je Veru i pritiskala ju na prsa, govoreći joj:

— Vera, mila Vera, ne s'lim te nego prosim, nu se predomisli jur zbog mene!

— Srićna sam, majka! Vam se spovidam: ja ga ljubim i ljubit ću ga na vjeke.

— Nesrićno moje dite . . .

— Majka, recite radje „moje srićno dite“.

Obično se je tako svršavalo, da je majka suznimi očima ostavila svoju kćerku Veru.

Početkom julija rodila je Jela zdravu divojčicu, koj su dali ime Nada. Svi su se skupili oko Jele i nje diteta, pak su malo zaboravili na Verin slučaj. Vera je i nadalje pripravljala svoju opremu i dogovarala se s Jurom. Složili su se, da ćedu priseć na Veliku mašu.

Presvitlo Jurićki je bilo strašno, kad joj je Vera rekla, da su se dogovorili za svadbu na pol augusta. Potučena od velike boli nad Verinom sudbinom nij rekla ništa, nego je po običaju počela plakati.

Odmah je pomislila nato, kako će to reć svojem mužju, ki se s Verinom udajom nij mogao nikako pomiriti. Bojala mu se je reć, ali je morao on svedjedno doznati.

Vera je već živila s Jurinom družinom nego sa svojimi, tako da su se vidili samo kod stola. Kod pripravljanja nje opreme nij joj pomagala ni majka, ni sestra, ar nisu ni znale zato.

Ona je sama spravljala opremu: rubače su bile gotove, stare ormare, stole i stolce našla je Vera na podu. Sve je to dala lipo urediti, čekajuć zgodnu priliku i dan, kad će to moć dati otprimiti u svoj novi dom. Jahanje je potpuno ostavila i mjesto toga sastajala se je s Jurom njihovih doma. Ni pred kim nij skrivala ljubav prema Juri.

Jedne subote koncem julija došao je kot obično nje svak Ive, da poišće Jelu i kćerčicu Nadu.

Otvoreno pismo na g. zem. zast. Robaka

POŠTOVANI GOSPODINE!

Pod naslovom „Ča se je stalo s 90.000 šilingi?“ pišete u novinama „Burgenländische Freiheit“ od 18. januara 1953, da ne morete odgovoriti na pitanje, da ča se je stalo s pinezi, ki su se med Hrvatji u Gradišću pobrali za Hrvatski dom u Beču, ar da niste imali ništa posla tim, ča jednoč zaista odgovara istini. To pitanje je slobodno, ar ima svaki pravo da pita. Samo je razlika u kakovom tonu se postavi pitanje i u koj namjeri.

Budući da je Vaše pitanje postavno odmah za člankom, ki se bavi političkim pitanjem, ne moremo drugačije, a da ne bi bili uvjereni, da i ovdje Vam ne ide toliko za pineze, koliko Vam ide za politički kapital, kim si hoćete zaslužiti viši stolac. Zato si i rabite neumorno pero, da ovjerite naše Hrvate, da imate Vi pravo, a ne oni. I tako se nij čuditi, ako Vam u „hieu“ izborne borbe od utrudjenosti projudu oči prik i Vi nadjednoč načinite iz 40.190.50 š ništa manje nego 90.000 š. Nij ovo prvi put da se je „Freiheit“ brigio za te pineze, akoprem mu to ne ide

ništa sputa. Bilo je to već u ljetu 1949, a i onda ravno (ausgerechnet) za vrime izborne borbe. Onda se je pisalo za 80.000, danas za 90.000 š! No, papir je strpljen! Ali, ki ima samo malo pameti u glavi, si more na prsti izračunati, da je ovdje zla namjera.

Ne toliko Vam, koliko našim Hrvatima u Gradišću, htili bi još spomenuti, da ležu pinezi kod Erste österreichische Sparkassa na činž. Hrvatski dom u Beču bi mogao već davno biti pod krovom, da bi bila pobrana svota viša. Ali mi smo ravno ončas došli s pobiranjem u dob pinezne reforme, a po reformi bio je pinez vrlo skup i milodari prestali su kapati. Ovo je istina! Ki si želji, a i Vi, gospodine zastupniče, more sam doći i se ovjeriti, kako se posao stoji.

A sada još jedno, čim bude čas povoljniji, opotribit ćedu se i ti pinezi za narodni hrvatski posao, kako je bilo predvidjeno. Danas se samo čudimo, da se Vi, g. Robak toliko zanimajte za te pineze.

K. Kruesz.

DOMAĆE NOVINE

Filež. — Četvrtak, 15. januara umrla je gospodarica Johana Bingler, hižna družica mnogoljetnoga fileškoga načelnika Mate Binglera, u 62. ljetu starosti. Za pokojnom žaluju muž, dva sini i tri kćere. Pokop je bio sobotu 17. januara. — Nedjelju, 18. januara je umrla starica Rozalija Szabhar u 86. ljetu svoje starosti. Pokojna je preživjela najveći dio svoga života u farofu. Prije je bila gospodarica — kuharica kod svoga brata farmika Simona Szabara, a po njegovoj smrti pak kod gosp. ešperesa Mate Karalla u Filežu. Teta Rozala su ostavili ov svit, ali njev život će nam ostati najljepša pelda vjernosti prema svomu gospodaru. Nij se ada čuditi, ako je velik broj stanovnikov Fileža dio zeo na pokopu. — Petak, 23. januara smo opet imali pokop, kada smo na zadnji put sprehodili najstarijega mata Fileža Matu Orisich, ki bi bili imali u septembru o. ljeta svoj 92. rođjedan. Po dugom betegu su ipak nenadijano umrli. Ravno u onu dob, kada se je susjedjeva Erna spravljala pred oltar, da se vjenča sa svojim mladoženjom Sárijom iz Gornje Pulje, su tetac Mate spustili svoju dušu. Za njimi žaluju tri sini u Filežu, a jedan sin i jedna kćer u Ame-

riki. Svim trim pokojnim željimo miran počivak i srično goristanje.

VISTI IZ AMERIKE

Pogreb Hrvatice. — Miško Szedenik, R. R. 2, Box 312, Crumston Hwy, South Bend Ind, U.S.A. poslao nam je jednu tužnu i dvi vesele vesti. Tužna vist je, da je 3. januara umrla u 59. ljetu starosti Julka Soszarich, rodom Mjenovka rođj. Jordanich. Za pokojnom žaluje muž Anton Soszarich, tri kćere, dva sini, 3 nućići i brat Ivan Jordanich, ki živi u Chikagi. Pokop je bio 7. januara, na kom je dio zelo mnogo naših Hrvatov, ki žive u svojoj novoj domovini. — Željimo pokojnoj, da je joj bude tudja zemlja laka.

Vesele vesti: Žene Hrvatice kot kotrigi društva sv. Antona su pod peljanjem svoje peljačice Katicice Harvach rođj. Hangel iz Mjenova na 6. decembra priredile za dieu lip večer. Pri ovoj prilici ublikle su se Marica Orisich i Marica Prikosovih za sv. Mikulu i su nazočnu dieu nadarile cukorom i drugom slatkarijom. — Na 20. decembra je predavala mladina društva sv. Antona dvi lipe igre. Jedna igra bila je u engleskom jeziku i se zove „Jezuš je bio kod nas“, a druga na hrvatskom jeziku se zove: „Najljepša pratež“. Igrači su bili: Edi Jordanich,

Margareta Vukovich, B. Orisich, i Ivan Marshall. Kod hrvatske igre: Margareta Vukovich, Helena Radich, Ana Jordanich i Agnes Perneker. Na glasoviru su igrale Helena Radich i Margareta Vukovich. Sve dvi predstave je uređivao i peljao neutrudljivi rodoljub Miško Vukovich, rodom Filežac. — Nij ovo lipa pelda za mnogo naše selo? Daleko od staroga doma su naši preseljeniki i danas još vjerni sini svoje katoličanske vjere i svoga materinskoga jezika. Da, i ova njeva vjernost ide još i tako daleko, da su svoju dieu, ka su im se u Americi narodila, naučili na hrvatski jezik, tako da su ona u stanju i u hrvatskom jeziku predstavljat igre. Mi njim svim od srca čestitamo za njihovo peldodavno djelo i je preporučamo svim drugim, ki su drugoga mišljenja, ki se sramuju svoga materinskoga jezika, kot dobru peldu za nasledovanje.

Cogerštof. — Seljak Jožef Schuster je prilikom lutrije ÖVP-ja dobio motorno kolce u vridnosti od 8 tisuć šilingov. Mi mu od srca čestitamo. — Traktor je dobio neki seljak u Stadt Schlaining-u u bortanskom kotaru.

Frakanava

Novo ljetu nam se je turobno začelo, ar je velje na prvi dan ljeta preminula dobra majka i od svih obljubljenata starica Julijana Meršič. Mihina. Pokojna je u svojem životu preživjela mnogo tuge i žalosti, kad je zgubila u boju dva sine, a jednoga sina i jednu kćer je dala tudjoj Americi. Ipak je teta Julijana sve te kušnje s kršćanskom strpljivošću podnosila, i ostala do kraja svoga života vedra duša, ka si je znala i u starosti i bolesti rado zapjevat sa svojimi malimi unuki. A znala je hrvatskih jačak kot nigdo u selu. Bog joj dao vječni pokoj. Zaostaloj obitelji naše iskreno sužaljenje!

No naše selo je ov gubitak ipak vrijeda nadomjestilo, ar nam se je u samom prvom misecu rodilo petero dice. Nek dalje tako!

Veliki Borištof

Pokop. — Ponedjeljak, 25. januara pokopali smo dobru majku Mariju Linzer, Šertinu. Pokojna bila je svemu selu poznata i obljubljena kot skrbna i djelovna žena i dobra kršćanska duša. Iako su nje mnogobrojna dica, pet kćer i jedan sin, jur zdavno opskrbljena i prebaratana, vindar su se htela još pri svakoj prilici uteći k svojoj majki. Ova pelda je najbolji dokaz za maikinu ljubav i zahvalnost dice, ka bi bila sve dala, da im majka opet ozdravi.

sichtig), ar ne želim da se prestrašu, kot sam se ja prestrašio. — nasmiši se Mate i stisne Mirki desnicu.

— Dobro, ti nek nćini, kako misliš! Glavno je, da sam ja ovdje živ i zdrav.

Po dužem razgovoru reče trgovac Stanić, da ima nešto posla, koga mora još obaviti, ali da se nada (ufa), da ćedu se pod večer još sastati u istoj kavani. Bilo je oko pet uri. Mate je prošao ravno do gostione, gde je odsjela Tonka sa svojom jedinicom. Srce mu je naglo i silno kucalo, bio je jako uzrujan (aufgeregt). Kad je došao pred vrata gostione, da je prejako uzrujan, da ne more tako stupiti pred Tonku i Jelku ar bi odmah sumnjale, da nij ča u redu. Zato se još prošee malo ulicom. Ipak su opazile obadvi odmah njegovo nutarnje veselje, kad je stupio u gostionu. Jelka mu se nasmiše, pak ga zapita

— Ča je, dragi kume, kako nam veselo izgleda?

Mate im počne govoriti o ovom i onom i pazi, da ništa još ne uvadi. Ali onda reče:

— Draga Tonka, zutra će se svršiti rasprava, a Jelka će biti proglašena nekrivom. Kako bi se mi onda veselili, da je to i vaš muž, a moj kum Mirko doživio!

— Bog mu daj dušu se nauživati raja — uzdahne udovica i pogleda u vis, a Jelka zamisljeno otare suzu, ka joj se je zaustavila na licu.

Mate se je tajno smijućkao, ali nij već rekao ništa o tom. Na zadnje se domislil i počne onako s daljega, i reče, da se još mnogo puta dogodi, da jedan mornar dā drugomu svoj putni list i kako se zbog toga godaju velika pomućenja. Onda reče žarom:

— Vidite, draga Tonka, ja vam ne znam, kako je to došlo, ali nekakovo čudnovato čutenje (čuvstvo) napunjuje mi dušu, pak si ne morem biti zato i sam ovjeren, da vaš Mirko živi. Jur sam čuo toliko povidati o takovi slučajji, da vjerujem, da je bilo i kot Mirke tako. O Jelka, daj nam Bog tu radost doživiti. Reci, mala, ča bi ti učinila?

— Na toj srići hvalila bi dan i noć Bogu, ar bi bila najsrćnija kćer na ovom svitu! — veli ganućem i radošćem Jelka.

— O moj dragi kume, ne ćemo mi te radosti nikad doživiti! Sagnjile su mu već i kosti u moru. Dosta sam se tužna naplakala i za njega se Bogu namolila! — zdahne iz dibine duše Tonka.

— Vidite, draga kuma, danas mi je tako pri duši, kot da je Mirko jur u našoj blizini. Uvijek sanjam o njemu, uvijek mi dojde na misao, pak tako zaključujem, da je živ.

— E, pak i to bi moglo biti. Pri Bogu je sve moguće. Morebit se je takovoga ča i s očevim putnim listom stalo, naime da ga je dao nekomu drugomu, a ta se je utopio, — čak si zamišljeno Jelka.

Udovica zalomi rukami i teško uzdahne, krećući glavu kot da ne vjeruje.

Ali Mate nij još bio gotov, on nastavi govor: — Čujte i ovu! Govorio sam danas s nekim mornarom iz Lovrana, a ta pozna Mirka. Rekao mi je, da dolazi iz Genove, gde je, kako on kaže, s Mirkom govorio...

— Oh, majka moja! — reče Jelka i oči joj se orosu suzami.

— Ja nisam htio onomu mornaru vjerovati, rekao sam mu da se vara, ar da se je Ljubović pred toliko miseci utopio...

— Oh, dobri Bog zna, koga je on vidio! — mahna udovica tužno rukom.

— Ne, ne, on veli, prez svake dvojbe da je govorio s Mirkom, — potvrdi trgovac Stanić.

— Oh, Bože, kad bi to bila istina! — reče Jelka puna sriće i ufanja.

— Ali čujte dalje! — progovori opet Mate, a glas mu je drhtao, kot da ga trese zimljica. — Malo prije, malo prije nego sam simo došao, našao sam nekoga mornara iz Rijeke, ki mi je isto tako rekao, da se Mirko nij utopio nego jedan drugi človik, ki je imao njegov putni list.

Dok je Mate govorio, Jelka je upirala u njega svoje diboke oči, usnice su joj drhtale, srce joj se širilo od radosti, da nij mogla ni rići izreći.

— Oh, Bože, Bože, — uzdisala je udovica, kot da se je zbudila iz teškoga sna.

(Nastavak slijedi)

DOMAĆE NOVINE

FRAKANAVA

Barun Franjo Trenk. Igra Pastorak hrvatskoga pisatelja Eugena Tomića je jur dobro poznata našoj kazališnoj publici i ona se svagde vrlo sviđa. Ljetos je na božićne svetke naša mladina predstavljala jednu drugu igru istoga pisatelja: Barun Franjo Trenk. Ov igrokaz je svojčas Matica Hrvatska u Zagrebu odlikovala književnom nagradom, čim je jur dosta istaknuta njegova vridnost. Igra je zaista vrlo zanimljiva i značajna za hrvatski seoski život, po svojem historijskom sadržaju poučna, a u vjerskom-moralnom pogledu peldodavna, zato ju moremo teplo preporučiti našim seoskim pozornicam. Naši igrači i igračice predstavljali su ju — po sudu svih gledaocev — izvrsno. Osobito su se dopadali nosioci glavnih ulogov. Njihovu igru su ugodno šarale različne lipe pjesme, narodne i Sućičeve, pak kolo-tanac.

Šari večer dek. mladine. Na 4. januara priredila je ovde kat. hrvatska mladina lučmanskoga dekanata svoju svakoljetnu zabavu, ili šari večer. Na zabavu došlo je mladine iz svih sel puljanskoga kotara; no senzacija ovoga mladinskoga sastanka bili su prez dvojbe Novogorci. Njih se je dovezlo pod peljanjem vlač. g. Karola Gregorića do 80 junakov, divovjak i muži, ki su uz svoju vlašću glazbu dokoracali u naše selo ter izazvali kod ljudi veliko veselje i zanimanje. (Nek mučve ćemo u zagradi spomenut, da su selčanski turam gledalji za frakanavskoga pak su skoro tamo zabludili. No drugi put čedu jur bolje pogodit k nam!)

Ov zabavni dan mladine počeo se je s predstavom igrokaza „Barun Franjo Trenk“ u društvenom domu. Poslije nje razašla se je mladina na večeru. Neka bude samo usput rečeno, da su pri ovoj prilici frakanavski junaki i divovjke vratili gostoljubivost novogorske mladine, ku su uživali kod nje u novembru na blagoslavljanje farskoga doma. No ovo vraćanje i pohađanje jedan drugoga doma ima i tu odgojnu vridnost, da se hrvatska mladina ovako bliže upozna sa životnimi prilikami u razni naši kraji i s toga već ča nauči.

Šari večer otvoru Frakanavci s divnom rodoljubnom pjesmom Zajca-Preradovića „Bože, živi!“ (ka je bila lani poslana svim mladinskim društvam, pak zač ju ne pjevaju?). Nato pozdrav sakupljenu mladinu dekanatski peljač Štefan Berlaković i frakanavski Jožef Čenar. Dekanatski dušobrižnik vlač. g. Št. Horvat pozove nazočne na lipo i dostojno

zabavljjanje, a potom joj da na znanje, da će hrv. kat. mladina dekanata ljetos držati svoje „vjerovalovanje“ u Velikom Borištofu na Vazmeni ponediljak. Na njegov predlog mladina pošalje g. zem. poglavaru, dru Lovri Karall brzojavni pozdrav i poklon odanosti.

Sada slijedu u šarolikoj poredici, posipani med tanac, šaljivi prizori-dvogovori frakanavske mladine pak jačke i krasni narodni ples puljanskih divovjak i ditičev. Pri svoj zabavi buči med mladinom veselo raspoloženje, nastavlja se srdačno upoznavanje ča-ov i što-ov, pak se pleše i pleše skoro prez prestanka uz domaću tamburašku glazbu i džes. Kašnje naše muzikante izminu Novogorci s njihovom živom plehenom glazbom i dignu veselost mladine na vrhunac. Tako dojde polnoć svakomu prebrzo, a potom još teži rastanak, pri kom padaju od svih stran uskliki: Bilo je zaistinu lipo! Škoda, da vani jur brundaju autobusi!

MJENOVNO-KALISTROF

Pod peljanjem svojih valjanih peljačev vlač. g. dra Geosits-a i školnika Gollubića predstavljala je agilna mjenovska mladina na božićne svetke šalnu seosku igru „Liktarove kćere“. Igra se je jako dobro ugodala i višeput ponovila, ar su igrači i igračice uložili svu svoju glumačku sposobnost u igru. Na jedan dan med svetki su pak prošli s igrom i u Kalistrof, kade su imali takaj ogroman uspjeh. Ljudi su nek žrkali njihove šale u hrvatskom, materinskom im jeziku. Bravo Mjenovci, i hvala vam na vašoj gorljivosti! Ali zač se i Kalistrofci ne poseguraju jednoč s kom hrvatskom igrom? A imadu učitelja, za koga znamo, da bi si rado zeo svaku skrb na se za svoju narodnost. h.

ŽELEZNO

Zemaljska vlada je u svojoj sjednici na 29. decembra med drugimi i slijedeće Hrvate nadimenovala: dr. Ivana Müller za zemaljskog vladinog nadkomisara (Landesregierungsoberkommissär), Ivana Palković za zemaljskoga uredovnoga savjetnika (Landesamtsrat), Tomu Wagner za zemaljskoga gradjevnooga nadinšpektora (Landesbauoberinspektor), Juliusa Herzog za zemaljskoga gradjevnooga nadinšpektora (Landesbauoberinspektor), Franju Grashitz za zemaljskoga uredovnoga bilježnika (Landesamtssekretär) Tomu Ollrama za stručnoga inšpektora (Landesverwaltungsinpektor). Ollram je upravitelj boleznice u Gijeci.

Svim ovim Hrvatom, ki su poznati kot dobri činovnici, Naš Tajednik najsrdačnije čestita.

doživio. Grofi, baruni, vlastelini, plemeci su porodu, a služu se lažom, samo da zničju jedan život. Ne ču popustiti, pak ako i zničju mene, ali njihov čin neka dojde na svitlo.

— Neka, dragi Luka, znaš, da sve plemstvo pita za tebe i očekuje da je izvračiš. Sve češ na ta način izgubiti.

— A neka ih izgubim, Marija, ne ču i ne morem odustati od onoga, ča sam čuo. Ja ču pokusiti da svimi silami prisilim toga prez srca baruna, ne samo da se ništa ne dogodi majki, nego da povuču i najzad potribovanje za prognanje svoga sina. Danas sam prosio suca, pak smo išli skupa u tamnicu, ter sam si dobro pogledao toga mladića. Ostao sam zapanjen radi razgovora s njim. Sjeo sam s njim na klupu, po nudio sam ga cigaretom. Bio je miran ter mi je rekao: „Ja vidim, gospodine doktore, da ste se pokazali kot prijatelj i pošten čovik, kad ste pomagali mojoj siromašnoj majki, da dojde do njih i da pokuša omjelnuti njihova srca. Vam velim otvoreno, da sam nočas probavio noć mirnije, nego ikad u životu. Cijelu noć mi je nešto govorilo mirno: „Fantio si se zbog svoje ponižene i pošpotane majke.“ Blijeda mi je slika moje ljubljene žene, moga djeteta, meni samo lebdj pred očima slika moje sirote majke. Shvaćate li, gospodine doktore, kako je za nju bila teška ona spovid, koliko je ona prije trpila, koliko se je ona borila?!

Dala se je toliko poniziti, da su ju oni bacili van na cestu. Uboga majka moja! Istina, knez Martin joj je rekao: „Tebe, Jelica, selo ne će prezirati, ar si dokazala, da si dostojna majka. Istina je, selo će joj oprostiti, ar ju brani i čuva seoski knez, ali gospodine, selo je oštro, ono nima prema nikomu pomilovanja zbog učinjenoga griha. Nij to varoš. U varošu je sve mutno kot velika voda, ka je istina diboka i široka, ali pak zato blatna i kaljužna, da se lako izgubu slijedi griha. U selu toga nij. Naše Zagorje je gusto naseljeno, svaka obitelj ima mnogo dice, ali se vindar ne more zakriti grih, kot u varošu. U naše stane vidi svaki susjed natar. Do nas lako dojde sunce i protuljice, ali isto tako zima i nevrime. Oh, draga moja sirota majka!

— Nekat, Malčić, toliko misliti na majku, ona je to rado učinila, samo da spasi vas.

— Nij, gospodine, nij, stezala je ona srce svoje. Ravno zbog mene čuvala je ona otajnost prik dvadeset šest ljet. Trepetala je od pomisli, da bih ja bio postavan na sramotu sela, ako ona ne pridržji za sebe svoju otajnost. Svaki bi se nabacivao na „faćuka“ i to još i na „gospodskoga faćuka“. Vjerujte vi meni, da ona i sada najveć trpi od toga, ča sam ja od sada „faćuk“. Zahvalni smo mi knezu Martinu, ali selo je selo, ono ne pozna u grihu pomilovanja. Već drugi dan govorio je sigurno cijeli kraj: „Jelica Banova podmetnula je staromu

VELIKI HRVATSKI BAL

ki će bit održan subotu, 23. januara u Beču, XII., Schönbrunnerstr. 307 (Dreherpark) dojt će polipšati s narodnimi plesi u narodnoj nošnji folklorna grupa iz Dolnje Pulje pod peljanjem g Mariše Čenar. Naši Puljanci nisu poznati samo svim Hrvatom u Gradišću najbolje nego i Gornjo Austrijancem i Štajercem. Ovput čedu i naši Bečani imati mogućnost da uživaju njihova predavanja.

Ovom prilikom daje i poznato autopoduzeće Pavao Blaguss u Dolnjoj Pulji svim Hrvatom puljanskoga kotara na znanje, da će se sa separatnim autobusom voziti u Beč na Hrvatski bal i opet najzad. Svi, ki se želju s njim voziti, se prosu, neka se najavu telefonski kod njega. Broj telefona je u Dolnjoj Pulji 169, a u Gornjoj Pulji 82. Autobus će se dovesti u svako selo, iz koga se najavi gostov za bal u Beč.

CINDROF

Piri: Poslidnje tajedne su si vjernost za žitak obećali Franc Jaković iz Sauerbrunna, i Helena Novak iz Cindrofa h. br. 424; Robert Sanković Cindrof h. br. 116 i Angela Bellošić, Cindrof h. br. 376; Andreas Vlašić, Cindrof h. br. 300 i Katica Gaber, Cindrof, h. br. 314; Georg Höller iz Margarete, i Romanka Jurković, Cindrof h. br. 272.

Našim mladim hižnikom željimo sve dobro za budućnost!

Pogreb: 6. dec. prođućega ljeta je po dugljem bolovanju preminula dobra majka Marija Marković, rođj. Soldatić 66 ljet stara. Velika množina ljudi je pokojnu 8. dec. na poslidnji počivak sprehodila. Pokojnoj majki željimo miran počivak, a dicit i rodbini zgovaramo naše sužalovanje.

ŠUSEVO

Hižnikom dr. Tomi Kačiću i učiteljici Julki Kačić rodila se je pred svetki mala Evica. Srdačno čestitamo!

VELIKI BORIŠTOF

26. 12. 1953. umro je 80-ljetni tetac Ferenc Milanović Svanov, ki je zarad svoje poštenosti, marljivosti i priskočnosti bio u cijelom selu vrlo obljubljen. Zao stalim naše sužalovanje.

Malčiću gospodskoga faćuka. Sirota majka, ja sam u zatvoru i je ne morem čuvati, iako znam, da mi to ništa ne bi hasnilo, ako budu s prsti na nju kazali.“

Doktor Gojčić se obrati k svojoj ženi:

— Gledao sam ga, a ti znaš, kako dugo ja poznam baruna Rauta. Vjeruj mi, bilo mi je kot da gledam baruna u svoji mladi ljeti. Nij to samo potpuna spodobnost, nego i u držanju, u kretnji i načinu kako govori, viditi je, da je barunov sin. U njem ima puno svega barunovoga. Žao mi je toga lipoga mladića i moram reć dobroga mladića. Ja se hoću i moram boriti, da ne bude tako strašno i nepravično kaštigan.

— Ne ču ti od sada već ništa prigovarati, dragi Luka, ganula me je velika ljubav toga mladića prema svojoj majki, ja ču ti još i pomagati u toj pravičnoj borbi.

— Hvala ti, draga Marija, ja sada idem do grofice Buratti, nju vraćim, a čuo sam, da se ona najveć zauzima da barun povuču najzad optužbu. Povidat ću joj točno, kako je sve bilo, reć ču joj sve doslovno, kako sam to i na sudu rekao. Željim joj opravdati samoga sebe, ar nam vraćiteljem povjeravaju se mnoge otajnosti, pak ne ču da izgledam kot izdajnik. Nakanio sam si dokazati samo potpunu istinu, ku bi htli drugi zatajati i zašutiti.

(Nastavak slijedi.)

naš Tajednik

pojedini broj 809

NEODVISNI GLASNIK GRADIŠĆANSKIH HRVATOV

U OVOM BROJU:

Austrija je svečevala slobodu

U punoj nezavisnosti

Gradišćani

Ča je novoga širom svita

Domaće novine

IX. ljeto / br. 44.

Beč, 29. oktobra 1955.

Rukopisi se šalju na naslov: Redakcion „NAS
TAJEDNIK“ Eisenstadt, Postfach 26, Burgenland

Austrija je svečevala slobodu

Istečenje roka, ki je bio u državnom ugovoru postavan za ispražnjenje naše domovine Austrije od posadne vojske, dalo je dosta uzroka da se ta dan proslavi na svečani način. Bio je to 25. oktobar. Ali veselje o konačno potpuno slobodnoj domovini nij dalo da se svetkuje samo ta jedan dan. Svečanosti su se počele već u subotu 22. oktobra naveče. Glazbom, zastavami, svićami počelo se je na ta dan po cijeloj Austriji svečevanje. U velikom veselju bila je u ta čas zaboravljena svaka nesloga i svako natezanje. Sloboda je zlatna i vridna da se dostojno pozdravi.

Četirednevno svečevanje, ko je obuhvatilo mala seoca kot i velike varoše naše domovine, postiglo je utorak, 25. o. m. svoj vrh, ta dan bio je proglašen „Danom zastave“.

Velika svečanost u Zeleznu

Kako u Beču održana je i u svi drugi zemaljski glavni varoši velika svečanost povodom postignuća potpune nezavisnosti za Austriju. I gradišćanski zemaljski glavni grad održao je minulu subotu vridno svečevanje. Na svečanoj sjednici općinskoga savjeta dio su zeli mimo svih varoških savjetnikov i predsjednik gradišćanskoga zemaljskoga sabora Lentsch, zem. savj. Dostal od zemaljske vlade i apoštolski administrator prelat ddr. László, ki je po civilnoj svečanosti celebrirao sv. mašu-zahvalnicu. Naveče formirale su se mase naroda u bakljadu i se uputile na Glavni trg, kade se je održala velika narodna svečanost, kom prilikom je načel-

nik grada Tinhof spomenuo uzroke svečanosti. Po ozbiljnom dijelu, ki je bio zaključen državnom i zemaljskom himnom, slijedilo je predavanje narodnih pjesam i plesov. Mora se još i napomenuti, da je i sam varoš Železno iz toga uzroka bio svečano rasvjetljen.

GRADIŠĆANI!

Približava se spomendan mrtvih „Mrtvih god“. I ljetos se opet obraća gradišćanska zemaljska vlada na ukupno stanovništvo zemlje i apelira na uvijek iskušenu pripravnost na pomoć. Budući da je gradišćanski narod bio u časi najveće nevolje tako peldodavan, drži zemaljska vlada da je sa skupnim stanovništvom mišljenja, da je časna dužnost svakoga pojedinoga da omogući aldovom boja i fašizma olakotiti put k skromnoj egzistenciji.

Iz ovoga uzroka poziva zemaljska vlada stanovništvo, kad budu na

1. i 2. novembra 1955.

išli slobodovoljni pobirači od stana do stana, da se s obiljnim milodari spomina na aldove boja i aldove fašizma prošlosti.

Zemaljski fond bojnih aldovov dili svoje potpore prez zgleđanja na stranačko pripadanje, na materinski jezik ili na religiju nego samo po potrebi.

Svaki, i najmanji dar će se zahvalno primiti.

Gradišćanska zemaljska vlada.

U punoj nezavisnosti

Dugo smo čekali dan kada i zadnji vojak posadnih sil ostavi našu domovinu Austriju. Sada, kad je konačno tako daleko, vlada zaista veliko veselje u narodu. Ali ipak ide nam kao dječ, ka su bila premnogoputa razočarana. U ovi prošli ljeti pokazalo se je toliko puta, da smo se zaman ufali i nadali, da još nekako niti zapravo popasti ne moremo, ča to znači, biti konačno slobodan, biti konačno sam svoj gospodar u vlastitom stanu. To će stoprv doći malo kašnje, premnogo još stojimo pod utiskom bliže prošlosti. Da spomenemo samo jedno, koliko puta se je u prošlosti bilo razglasilo, da će se naredno i Austrija razdiliti na dva dijele. Ili, kako su posadne sile tikale svoje ruke u sve moguće i nemoguće. Morali su se ne samo na pr. svi kazališni komadi predložiti na cenzuru, nego morala su i sva društva i zajednice dati tudjemu vojaku priliku da pogleda u listu kotrigov i t. d.

No sve to je hvala Bogu minulo i neka bude pozabljeno.

Novo razdoblje, ko je za Austriju počelo s potpisivanjem državnoga ugovora, usko je i vezano s vječnim neutralitetom, ki će biti ovih dana i od parlamenta formalno u obliku zakona zaključen. Neutralitet pravoda, na to se je jur mnogoputa pokazalo, ne smi postati beskarakternost. Iako smo se svečano obvezali, da se već ne ćemo nagnuti niti na Zapad niti na Istok, onda to ne smi značiti, da smo se tim zatvorili sami sebe i u tamnicu duha. U duhovnom pogledu mora Austrija, ka je u prošlosti a i sada još toliko davala i primala od svojih susjedov, ostati i na dalje Austrija, dio Evrope i svita.

Bit će potrebno, da se kip nove domovine zadubi naročito u sreć mladine. Današnja mladina, budući građani, bit će du oni, ki će du imati dalje gajiti i održati pojam o za život sposobnoj domovini. Današ već nima Austrijanca, ki bi još dvojio, da li je naša domovina Austrija sposobna za život. Ovo dvojenje je i bilo u prošlosti uzrok za skinjenje črljeno-bijelo-črljenih zastavov iz naših javnih zgrad. Ali morebit da su ravno ti teški časi, ke smo medjutim proživili, bili ipak toliko blagonosni, da su spravili narod Austrije najzad na pravi put i na oživljenje državne svisnosti. Prošlost nam je jasno dokazala: on narod, ki dvoji u svoju životnu sposobnost, ki preostavi svoju sudbinu tudjincu, ta će pohoditi, kako mora, naime biti će lišan iz povijesti.

Danas se Austrijanac opet gizdavo čuti kot takov. I mi smo gizdavi i se ponosimo s Austrijom. Ali isto tako smo mi još posebno i na to gizdavi da smo Hrvati. Veseli nas, kad čujemo, da se konačno

Saar je glasovao nimški – ali protiv Bonnu

S velikom napetošću u cijelom zapadnom svitu očekivani izbori u pokrajini Saar donesli su minulu nedilju veliko iznenadjenje. Narod Saara je odlučio ne samo o svojoj sudbini nego i o sudbini zapadne Evrope. S 423.434 prema 201.973 glasom odbili su stanovnici Saara statut, ki je bio pred kratkim sklopljen o ovoj pokrajini.

Nimško-francuski statut predvidjao je internacionalizaciju Saara, ki bi bio tim kot prvi evropski teritorij dobio, i svoga posebnoga evropskoga upravitelja. Imenovani statut bio je već i od obadvih parlamentov odobren, Sada vlada u Nimškoj kot i u Francuskoj iznenadjenje, ar nijedna vlada nij računala tim, da će narod odbiti ta statut.

Odbijanje statuta znači po mišljenju prominentnih političarov Saara jedinstvenost s Nimškom. Pravoda ne sa sadašnjom vladom u Bonnu.

U pobjedonosnom logoru, ki je za Nimšku, izjavlja se, da „ne“ stanovništvo Saara nij bilo protiv Francuske ili evropske suradnje nego jedino protiv vlade Johannes Hoffmanna. Narod ga je tim silovao da odstupi, ča je zaista i odmah po saznanju rezultata i učinio. U kratkom čedu se raspisati novi izbori.

Računa se s velikom sigurnošću, da će du novi izbori u Saaru doprimiti pronimšku vladu i da čedu tada biti moguća nova pregovaranja med Nimškom i Francuskom. Na kraju tih pregovaranja bi se pak morao Saar priključiti Nimškoj. Da ovo ne će tako lako poiti, zna si svaki sam lako predstaviti, ki pozna Nimce i Francuze.

Saar je ovčas u gospodarstvenoj uniji čvrsto vezan na Francusku, ovo stanje je mislio i zgora imenovani i sada odbijeni statut ovjekovječiti.

Hrvati, čekajte na Vaš kalendar „Gradišće“ za lj. 1956

Krvavo potučenje ustanka u
Madjarskoj
Britansko-francuska vojska
posjela Suez-kanal
Piše se za HKD
Politika iz cijeloga sveta
Lužički Srbi se preporadjaju
Domaće novine

Krvavo potučenje ustanka u Madjarskoj

Minula nedilja ostat će svim u neizbrisljivoj spomenu. Od kraja boja nije bilo dogodjaja, ki bi bio ljude širom sveta tako pogodilo u sredinu srca kot vist, da su sovjetski tenki počeli u Madjarskoj pucati. Ca nitko nij mogao vjerovati, bila je gola istina. Još jedan dan prije uvjeravali su dotični ljudi, da se je počela sovjetska povlaćiti iz Madjarske. Ali sve to nije odgovaralo istini.

Madjarska vlada i narod su bili prevareni, kako još malo tko u povijesti sveta. Nije nikakova slava potući s najmodernijim oružjem narod, ki se je skoro golimi rukami branio. Sovjeti se sada branu tim, da ih je nova komunistička vlada, ka se je u noći od subote na nedilju u varošu Szolnok sastavila na čelu s Janošom Kadar-om, pozvala da pobiju protivrevoluciju.

UNO odsudjuje sovjetski postupak

Po saznanju za sovjetski napad sastalo se je generalno spravišće Ujedinjenih narodov, kade je primljena od Amerike predložena rezolucija, ka osudjuje krvavo potlačenje ustanka u Madjarskoj od strani Sovjetske Unije. Na dalje se potribuje opetpostavljenje prava na samoodredjenje, pošiljanje jedne komisije u Madjarsku, da istraži dogodjaje, kot i opširne pomoćne mjere za nevolju trpeći madjarski narod. Protiv ove rezolucije je glasovala Sovjetska Unija, Bjeloruska, Ukrajina, Albanija, Rumunjska, Bugarija, Poljska i ČSR. Mimo toga nij dalo 15 držav svoj glas. Sovjetski zastupnik je pri toj prilici dao za razumiti, da ne čedu trpiti nikakove „intervencije“ u Madjarskoj. To znači s drugim riječima, da Sovjetska Unija ne će trpiti nikakovo umišanje u madjarske posle od strani Ujedinjenih narodov, budući da se ni englesko-francuski postupak u Egiptu ne razlikuje u mnogom od sovjetskoga u Madjarskoj.

Bigneci, bigneci, bigneci

Početkom tajedna su došle dijelom još visti iz Madjarske, da ide borba dalje. Ali te borbe sigurno već nisu išle za slobodu, ar ta je zgubljena, nego za održanje života. Druge visti opet javljaju, da u Budimpešti spravljaju muške stanovnike na kolodvoru, odakle čedu ih otpriimiti naredno u Sibiriju. Ča to znači, ne treba se bliže opisati.

Dočim iz Budimpešte nij bilo lako moguće uteći, počeli su se tokom nedilje, ponedjeljka i utorka brodit iz graničnih pokrajini prik granice bigneci u Austriju. Njihova nevolja se ne dā popisati. Uvelikom su bili bigneci žene i dica, med njimi ovde i onde pojedini starac. Naročito tužno je bilo slušati plač one dice, ka su izgubila putem svoju majku, ali kim nitko nij mogao majku vratiti. Neprestano su došla i pojedina dica sama prik granice s malom tablicom oko vrata, na

koj je stalo pisano: „Pomozite našemu ditetu. Ima u Austriji rođakov, mi moramo ostati.“ Na granici kod Klimpuha su bili neki roditelji doprimili svoju osmeru dićicu prik u Austriju i htli opet vratiti se najzad u Madjarsku. Ali plač dice je silovao majku, da dojde s njimi, dokle je otac opet prošao sam najzad. Najveći dio bignucev je došao iz Soprona i okolice, kade je vist, da idu Rusi, sve zastrašila. Mnoge žene su u svom razumljivom strahu dotekle s dicom, ka su još u povojici, prik granice.

Željezni zastor postoji opet

Medjutim se javlja s najvećega dijela granice med Austrijom i Madjarskom, da su sovjetski tenki zatvorili hermetično svaki prelaz prik granice,

Britansko-francuska vojska posjela Suez-kanal

Po pet dan dugom teškom bombardiranju vojničkih ciljev u Egiptu skočile su u ponedjeljak ovoga tajedna prve vojničke britansko-francuske čete iz zrakoplovov u zoni Suez-kanala. Kako se javlja, peljale su egipatske vojne čete oštre borbe s britanskim i francuskim vojaki. Budući da su pri kraju naše redakcije bile borbe još u toku, mimo toga su i obadvi strani javile uspjehe, ne moremo za sada reći, kako će se borba svršiti.

Medjutim se spravlja u Jordaniji vojske iz susjedne Sirije i Saudi Arabije, one su pripravne udariti u Izrael.

Dočim u zoni Suez-kanala krvavi boj dalje ide, izjavili su zastupnici Velike Britanije i Francuske pred spravišćem Ujedinjenih narodov, da su pripravni boj odmah dokonjati, ako Egipt i Izrael privolju u postavljene internacionalne vojske u zoni kanala tako, kako su to Ujedinjeni narodi zaključili. Kako se javlja, pripravan je Egipt, prema tomu se Izrael za sada kratki privoljiti na postavljene takove internacionalne policijske trupe.

Kako se javlja, pozvala je Sovjetska Unija Ameriku neka bi skupno načinile obadvi države konac krviproljivanju u Egiptu. U Vašingtonu se gleda od sovjetski predlog kot pokušaj krenuti interes svitske javnosti od dogodjajev u Madjarskoj.

Politika Izraela, kako se kaže ne samo u zadjem času nego i cijelo ostalo vrime otkada postoji samostalna država Izrael, more se najbolje razumiti onda, ako si pred stavimo, da gledaju sve arapske države, ke okružuju Izrael, njega kot njihovoga krvnoga neprijatelja, ki se mora prije ili kašnje zničiti. Ova stalno se gerozeća pogibelj od strani arapskih susjedov povećala se je u tom momentu, kad je u

zato je još samo pojedinim biguncem moguće prik dojt. Željezni zastor se je opet pustio. Ca se za njim dogadja, ne zna se točno, ali se more misliti.

Strah pred tretim svitskim bojem

Dogodjaji u Madjarskoj su opet pokazali, na kako slabi noga stoji mir sveta. Nitko ne zna, ča čedu dojdüci dani donesti, naša sudbina leži u božji ruka. Koliko se je do sada vidilo, poštuju sovjetski tenki austrijski neutralitet. Nij se čulo niti za jedan slučaj, kade bi bili hoteć preblizu došli granici. Stanovnici u naši pogranični seli moru za sada mirno spavati. Austrijski neutralitet je potvrdila uz druge narode i Sovjetska Unija. Zato nij potribno u strahu izgubiti glavu.

Piše se za HKD

S veseljem ustanovljujemo, da se je zadnje vrime pročulo ne samo u našoj užoj domovini za nas Gradišćanske Hrvate, nego i dalje. Osebito nas pak veseli, da i socijalistička novina „Burgenländische Freiheit“ sve jače troši za naše posle tako dragocjenu štamparsku farbu i papir. Vidi se,

Oglas!

Kalendar „Gradišće“ je jur gotov i počeli smo ga razislati.

Kupite si ga!

zaista ima Hrvatov u Gradišću! Isto tako imamo i Hrvatsko Kulturno Društvo, ko zastupa naše interese. Budući da je to Društvo od dana do dana sve veće i zmognije, ne more se ono već ni u uredničtvu imenovane novine previditi. Sada se piše ne samo o Našem Tajedniku nego jur i o HKD-u. Zaista lip uspjeh!

Pravda iako je piskarenje novine „Burgenländische Freiheit“ o nami i HKD-u do sada još samo kritično i negativno, ipak se ufamo, da će se koč stvar obrnuti na bolje. Velu rado naši nimški sugradjani „Mit'n redn kuman d' Lajt com!“ Sigurno će i nam tako pojti. Cim nas urednici novine „Burgenländische Freiheit“ malo bolje upoznaju, viditi čedu to, ča do sada još nisu pravo shvatili. Naime da su takozvani peljači kot i kotrigi HKD-a oni austrijski gradjani, ki su bili u prošlosti a bit čedu i u budućnosti u svakom pogledu najvjerniji sini svoje domovine Austrije. A to i onda, ako se boru za opstanak svoje hrvatske narodnosti.

I kad nas pak budu zaista poznali, sigurno čedu nas potpirati u našem nastojanju za održanje našega hrvatskoga materinskoga jezika. Ča je za nje kot demokrate, kakovi se sami imenuju, ča po sebi razumljivo. U tom pogledu čedu nas potpirati i u svi pitanji, ka se tiču naših najvažnijih poslov, tako na pr. u pitanju podučavanja hrvatskoga jezika u naši sridnjši škola, u preparandija, ke pošćuju naši budući učitelji, u osnovni i glavni škola i t. d.

U svi ovi pitanji ćemo se potpuno složiti s njevim mišljenjem, polag koga neka roditelji odluču, da li čedu se njihova dica u školi naučiti uz nimški jezik i materinski hrvatski ili samo nimški, ako oni privolju, da isto roditelji odluču, da li hoćeju imati vjersku ili državnu osnovnu školu.

Kad se u ovom sporazumimo, pojt ćemo rame uz rame s njimi i zasigurati naš narodni opstanak ovde u Gradišću kot slobodni gradjani u slobodnoj domovini nam Austriji.

Seljaki pazite!

U broju 45 Našega Tajednika pisali smo o kreditnoj akciji za seljake u ravnici. U vezi s ovim uznanjujemo, da su potribni formulari za dobiti kod dotičnoga kotarskoga seljačkoga referata.

Eisenhower opet odbran za predsjednika

Eisenhower je pobjedio! Pobjeda Eisenhowera u sudbonosnoj uri svita! Ovako i slično glušu zadnje visti, ke su nas dostigle pri koncu naše redakcije. Ako i do sada izjavljeni rezultati nisu konačni, ipak prema njima nima sumnje, da je Eisenhower ponovno pozvan od amerikanskoga naroda, da i nadalje zadržu u svoji ruka korman amerikanske politike i da ima narod u njega puno zaufanje.

O zemaljskom proračunu
za ljeto 1957

1957! — Ljeto za nas važnih
odlučak

Vicepredsjednik Nixon je bio u
Gradišću

Politika iz cijeloga sveta

Srični Tri Sveti Kralji

Domaće novine

XL. ljeto / br. 1.

Beč, 5. januara 1957.

Rukopisi se šalju na naslov: Redakcion „NAS
TAJEDNIK“ Eisenstadt, Postfach 28, Burgenland

O zemaljskom proračunu za ljeto 1957

Petak, 21. decembra pr. ljeta debatao i zaključio je zemaljski sabor zemaljski proračun za ljeto 1957. Kako jur kroz 8 ljet bio je i ov put izvijestitelj za sabor naš narodni zastupnik Franjo Leopold, ki je pokazao na činjenicu, da će u dojučeršnjem ljetu za 45 milijune veća svota stat vladi na raspolaganje nego u prošlom ljetu. A jedini uzrok ča je ovo omogućilo je to, gospodarsko dobrostanje i punozaposlenje djelačev.

Ne ćemo se ovdje baviti s pojedinom svotom proračuna, samo pokazat hoćemo na one „lande kruha“, ke hte dostat naše hrvatske općine u ljetu 1957.

Na gradnju škol:

Bandol (dogotavljenje škole)	§ 50.000.—
Bijelo selo	§ 500.000.—
Čemba	§ 500.000.—
Vorištan	§ 400.000.—
Vincec (početak gradanje) § 120.000.—	

Za kulturne posle Gradišćanskih Hrvatov predvidjena je svota od 50.000.—.

Za gradnju cestov:

Celindof — Hirma	§ 150.000.—
Marof — Širokani	§ 200.000.—
Poljanci — Milištrof	§ 150.000.—
Sabara — Bandol	§ 100.000.—
Otava — Cogrštof	§ 200.000.—
Mjenovo — Gerištof	§ 500.000.—
Gornja Pulja — Veliki Borištof	§ 450.000.—

Vicepredsjednik Nixon je bio u Gradišću

U tajednu pred Božići, naime četvrtak, 20. decembra pr. lj. došao je američanski vicepredsjednik Rikard Nixon na svom putu kroz Austriju, da studira pitanje madjarskih biguncev, i k nam u Gradišće. U njegovoj pratnji su bili američanski ambasador Thompson i peljajući činovnici USA-ambasade u Beču. Mimo toga od austrijske strani državni sekretar Grubhofer kot i drugi visoki činovnici.

Visokoga gosta pozdravio je u Niuzlju zemaljski poglavar Wagner u nazočnosti drugih gradišćanskih predstavnikov. Iz Niuzlja je išao put u Andan na granicu, kade je vicepredsjednik imao priliku, da se razgovara s biguncij, ki su ravno bili došli prik granice.

Otpodne u dvi ura bio je vicepredsjednik Nixon gost gradišćanske zemaljske vlade u železanskom gradu. Tom prilikom je zemaljski poglavar Wagner u kratkom govoru spomenuo, da je Gradišće bilo kot prvo, ko je pružilo biguncem prez svake opomene prvu pomoć. Medjutim je jur prik 150.000 biguncev dobilo na gradišćanskom tlu prvu pomoć. Nadalje je na-

Bandol — Gornje Podgorje	§ 48.000.—
Pinkovac — Sv. Mihalj	§ 65.000.—
Frakanava (malin Milleder)	§ 52.000.—
Dolnje Podgorje — Parapatič-brig Stari Hodas	§ 48.000.—
Za reguliranje potokov predvidjene su svote:	
Veliki Borištof	§ 60.000.—
Celindof	§ 200.000.—
Frakanava	§ 75.000.—
Panjgrt	§ 100.000.—

Za vodovode i kanalizacije:

Milištrof (dogotavljenje) § 30.000.—	
Celindof	§ 150.000.—
Bajngrob	§ 120.000.—
Stikapron	§ 100.000.—
Vorištan (dogotavljenje) § 56.400.—	
Veliki Medveš	§ 100.000.—

Revolucija u Madjarskoj nosi sâd

Madjarsku borbu za slobodu su pobili sovjetski panceri. Vojnički aparat velesile, ka broji 200 milijuni duš, stavio se je u pogon, da razbije volju naroda, ki broji kumaj 8 milijuni. Ča nij moglo oružje razbiti, mislilo se je, postignut čedu deportacije, teror i tajna policija. Ali na kraju se je pokazalo, da je volja naroda bila ipak jača.

glasio zemaljski poglavar, da već desetljeća dugo putuju Gradišćani u Ameriku kade su, ki su u domovini bili dobri građani svoje domovine, sada isto tako dobri građani Sjedinjenih držav.

U svom odgovoru je izrazio vicepredsjednik Nixon svoj respekt pred držanjem austrijskoga naroda prema biguncem. Prelazeći na rodbinske veze naglasio je gost iz Amerike, da zna, da ima zemaljski poglavar Wagner isto tako i stari poglavar dr. Karall u Ameriki rođjakov. Veliki američanski narod se je sastavio iz mnogo kulturov, a k tomu su i Gradišćani doprinesli svoj dio. On sam će se naučiti bolje jezik naše zemlje i će za neki čas dojtj skupa sa svojom ženom k nam u Gradišće, da ovdje kuša naše dobro vino.

More se reći, da će posjet visokoga gosta iz Amerike imati upliv ne samo na pomoć Amerike gledajući na bigunce nego i na turizam, ar su prilikom posjeta došli bili u Gradišće i novinari iz cijeloga sveta. Oni su pisali ne samo o posjetu Nixona nego i o lipoti naše uže domovine.

Za osušenje laptov i sjenokoš:

Trajštof (Vulka)	§ 380.000.—
Mjenovo	§ 66.000.—
Rasporak	§ 64.000.—
Klimpuh	§ 59.000.—
Čajta (Felgen)	§ 50.000.—
Cogrštof	§ 100.000.—
Gerištof	§ 100.000.—

Konačno spomenut ćemo još one svote, kod kih naši ljudi isto tako imaju dio kot svaki drugi: za potpore za poginuto blago predvidjena je svota od 400.000.— šilingov, za velike zajme na gradnju stanov 8.962.500.—, za male zajme (4 do 7.000.— š) na gradnju stanov 4.000.000.— šilingov.

Ukupno se računa za ljeto 1957 s izdavanjem u visini od 182.579.200.— šilingov, a s nutarizanjem u visini od 179.250.000.— šilingov. Izvanredni proračun predvidja nutarizanja u visini od 4.900.000.— šilingov, a izdavanja u visini od 11.504.000.— šilingov.

Vlada Kadar mora, ako hoće ili ne hoće, polako početi s pravimi reformami. Danas se ne more s Madjarskom drugačije vladati nego je to htio odvučeni Imre Nagy, to je svim mjerodavnim mužem u Madjarskoj sve jasnije.

U tom smislu se izražuje i madjarska štampa zadnjih dan, ka nazvišćuje potpuni preokret madjarske gospodarske politike. Tako potribuje službene novine madjarske komunističke stranke „Nép Szabadság“, neka se da seljakom najzad to pravo, da budu mogli po svojoj volji raspolagati sa svojom zemljom. Seljaci moraju svoju zemlju moći prodati ili dati u zakup. Za kolektivna gospodarstva se mora stvoriti novi zakon. Praktično znači ovo potribovanje, da se je madjarska komunistička stranka odrekla barem za sada planskog gospodarstva (kolhoziranja).

Hidrogenske bombe su pale u cijeni

Dočim u Evropi počinjaju cijene za kruh, mliko, češlje, papir za toaletu i tko zna ča sve još neprestano listi, dolazi iz Engleske vist o snizenju cijene.

I ka je ta roba, ka usprkos svega zgbulja svoju cijenu? Nije to meso, niti vino, niti jaja nego to su — H-bombe.

Iz Harwell-a, britanskoga centra za istraživanje atoma, došla je vist, da će si u budućnosti i najmanje države moći kupiti svoje atomske bombe, toliko, koliko budu htile, ar njihova cijena pada.

Ovdje se more reći samo jedno: lipi izgledi! Samo da ne bude to jednoga dana najskupocjenije snizenje cijene u povijesti človičanstva!

1957! - Ljeto za nas važnih odlukov

Kako svako novo ljeto prestupili smo i ljetosnje sa srcem punim ufanja i dobroga najprzimanja za naše buduće danc. Pri tom smo si pravoda dali i račun o našem poslovanju u prošlom ljetu. Kako pojedini ljudi činila su to i društva, stranke, korporacije, zadruge i t. d. a činile su to i novine pojedinih političkih strankov. A to je i u redu tako. Dobro je od časa do časa staviti potez pod naše račune, da vidimo kako se stoji posao.

Za nas Hrvate u Gradišću su mimo naših poslova od velike važnoće i računavanja gradišćanskih novina naših političkih strankov. Iz njih se more štati, u koliko odgovaraju istini, svega zanimljivoga ne samo za pojedine stranke nego i za nas. Osebito pak se more iz toga računavanja viditi i budući smir, koža imaju naminjeno.

I kakov će biti ta smir? Ča slijedi iz njega za nas Gradišćanske Hrvate? Kot prvo se mora ustanoviti, da vlada očividno u peljajući krugi naših političkih strankov veliko zanimanje za nas. Pred svim se more u socijalističkoj novini med reći štati, da im je tako uspješno reaktiviranje Hrvatskoga Kulturnoga Društva u Gradišću tokom minuloga ljeta jako neugodno. Da nij tako, nebi toliko naglasivali, da nima Kulturno društvo pravo da govori u ime Hrvatov. Poznatu je, da se u političkom životu napada samo moćan, a nikako nemoćan faktor (čimbenik). Ada priznavaju našemu Kulturnomu društvu nehotič iako veliku značajnost, ku ima i zaista. To nas more samo veseliti, a daje nam mimo toga i nove snage za još veću aktivnost.

Novo ljeto, ko smo pred nekoliko dan počeli, staviti će nas, a naročito peljačivo našega Kulturnoga društva, pred velike i za naš narodni obstanak važne zadaće. Sve više se naime približujemo obistinjenju to je provedjenju u praksu onih naših pravov, ka su sadržana u članu 7 austrijskoga državnoga ugovora. Kako je poznato, naredjeno je već i ministarskomu odboru, da se brine za izradjenje provedbenih zakonov o ovom pitanju. Ovo je dalo novi pogon takozvanomu „Prezidiuju konferencije načelnikov i vice-načelnikov hrvatskih i mišano jezičnih općin Gradišća“ da razvijaju neobitno živu agilnost u našem pitanju. Socijalistički zastupnici ovoga prezidija dali su si štampati na osebito lipom i bijelom papiru svoju u Cindrofu zaključenu i unapred dobro pripravnu rezoluciju i ju poslali na narodne savjetnike u parlamentu. Zatim kad su si tako pripravili takorečeno tlo, posjetila je na 14. decembra pr. lj. i jedna delegacija načelnikov (socijalističkih) hrvatskih općin pod peljanjem namjensnika zem. pogl. Wessely-a (Nimeca) i saborskoga zastupnika Ro-

rištofu, kade je uspjeh bio isto zvanredno velik. U zamjenu su došli na Filež Velikoborištofci s svojim igrokazom: „Brate, ostani doma“ od Ignaca Horvata. Predstava bila je krasna i se je ljudem jako dopadala.

Daj Bog, da bi naša mladina skupa sa školovanimi ljudji po svi naši kraji služila našem selu i da svi skupa počutimo na dobrobit naroda moć naše zemlje!

NOVO SELO

Kazališna igra. Pred Božić su naša školska dica razveselila s lipom božićnom igrom „Kad mali Jezus dojde.“ Svi mali glumci su se dobro zaživili u svoje uloge i kao gledaoce ostavili dibok utisak. Hvalimo na trudu g. dir. Kalinki i g. nadučiteljici Ani Sucić, ki su igru uvježbali.

Pogrebi. U decembru je smrti gusto kosila. Na 8. dec. je preminula majka Liza Gorgošilić u starosti od 69 ljet.

Za njom smo sprohodu na zadnji počivak seljaka Juru Gorgošilića u 62 ljetu. Pokojni je duglje bolovao ne sru.

19. decembra je preminula Liza Mikula u 82 ljetu starosti.

Spomenuti su svi sa svetimi sakramenti okripljeni preminuli i množina ljudi im je pri pogrebu zadnju ljubav skazala. Neka počivaju u miru, a zaostavljenim željimo batrenje pri Bogu.

MALI BORISTOF

Nelip čin. Kako po drugi seli, tako se je i kod nas k Božićem postavila pred bojni spomenik lipa jelva, na koj su i svitile električne žarulje. Bilo je divno gledati ta kip, ki je na novo posviđio, da se nismo pozabili iz naših palih vojakova.

Manje lip je pak bio čin nekoga nepoznatoga, ki je s driva četire male i jednu veliku sviću ukradio il polamao, pak još k tomu i kabel pokinuo. Ne more se misliti, da je to učinio odrasćen i trizan človik, ki je u stanju da si zna premisliti posljedice svoga čina. Ako je pak bilo ko nepametno dite, onda bi prosili roditelje, neka opomenu svoju dca, da se takov čin ne dostoji.

VELIKI BORISTOF

Kazališna igra. Prilikom prošlih božićnih svetak predstavljali su nam naši ognjobranci zaista lipu, ganutljivu i k srcu iduću kazališnu igru vlč. g. konsistorijalnoga savjetnika Ignaca Horvata „Brate, ostani doma“. Dobro nanačena i uvježbana igra je stala pod peljanjem našega nadbilježnika g. Viktora Szedeneka. Velik uspjeh je najbolje pokazala činjenica, da je prostrana dvorana gostione Kuzmić bila pri svakoj predstavi nabito puna. S

veseljem moramo javit, da su si igru bili pogledati i gosti iz susjednih hrvatskih sel. Na Tri sv. kralje bili su pak naši igrači na poziv Filešev u Filežu, kade su u zaista velikoj dvorani kčmara Tomšića imali isto tako velik uspjeh. Mora se reći, da je u Filežu bilo pri svakoj predstavi dvorana do zadnjega mjesta puna. Neka bude i na ovom mjestu hvala g. nadbilježniku Szedeniku, svim igračem i igračicama kako i svim, ki su se oko dobroga ugodanja igre trudili.

„Naš Tajednik se veseli osobito činjenici, da kazališne grupe naših pojedinih sel ne žalu truda nego da idu i u druga hrvatska sela predstavljati. Ovako pak moremo reći, da ljetos skoro zaista nimamo sela, kade se ne bi bilo ni oku ove zime ništa djelao na kulturnom polju. More li ča lipše biti, nego s bratom si radost i tugu diliti? (Ur.)

PERVANE

Našim školnicom gg. Karolu i Gertrudi Buzecki narodila se kao drugo dite mala divojčica. Srićnim roditeljem srdačno čestitamo!

CINDROF

Naši pokojni. 5. dec. je umro 82 ljeta stari ližni drug i otac Franc Čmerić, Cindrof 572. Pokojnoga oca smo 7. dec. na posljednji počivak sprohodu.

Po većjetnom bolovanju je 11. dec. preminula majka Marija Frank, rođ. Rosenfeld, Cindrof 206. Pokojna se je Klimpuhi narodila i onde do početka projućega ljeta živila. 13. dec. je mnogo seoskih i klimpuških ljudi dobro majku do groba sprohodilo.

U bolnici Milosrdne braće Železni je 17. dec. umro 70 ljet stari ližni drug i otac Anton Tomasović, Cindrof 398. Skrbnoga oca smo 19. dec. u domaćem cimitoru pokopali.

23. dec. je preminuo — kot 51. mrtvac i dvajseti muž u projućem ljetu — Franc Glavanić, Cindrof 246. Na Božić je velika množina seoskih i stranjskih ljudi dobroga oca i h. druga na vječni pokoj sprohodila.

Prvi pogreb u Novom ljetu je bio 2. jan. 1958. Pokopali smo skrbnoga oca Juru Wieser, Cindrof 20, ki je po dugom bolovanju u 62 ljetu 31. dec. 1957. umro.

Železni u bolnici je po kratkom betegu 5. jan. preminuo bivši činovnik cindrofske tvornice Jure Feršli, Cindrof 63. Prijatelji i poznanici su pokojnoga 8. jan. Železni na Brigu na vječni počivak sprohodu.

Naši pokojni čim počivaju u miru i neka uživaju nek prije vječnu radost pri Bogu; rodbini izgovaramo naše najiskrenije sužalovanje.

Uspomena na mrtvu dragu napunila mu je svu dušu. Nprestano mu je pred očima lebdila ne slika. Vidio ju je pred sobom, kot da ga dočekuje pod brigom. Drhtavom rukom miluje njegovu črnu glavu potnu i kod toga polako prema njemu diže oči, a na nji se blista suza! O, ča bi on dao, da samo još jednog more pogledati u te vjerne, dobre oči! Ali ti oči su se zauvijek zaklopili! Ča je moralo tako biti? Nije li on mogao srićan biti? Gorak posmihi mu je zatreptao oko ust. Ne, na ovoj zemlji nima sriće, samo pod njom, u grobu je srića! U isti mah mu je turborna misao odletila u samoborsku goru, na tihu seosko groblje. Tamo počiva njegova ljuba i ništa joj ne muti blagoga sna! Kako sladak mora biti počivak u grobu! S tom se je mišljum najjednoč našao na susjedskoj cesti.

Renald je sad odahnuo. Škurina u šumskoj guščari teško mu je bila legla na srec, a odatle je sigurno i bilo, ča su ga pritisnulo onako mračne misli. Ovdje ispod šume, sve je plivalo u tihom misečevom svitlu i opet mu je pao na um kastelan, ki je rekao, da je vani svitlo, kot da je dan. Samo nekoliko korakov ispod onoga šumskog puta

VORIŠTAN

Subotu, 11. o. m. počastili su sa svojim pohodom ognjobranci i tamburaši iz Fileža našu općinu i predstavili u dvorani gostione Bauer igrokaz „Moć zemlje“ od Mátka. Svi glumci su se najbolje zaživili u svoje uloge i se izvrsno kretali na tudjoj pozornici. Stanke med čini su ugodno pošarili tamburaši s milozvučnimi narodnimi jačkami. Priredba je načinjila na sve nazočne vrlo dobre i diboke utiske. Po igrokazu se je sviralo, plesalo i pjevalo, tako preteljki ugodno zabavljalo i prežaran je došao svim medjusobni rastanak. Da se je prostrana spomenuta dvorana od naših stanovnikov skoro do zadnjega mjesta napunila i priredba izvrsno ugodala, ima se zahvalit općini i ognjobrancem Vorištana, ki su išli našim gostom iz Fileža jako na ruku i počastili pri predstavi svoje tovaruše korporativno u uniforma. Srdačna hvala ognjobrancem i tamburašem iz Fileža za ov lipi kulturni večer!

SUSEVO

Oganj. 8. januara oko pol četrtie zbusnuo se je iz do sada nepoznatoga uzroka oganj u pčelinjaku gospodara Mate Bucolića. Ognju su za aldov pali pčelinjak i 59 pčelceva.

COGRŠTOF

Šari večer. Nedilju, 12. o. m. presnetili i razveselili su nas naši susjedi Klimpušci (Kat. mladina) s jednim jako lipim šarim večerom. Mimo šalnih kratkih kazališnih igar čuli smo eijelu poređicu lipih hrvatskih narodnih pjesam, a osebito su nam se dopadale tamburice, ke se je klimpuška kat. mladina, kako smo čuli, u kratki dvi miseci naučila jur vrlo dobro svirati. Akoprem je priredba durala skoro dvi i pol ure, vindar se nismo rado lučili i naši gosti iz Klimpuha su nam morali ponoviti pred svim pjevanje trih novih hrvatskih pjesam od Ferija Sucića (ki je i sam bio med njami), kot i sviranje na tambura. Po sebi se razumi, da je bila pri svi dvi priredba dvorana do zadnjega mjesta puna. Jedino ča nam je žao je to, da su samo jednoč nastupili za starije ljude (prva predstava otpadne je bila za dca).

Kako čujemo, pohodit će klimpuška kat. mladina svojim šarim večerom još i druga hrvatska sela naše okolice. Željimo im i onde velik uspjeh. Na kraju bi htli samo jedno reći: človik niti ne vjeruje, kako se u srecu prepoređi i ofriška, kad začuje opet jednoč nove hrvatske pjesme. To sviđoči nam ljudem na selu, da i naši hrvatski glazbenici nisu na čelo spali i da oni imadu lipe i dobre glazbene misli. Hvalimo i na ovom putu našim

gostom, kat. mladini iz Klimpuha, a posebno g. Rudiju Prikosoviću, ki ih je naučio pjevanje i igre, za veselje, ko su nam svojim šarim večerom pripravili. Samo tako dalje!

UZLOP

Kazališna igra. I naša mladina se je posegurala zagrabiti za dramu Ignaca Horvata, da predstavi ovu aktualnu igru današnjega seljačkoga svita: „Brate, ostani doma“. Pod peljanjem peljačev mladine: Jožefa Schmidtbauera i Ive Šumića se je predstava 5. i 6. januara vrlo dobro ugodala. Ive Šumić, Lovričin, ki je i jačke uvježbao, izvrsno je predstavljao Petra gospodara. Ali i oni drugi muški igrači su srčeno, dobro igrali; a divojke se lipo-ljubezljivo u svoje uloge zaživle.

S mimo reč, da ova predstava nij bila samo zabava za Uzlopec, nego jedan nauk i potresljivi krik za naše seljake: razumite nove čase, modernizirajte vaša gospodarstva, zlakotite si vaše teško poljodjelsko djelo za sine i kćere, da ne pobignu ispred seljačke muke u varoš i fabrike.

Tri dane spolom su naši igrači u nabito punoj dvorani Stefaničeve gostionice već stov gledaoceom uspješno predstavljali ovu aktualnu, lipu igru.

Na koncu svake predstave se je otpjevala naša gradišćanska hrvatska himna, kotno ozbiljno obećanje: slavni autor lipe hrvatske-seljačke drame i učitelj našega naroda, mi Te kanimo razumit, mi kanimo vjerni ostati domaćoj grudi, ter se ne damo odvabiti i „požrknuti“ današnjim pozojem: Beču i Ameriki, varošem i fabrikam.

SOUTH BEND

Pred kratkim donesli smo vist od zlatoga pira u South Bendu i se veselili sa zlatimi jubilar, ki su imali tom prilikom mogućnost, da dohnu blagoslov Crikve iz ruk hrvatskoga duhovnika. Naš dopisnik nam je pri tom zapisao, da je bio ta duhovnik po rodu iz Mjenova. Medjutim smo dostali iz Gerištofa vist, da to nije točno tako nego da je franjevac Kurt Buranić po rodu ne iz Mjenova nego iz Gerištofa. Njegovi roditelji su se rodili u Gerištofu, on sam je jur Amerikanac. Donesli smo ovu ispravku za toliko radje, kad nam ona sviđoči, kako točno si čitaju naši ljudi doma naše novine. To nas još jače obavezuje i sviđoči, da smo mi Hrvati zaista kot i jedna velika obitelj.

Pretpлата na četvrt ljeta znaša S 10.—, Na pol leta S 20.—, Na ljetu dan S 40.—. Pojedini broj stoji S —80.

Vlasnik, nakladnik, izdavalac: „Hrvatsko Nakladno Društvo“; odgovorni urednik: Ivan Paleš; tiskar: Typographische Anstalt sv. Wien VII. Halbgrasse 9.

će joj se baciti i ruke će joj obasipati poljupci, da mu oprosti! S radosnim srcem i prez daha priključio se je prvom obločiu i pokuknuo umutra. Na sredini sobe ležala je na daski med cvijećem njegova ljubljena, oko bljedih usan treptio joj je miran smisak, ali oči nje, one plahe, krotke srneće oči zauvijek su se zatvorili! I na nji već nikada ne će zatreptati krpna suza! Htio je zakriknuti, ali nije mogao, nego je samo klonuo glavom na stijenu i oči prez suzov ukocene su piljile u zemlju! Onda se je najjednoč trgnuo i tajno, kot ča je i došao, opet se je odsuljao najzad i bacio na konja. Bila je jur i polnoć prošla, pak se je iz gore podignuo jutarnji vjetar, ali on je brže jahao od samoga vjetra. I nije se vratio domom nego je ravno odjahao-onamo u goru, da na Medvedgradu počie kraljicu. Našao ju je u onoj istoj sobi gde i jutros. Prokleta bila! Ti si moju ljubiu ubila! — navalio je na nju, kad je stupio u sobu, ali ona mu je, ravno kot i jutros savila ruke oko vrata i povukavši ga do počivaljke medjutim mu je slatko šaptala: — Nisam li ja tvoja ljuba? Ja i nijedna druga!

počela se je cesta polako spuščati. Zdola u jarku razlila se jednu noć prije voda pri ceste ter je po cesti i uzduž nje nanosila cijele hrpe pijeska i kokakovoga maloga kamenja, ko se je sada na misečini bliskalo kot srebro. Korakom spuščao se je u jark. Drugačije, kad se je vraćao domom, obično su mu iz Susjeda u susret dojurili kucki (psi). Ovdje u jarku ili kade u blizini bi ga obično čekali i, kad se pojavio, burnim su ga lavezom pozdravljali. Ovpuit ih nij bilo. Sigurno su svoga gospodara jur iskali i nenašavši ga odjurili opet domom.

U to se Renaldu pričiniilo, da je u grmlju pokraj ceste nešto zasuščalo. Zustavio je konja ter je prisluškivao. Mač, koga još uvijek nije bio zataknuo, držao je u ruki. Medjutim je opet sve utihnulo i nehotec se nasmihnuvši htio je jur krenuti dalje, kad je najjednoč opazio, da se nedaleko od njega za drivom, ko se je sagibalo nad cestu, nešto krsi. Upravio je tamo pogled, ali sada, koliko se je i naprezao, ništa nije vidio. Nije ipak ni čas sumnjao, da su to bile nečije oči. Tako, ravno tako se krsu oči u divljega mačka! Skočio je s toga prez domiš-

ljenja s konja, da će onamo, ali u isti ta mah je prnhula odatle iz kića, gde se je ono zakrisilo, čudna beskrilna ptica s dugoljastim željeznim kljunom. Vidio je još, da je ptica fućkajući ravno poletila prema njemu, a onda već ništa nije vidio, nego je samo čutio, da mu je sjela na grud i zakopala u nju svoj željezni kljun. Njemu se je u glavi zamaglilo i u isti mah klonuo je prez riči na zemlju.

Renald je ležao negibljivo i na očigled prez života na cesti, a mač mu je počivao u mrtvo ispruženoj ruki, ka se je grčevito stisnula oko njegovoga križu spodobnoga drška.

Konj je nagnuo k njemu glavu i morebit prestrašen, ča se gospodar ne giblje, vas se je stresao i prinjuškajući okružio ga je polako kot u grabi, a onda skoknuvši sa ceste na brig počeo se je trzajući uspinjati gori kot da dozivlje pomoć, u ta čas pogodila je i njega strijela. Viteški se konj od muke zavrtio oko sebe, a odmah je zatim i klonuo na prve noge, ali u isti čas se je opet zdignuo i kot zmanut dao u big prema Susjedgradu.

(Nastavit će se.)

NEODVISNI GLASNIK GRADIŠĆANSKIH HRVATOV

Naš Tajednik

pojedinu broj 1.-š

U OVOM BROJU:

Zapad će držati Berlin

Štitelji i uredništvo

Mora li biti zimsko nezaposlenje?

Politika iz cijeloga sveta

Od tajedna do tajedna

Nešto o umjetnom gnjoju

Domaće novine

XIII. ljetno/br.8

Beč, 21. februara 1959

Rukopisi se šalju na naslov: Redakcija „NAŠ
TAJEDNIK“ Eisenstadt, Postfach 36, Burgenland

Zapad će držati Berlin

Odluka britanskoga ministarpredsjednika, da će putovati u Moskvu na pohod izazvalo je u svitu veliko zanimanje. A to jur zbog toga, kad Sovjeti nisu pozvali sadašnjega ministarskoga predsjednika Macmillana, nego bivšega, naime Edena. Ali Macmillan je bio mišljenja, da ta poziv još valja i zato je odlučio, da će 21. februara putovati skupa sa svojim ministrom za vanjske posle.

Računa se, da će se britanski aristokrat Macmillan s Hruščovom dobro razumjeti. A to jur zbog toga, kad obadvim zemljama ne ide združenje obadvih niških država pravo u želudac. Pravda glasno ne govori Englezi o tom, ali ipak se u sren boju združene Njemske, ako ne zbog drugoga onda jedino zbog njemske industrije, ka jur sada zadvađe Englezom mnoge brige.

Na izvana se je ugodalo američkomu ministru za vanjske posle Dullesu, da stvori jednakoglasno mišljenje zapadnih sil gledeć na pitanje Berlina. Sovjeti od svoje strani dobro znadu, ča kanu. Do 27. maja su dali Zapadu časa, da se domisli, da li će primiti sovjetski predlog. Mora se znati, da do zadnjega časa u tom pogledu nij vladalo na Zapadu jednako mišljenje. Poznato je, da de Gaulle drži s Adenauerom, ar Francuska treba za sada njemsku pomoć pri svojoj izgradnji. Pravda ni Francuzom ne bi u istini ništa pačilo, kad bi sve ostalo tako, kako je do sada, ar jaka Njemska nij ni za nje najbolje sredstvo za mirno spavanje.

No bilo kako bilo iz Zapada se je po posjetu Dullesa u Londonu, Parizu i Bonnu dalo na znanje, da su zapadne sile suglasne u pitanju Berlina. Amerika i nje saveznici su čvrsto pripravniji prije početi boj, nego da se daju izrivati iz Berlina. Po rječ Dullesa je vojnički položaj Zapada u Zapadnom Berlinu još pogibeljniji nego je bio na otoku Kvemoj i Matsu. Ako Zapad prepusti Zapadni Berlin komunistom, onda, misli mister Dulles, znači to naredno i propast Atlantičke obrambene zajednice kot i ogrožavanje sigurnosti zapadne Evrope. Jedan govorać britanskoga ministarstva za vanjske posle je u toj vezi rekao, da sada samo o Sovjeti odvise, da li će doći radi Berlina do boja ili ne.

Mora se priznati, da su se zapadne sile ovakvo jasno još malo kada u zadnjem času izrazile. Samo je pitanje da li je zveketanje s oružjem prava pratnja za potribna razgovaranja. Ima neka prorokovanja ka velu, da čedu dođuća tri ljeta biti vrlo kritična, ča se tiče svitske politike. Sviti se ipak ufa, da čedu se velesile čuvati zadnjega koraka, ki ne će niti Zapadu a niti Istoku donesti ča dobroga. Kako tako se mora i u ovom pitanju najti izlaz.

Kako se javlja sastat čedu se za-

padni ministri za vanjske posle 15. marca u Parizu, da se porazgovore o tom, ča će donesti Macmillan novoga iz Moskve.

Ovčas je u svitskoj politici sve u toku. Svaki tajedna donese nove promjene. Zanimljivo je, da se sada Sovjeti nekako srdnu na Nassera. ča tako nemilosrdno postupa s komunisti u Ujedinjenoj arapskoj republici. Hruščov je prilikom XXI. zborovanje sovjetske KP našao vrlo oštre riječi protiv diktatoru na Nilu. Kreml se hoće osvetiti, kani pogoditi Arapce na njihovom najžakljivijem mjestu, naime u problemu s Izraelom. Nenadjano se je dozvoljilo rumunjskim Židovom iseljenje u Izrael, ča prije nikako nije

bilo moguće postignuti. Tim su kanili Sovjeti Arapom dokazati, da moru ako čedu, u kratkom času poslati par milijuni Židovov u Izrael i tako pojačati njihov otpor prema arapskomu svitu.

Do sada nij Kairo na ov sovjetski korak još ozbiljno odgovorio, a naredno ni ne će. U slučaju da bi sovjetski rubeli prestali kapatu u Egipat trsili su se Englezi, da skoču na pomoć. U Engleskoj ima na milijarde egipatskoga dobra, ko čedu Egipćanci sada moći po sporazumu koristiti.

Medjutim se Irak se jače naslanja na Sovjetsku Uniju. Pred kratkim se je objelodanio istodobno u Moskvi i Bagdadu predugovor o izdašnoj sovjetskoj pomoći za Irak.

Mora li biti zimsko nezaposlenje?

Kako svako ljetno u ovčas tako raste i ljetos broj nezaposlenih sve jače. Ima mnogo zaposlenih, ka u zimi moradu počivati. Kot prvi se moru zvati seljaci a s njimi u vezi sezonski djelači. nje sili narav na zimsko svečevanje. Na dalje počivaju u zimi uvelikom i kuharice, konobari, servererke ada jednom riječom zaposlenici u gostiona, restauranti i hoteli. Najveću grupu sačinjavaju pak gradjevinski djelači, to je zidari i t. d. Kad dojde smrz, moru oni zeti svoj svežanj i poiti domom da se „odmaraju“.

Ipak se stavlja pitanje, da li to mora tako zaista biti? Osebito ča se tiče gradjevinstva. Iстина je, pri smrti se ne more betonirati ili zidati. Ali moglo bi se kakovo drugo djelo činiti. U drugi zemlja su u ovom pogledu razvili mnogovrsne metode, ke omoguće i za vrime zime gradnju. Kod nas u Austriji smo u tom pogledu malo zaostali.

Ali postoji ovdje i jedan drugi problem. Novina „Neuer Kurier“ ustanovljuje u članku pod naslovom „80.000 gradjevinskih djelačev je prez djela“, da najveći dio gradjevinskih djelačev potribuje početkom oktobra od svojih zaposlenikov, da ih otpustu. Oni se pak povuču najzad u svoje kolibe u Moravsko polje ili u Gradišće i vuču potporu za nezaposlene. U času svoga „nezaposlenja“, piše novina dalje, da imadu ipak mnogo posla. U mali gospodarstvi, ke je žena s dičom za vrime ljeta obskrbljivala, potribne su mnoge reparature, a katkada je i mogućnosti za mali „pfluš“. Na kraju veli novina, da je ovakovo držanje teško prominiti.

Zgora stojeće rede smo zato objelodanili, da vidu gradišćanski gradjevinski djelači, kako se gleda njihovom držanje u Beču. Ta isti članak ne kani naime ništa drugo reći, nego da idu gradjevinski djelači radje „stempljati“ nego u zimi djelati.

Ovakovo mišljenje, ko baci sve djelače u jedan lonac, je potpuno krivo. Nego pojedina gradjevinska poduzeća isto tako i sama država morali bi nositi skrb, da gradjevinsko djelo već ne bi bilo sezonsko. Od tehničkoga pogleda je naime gradnja moguća i u zimi. Gradišćanski djelači su voljni i ne boju se djela, samo im ga je treba dati.

Veliki zajam za gradnju stana

Na temelju zakona za gradnju stanov iz ljeta 1954. more svaki dobiti zajam, ki si gradi stan. Visina zajma iznaša 86.000 šilingov po jedan procent činza. Zajam ke plaća najzad u toku od 50 ljet. Po sebi se razumi, da se more dug pak i prije najzad platiti, ako ki more. Zajam (Darlehen) se dostane na tri rate, prva rata se isplati, kad je pivnica gotova, druga kad je stan pod krovom, a treća kad je stan potpuno gotov. Ne smi se pravoda zaboraviti, da se zajam dā samo onda, ako se u stanu izgradi i kupaonica kot i zahod.

Ako gdo jur sada pošalje prošnju (formular) za zajam, more računati s tim, da će na red dojt ljeta 1961. Iz ovoga vidimo, da već nij treba čekati pet ili šest ljet kako prije, nego sada se dobene zajam jur za dvj ljeta. Čim prije se pošalje prošnja (formular) se dobenu u općinskom uredi ili u tiskari Georg Horvath, Buchhandlung, Eisenstadt) tim prije će pojedini dojt na red. Prošnje (formulari) i priloge se ne tribaju štampirati i se šalju direktno na zemaljsku vladu u Železnu. Priloge, ki se tribaju, označeni su na formulari.

Daljnje upute se moru dobiti kod narodnoga zastupnika Franje Leopolda u Železnu svaki četvrtak dopodne u Landhausu ili svaki prvi utork u misecu dopodne na Gornjoj Pulji kod kotarskoga peljačtva Narodne stanke.

Franjo Leopold, nar. zastupnik

Štitelji i uredništvo

Uredništvo svake novine, časopiša ili bilo koga drugoga periodičnoga izdanja dostane tokom tajedna različnih pisam gledeć na sadržaj. Tako ide i Našemu Tajedniku. I moramo odmah na početku priznati, da su nam najdraža osebito ona pisma, ka nam šalju naši štitelji. Ta pisma su nam ujedno kot pohod koga miloga prijatelja ili znanca. A to je i razumljivo. Svi štitelji bilo bar ke novine moru se zvati jednom velikom familijom, ka je povezana prik urednika. Zato su pak i samomu uredniku pisma štiteljev najdraža.

Ima pisam, kade stoju tako karakteristično slovo za slovom, red za redom na papiru, da si človik more u duhu lako predstaviti i samo pisca. Druga pisma opet kažu, da je bila iskrena ljubav i zanimanje, ko je taknuo piscu u ruke pero namjesto pluga ili kose, da se jednoč i on javi uredničtvu, a tim i cijeloj velikoj obitelji čitaoccev.

I ča je glavni sadržaj svih tih pisam? Moramo reći, a hvala Bogu imamo i pravo da se tim ponosimo, da su naši štitelji koliko je moguće zadovoljni s Našim Tajednikom. Veseli nas, da rijetko kada dojde ki s kakovim nepromišljenim predbacivanjem, nego navadno si svaki štitelj prije svam preváže i promisli, ča je zaista moguće u našem slučaju a ča ne. Znadu dobro i naši štitelji, da ima bezbrojno čuda novin na svitu, ke su po opsegu pravi orijaši i važu odmah nekoliko kilogramov i ke imadu i mnogoputa prik 100 strani. Ali znadu oni isto tako dobro, da sve te novine nisu naše, nego da su pisane u najrazličitiji jeziki. Te sve novine nimaju za nas radi toga nikakove druge vrijdnosti nego onu, ku ima svaki drugi stari papir. Kako ljubi jedno pravo dite i svoju ubogu majku s onom istom i pravom ljubavom, kot i da bi bila najveća miljunarka, tako ljubu naši štitelji i Naš Tajednik negledeć na to, ča izlazi samo na četiri strani. Glavno je, da ga imamo, da je naš!

U zgora stojeći redi nij bila kako se veli „želja otac misli“ nego imamo priliku, da doslovno ponovimo, ča nam je ove dane pisao jedan naš štitelj: „Ja kot vjeran Hrvat i štitelj Našega Tajednika se svaku sabotu veselim, kad ga vidim va mojem poštanskom ormariću. On mi je prva novina ku preštem, ar čujem svu novost od naših Hrvatov. osebito od naših hrvatskih sel i mojih poznancev...“

Ovako daleko jedan naš štitelj. Njegovo pismo ima pravoda i jednu obavezu za sve nas. A ta glasi: Pošaljite nam čim već domačih visti iz naših sel u Gradišću! Mora nam se ugodati, da bi u Tajedniku mogli čitati od miseca do miseca zapravo sve kroniku naših hrvatskih sel. Nij li to plemenit cilj?

Generalna sjednica i drugo u HGKD-u u Beču

Na prvu adventsku nedilju održalo je naše Hrvatsko Gradišćansko Kulturno Društvo u Beču svoju godišnju sjednicu u društvenoj dvorani 15. kotar, Turnergasse 9. Iz toga uzroka se je bio opet sastao velik broj društvenih koligov i našega naroda u Beču. Po pozdravu predsjednika g. Ivana Karalla slijedio je najprije referat sportske sekcije, iz koga se je vidilo, da se je nogometnoj momčadi ugodalo postignuti lipo mjesto u svojoj klasi, akoprem da se igrači stalno mijenjaju — jedni se vratu u Gradišće, drugi opet dođu.

Potvrda kontrole društvene blagajne je pokazala, da se je i u prošlom ljetu lipo napredovalo i u financijskom pogledu. To se ima pripisati vjernosti k društvu i neutrudljivom poslovanju cijeloga odbora. Na temelju toga bilo je društvo u stanju, da opet potpira akcije HKD-a u Gradišću. Tako je bečansko društvu među drugim darovalo i 1000 šilingov za molitvenike za našu braću Hrvate u Madjarskoj, ke si oni tako željno prosu. 500 šilingov je pak darovano za one nesrićnike, ki su u prošlom protuliciu stradali od nevrine i poplave. Ov posljednji dar je zapravo darovala dobrovoljna hrvatska društvena mladina prilikom pobiranja. Cim je posvidočila, da ima u ozbiljni časi srce na pravom mjestu. Najlipša joj hvala!

Društveni život je bio tokom ljeta vrlo živ. Kot prva priredba novoga društvenoga ljeta održa se već tradicionalna božićna svečanost, ka se je opet vrlo dobro ugodala. Drugo velika društvena priredba je bio Hrvatski bal, kade se je skupaspravio velik broj našega naroda iz Beča i Gradišća. Bila je milina gledati naše starije generacije skupa s mladimi u veselju i ugodnom razgovoru. U korizmi predstavljali su na dvj nedilje društveni sportski kazališnu igru „Oj Marica, ča si učinila“.

Glavni dio poslovanja je bio opet posvećen nediljnim sastankom i zabavom. U ovoj vezi je rekao predsjednik Ivan Karall doslovno: „Znam, da nam neki naši stariji ljudi zamiraju ove plesne zabave. Ali svakomu od njih se more reći: Dajmo u slobodnom vremenu svakomu svojoj Starijim ljudem ča mirnijega i ozbiljnijega, a našoj kroz cijeli tajednan zaposlenoj mladini ono, ča ju najviše veseli, a to je zabava pri plesu, za toliko već, ča je ona u pravom hrvatskom duhu. Već smo višeputa dostali posvidočeno od peljačev drugih društvo, da su nam još i nenavidni, da moremo na ovako jednostavan način skupaspraviti i

skupadržati ovako velik broj naše mladine. Medju ovimi je bio i po cijelom svitu poznati dramatičar českokoga roda prof. John Brom, ki jur duga ljeta živi u Parizu. Rekao je: Vidio sam po svitu jur mnogo društvo, ali ovako velikoga broja mladine u ovako lipom i dostojnom ponašanju još nisam vidio.“

Govorač se je pak bavio i s pitanjem hrvatske božje službe u Beču. Ako bi si svaki Hrvat u Beču samo jednoč u misecu odlazio i došao k ovoj našoj božjoj službi, bila bi crkva sv. Petra svakoput premala i ne bi

23. januara je Hrvatski bal

Hrvatsko Gradišćansko Kulturno Društvo u Beču upozoruje sve naše domoroce u Beču, Gradišću i drugde, da će održati svoj ovogodišnji tradicionalni i veliki Hrvatski bal u subotu, 23. januara, i to u isti dvorana kako i prošlo ljetu, naime u Beču, 3. kotar, Landstrasser Hauptstrasse, restauracija Schwechaterhof. Opet će biti glazbe i zabave za sve.

postojala pogibelj, da ćemo izgubiti naše hrvatsko dušobrižništvo.

Burnim klicanjem potvrđen je opet nanovo dosadašnji odbor. Predsjednik: Ivan Karall, 1. potpredsjednik Aleks Rastović, 2. potpredsjednik Demetar Karall, blagajnik: Ivan Koch, namjesnik: Jože Karall, tajnik: Martin Prikosović, namjesnik: Fric Kruesz. Kontrolori: Anton Szalay, Gustav Miletić i Martin Pincuzić. Odbornici: Štefan Gregorić, Jože Gerbašić, Feliks Kos, Mate Kuzmić, Agnes Solić, Tilda Schaffer, Ernst Lichtenberger, Vince Brigović, Rudolf Sauer, Aleks Golubić i Robert Sučić.

Drama „Hiža Drašković“

Da bi i naši Hrvati u Beču i sva naša ovedšnja mladina upoznali uspješnu dramu p. dr. Augustina Blazovića, ka opisuje hrvatske seljačke probleme u Gradišću za vrijeme drugoga boja i posle njega, prikazali su ju člani Hrvatskoga akademskoga kluba u Beču 13. decembra 1959. i u društvenoj dvorani. O samoj drami „Hiža Drašković“ već se je mnogo pisalo u Tajedniku kako i u „Glasu“, časopisu za politiku i kulturu HAK-a, zato sigurno nije potrebno o njoj podrobnije pisati.

Glumci (hrvatski studenti iz HAK-a) dramu su i ovaj put predstavili s velikim uspjehom i mnogobrojna publika bila je neobično zadovoljna sa sadržajem drame i samom igrom.

— Oh, sveti Bože! Pustite me, pustite me! Sirote smo, otac nam je lani poginuo u boju, pred misec dan umrla nam je majka. Pustite me! Oh majka moja! Pogledajte moju bolesnu sestru Ivku, skuhalo sam joj lipovoga cvijeta... Smilujte se! — plakala je divojka.

— Katica, Katica! — vriskala su dica.

— Smilujte se sirotam! — Pogledajte moga brata Marka, još mu nisu tri ljeta... Smilujte se! Ča ćedu dica prez mene? Ivka, Marko!... Oh majka moja, majka moja! Sestrica će mi umriti!... Pogledajte ju... Smilujte se! — tresla se je divojka od plača.

Jedan ju oklopnik, onako svezanu, ulovi za ramena, a drugi za noge, da ju lakše odnesu iz stana. Ivka poklekne na slami kraj ognja i grozno zavcili za sestrom. Bolesna se divojčica gušila od plača, dizala je ruke na glavu, spuščala ih na koljena, a poderana košuljica joj je spala s ramena i vidilo se mršavo tijelo, nešto požučeno, svako rebro.

Oklopnik Martin razljuti se na nje vrisak, zavrti sabljom, udari bolesnicu

U svom govoru predsjednik HAK-a, Rudi Orišić, osvrnuo se je na značanie drame, ter sa srdačnimi riči zahvalio HGKD-u u Beču, da je studentom omogućeno u prostorijama kulturnoga društva predstaviti dramu Hrvatom u Beču. Predsjednik HGKD-a, gosp. Ivan Karall, toplimi je riči pozdravio nastojanje hrvatskih studentov, da se ča više povezu s hrvatskim narodom i on je izrazio želju, da bi studenti i u budućnosti čim više tako nastupili.

Božićna svečanost

A na 20. 12. 59 održalo je HGKD. u Beču svoju tradicionalnu božićnu proslavu, koj je prisustvovao jako veliki broj naših Hrvatov u Beču.

Božićnu proslavu otvorio je predsjednik Ivan Karall, ki je pozdravio sve prisutne, a medju njima vlč. gospodina farnika Leo Herzcega iz Cindrofa, komu se je gosp. Ivan Karall srdačno zahvalio, da se je on potrudio i došao u Beč, da zajedno s HGKD-om, kao velikom obitelji, proslavi božićnu proslavu. Po govoru predsjednika održao je svečan govori velečasnj Leo Herzceg, ki je govorio o razornoj moći materijalizma u velegradu, gdje pravi smisao Božića zamjenjuju reklame, dari. A to prodira i u selo. Ljudi bi opet morali shvatiti pravi smisao Božića, a ne da mislu samo na dare i sve druge stvari, ke s pravim značenjem Božića nimaju ništa za jedničkoga.

Po svečanom govoru naši najmladji Hrvati recitali su božićne pjesme i to: Karl Kosz, Franjo Golubić, Helga Linzer, Gabrijela Karall i Fredi Palatin.

Potom smo skupno pjevali nekoliko naših hrvatski božićnih pjesam, a na koncu su se dići dilili mali božićni dari.

Sve u svemu, proslava je zbilja jako lipo uspjela i mi smo se i ovaj put osjaćali kao prava hrvatska obitelj.

Kazališne predstave u našim seli

Povodom božićnih svetkov i Novoga ljeta predstavljale su se u velikom dijelu naših općin u Gradišću kazališne igre. Prosimo naše dopisnike, da nam to čim prije javu. Na ta način će se opet viditi, ka sela su se osobito ovput istaknula s radom na kulturnom polju. Bilo bi dobro, kad bi se javilo i tko je obradio igru (u slučaju da je prijevod), da bi naš narod na ta način upoznao i njegove kulturne radnike na području kazališnih komadov. Unapred najlipša hvala!

oštricom sablje po boku, malo da ju ne presiče. Dite zajaukne, zastenja, svali se na okrvavlvenu slamu i na svoga brata...

Oklopnici izjazu iz kolibe. Dica ostanu u mraku i krvi. Mali je Marko ručicama iskao sestricu Ivku.

Katica je čula, kad ju oklopniki podignu na konja, jauk i vrisak iz kolibe.

— Paščimo se! — vikne Weginger. — Sve su mlade i lipe, nijednoj nij sedamnaest ljet! — javi gizdavo Martin.

— Hvala vam junaki! Znao sam ja, da ste ljudi od oka! — pohvali ih Galler.

Sad okrenu prema onoj kući na Korani, svi veseli, šalu se, smijbu se. Galler je zapitao oklopnika, ki je imao pred sobom Katicu, je li je mirna, a oklopnik mu odgovori, da je potpuno mirna, kot mrtva. Na jednom raskršću reče Galler Wegingeru:

— Ja ću sa svojim ovim putem u Karlovac, a ti poj sa svojimi desno, ravno u svoj stan. Zdravo!

— U završlju da se vidimo! — vikne za njim Weginger.

Umro Ante Pavelić

Kako bečanske novine javljaju, umro je 29. decembra u Madridu u ondešnjoj nimškoj bolnici ustaški Poglavnik i ministarpredsjednik Nezavisne Države Hrvatske za vrijeme boja dr. Ante Pavelić. Kao uzrok bolesti se gledaju posljedice atentata, ki je načinjen na njega pred dvimi ljeti. Pavelić je po kraju boja srično došao u Argentiniju. Jugoslavija je višeputa stavila na argentinsku vladu potribovanje, da joj se izruči Pavelić. Revolucionarno ustaško gibanje ima za cilj, kako je poznato, da uspostavi samostalnu hrvatsku državu.

DOMAĆE NOVINE

Iz uredništva

Budući da smo radi dopusta u našoj tiskari mogli s prvim brojem u novom ljetu izlaziti stoprv sada, nabralo se je u uredništvu domaćih visti, ke su za božićni broj bile došle nažalost prekasno. Donašamo ih ovput. Prosimo naše cijenjene šitelje za razumivanje!

ŽELEZNO

Nenadijano i usred marljivoga poslovanja pozlilo je zdravlje petak, 11. decembra, na večer našem narodnomu zastupniku vladinomu savjetniku Franji Leopoldu tako, da je odmah morao u postelju. No na sriču nije bolest preteška i postoji opravdano ufanje, da će bolesnik opet potpuno ozdraviti. Pravoda najjače mu je sada potriban mir. Zato je vl. savj. Leopold i odmah položio svoj mandat kot odbornik Narodne stranke u saboru.

Ns bolesnik se nalazi u železnoj bolnici, kade će još ostati neko vrijeme. Željimo mu i na ovom mjestu, da bi mu Gospodin Bog čim prije opet vratio potpuno zdravlje.

VELIKI BORISTOF

Pogreb, 8. decembra je po dugljem betegu okripilena sv. sakramenti preminula Franciska Bintingera, Anzičeva, u lijepoj starosti od 83 ljet, 11. decembra sprohodili smo pokojnu na zadnji počivak. Bog joj se duši smiluj!

Kazališna igra. Dica naše narodne škole priredila su na veliko veselje stanovničva za božićne svetke lipe božićne igre

Igrači kretali su se vrlo zgodno na

Eigentümer, Herausgeber u. Verleger: Kroatische Verlagsgesellschaft. Verantwortl. Redakteur: Karall Johann. Druck: Typographische Anstalt „Alle Wien VII, Halbgasse 9. Vlasnik, nakladnik, izdavačelj: Hrvatsko Narodno Društvo“ odgovorni urednik: Ivan Karall; tiskar: Typographische Anstalt sv. Wien VII, Halbgasse 9

Pretpлата na četvrt ljeta znaša 8 12.—. Na pol ljeta 8 24.—. Na isto dan 8 48.—. Pojedini broj stoji 8 1.—.

Eugen Kumčić:

UROTA

Zrinsko-frankopauska

(17. nastavak)

Oklopniki razbiju vrata, provalu u kolibu, divojka se naglo stane i zdrhne, spustišvi dite s krila. Ubugo obličena, bosa, vitka, njegožnoga tijela, drhtala je kot prut. Tri ju oklopniki potegnu od ognja i bacu na zemlju, da ju svežu. Uzašan krik se začuje u kolibi i zgubi u burnoj noći. Bolesno se dite prepalo, stisnulo na slami uz drugo, ko se je probudilo i počelo vriskati.

— Majka moja?! — zaplače divojka. — Svežite joj samo ruke! — pomrmlja Jože s praga.

— I noge, i noge! — vikne Martin. — Na pomoć, na pomoć! — zavcili divojka.

— Ne vičić! — zagrozi se Martin sabljom.

HRVATSKE NOVINE

GLASNIK GRADIŠĆANSKIH HRVATA

SLOGA JE MOĆ!

POJEDINI BROJ 1.-Š

RUKOPISI SE ŠALJU NA NASLOV: REDAKCIJA „HRVATSKE
 NOVINE“ - EISENSTADT - POSTFACH 26, BÜRGENLAND

XXII. ljetno / broj 1.

Željezno, 7. januara 1961

Ishajaju svaku subotu

Ljeto 1961 - ljetno Mate Miloradića

Pogled
 najzad i naprijed

Nije bilo odboru Hrvatskoga kulturnoga društva lako da odluči na svojoj sjednici, 25. novembra 1959, na Gornjoj Pulji, kamo će se postaviti gotovo poprsje našega domooca i velikoga pjesnika Mate Miloradića. Kako su se nekada u staro vrijeme naticala bezbrojna sela Grkova za čast, da se bude ime najvećega historičara pjesnika onoga vremena, Homera, vezalo uz ime dotičnoga sela, tako je i odbor HKD morao odlučiti med već naših sel, ko će imati čast, da čuva spomenik ovoga našega velikana.

Najprije se je najveć govorilo, da se postavi spomenik, koga je izradio ovčas najveći kipar i klesar svita, Hrvat Ivan Meštrović, ki sad živi u Ameriki, u sredinu Gradišća, to je Željezno. Kad nije Željezno imalo povoljnoga mjesta za kip, ar ga nismo dali postaviti „kamo med škadnje“ i kad se je od već stran govorilo, da ne će biti naš Miloradić med svojimi, nego u tudjini, zato se je napustio ov prvi plan. Govorilo se je pak i za „našu sredinu“, to je za Veliki Borištof, ali kad su se naticala pismeno sela, u ki je Miloradić živio i poslovaio i kad su kroz svoje načelnike, ki su govorili u ime sela, nudila mjesta za spomenik i pomoć cijele općine pri postavljenju i uredjenju spomenika, onda je bilo samo za odlučiti izmedju ovimi seli, a to su Filež i Frakanava, kako smo jur bili pisali na ovom mjestu. Odbor se je odlučio za selo Frakanavu.

U Frakanavi će stati spomenik Miloradića

Odbor HKD misli, da ima rodno selo Miloradića Frakanava najveće pravo, da čuva spomen svoga sina — pjesnika, ar ne samo, da je on proživio svu svoju mladost u njem i ne samo, da je nje najveć i najgušće opisivao i spominjao u svojem djelu, nego ovde živi još njegova rodbina, a samo selo je svijesno, da nosi čast i brigu u ime svih Hrvatov. Ovo naše dobro i napredno hrvatsko selo uz duševno peljanje duhovnoga savjetnika vlč. g. Ignaca Horvata i političko peljanje načelnika Gregorića je odmah poduzelo prve korake, da se velik plan ustvari. Tri mjesta su davali odboru HKD na raspolaganje: Dvoja mjesta u sredini staroga kraja sela, ka su se ali pokazala za cio okvir premala i jedno veliko mjesto izmedju staroga dijela sela i novoga, ko se zove Brkava. Ovo općinsko mjesto se je pokazalo najsposobnije za okružni park, ki će krasiti okolinu spomenika i je našlo u očima umjetnika i školara Meštrovića, g. Marijana Matijejića, najpovoljniju ocjenu. Mjesto leži na cesti, ka pelja prema Pulji i Lučmanu i na raskršću ceste, ka pelja prema Malištofu i Kloštru. Općina je obećala svako podupiranje, da se mjesto nadopuni, poravnata, zasadi grmljem i drvijem i naredi za pravi lužić ili park, u koga sredini će stajati spomenik.

Proslava podignuća spomenika

Ta dan proslave podignuća spomenika u Frakanavi ne kanimo održati nekako tiho i podmućke samo medju na-

mi, nego kanimo stupiti na javnost, ar se ne tribamo sramovati niti s našim pjesnikom Miloradićem, niti s radom umjetnika Meštrovića, ki nam je poklonio iz Amerike svoje djelo i ko će postati zanimljivo u budućnosti za sve one umjetnike, ki cijenu njegov način rada. Kao goste ne kanimo samo pozdraviti okružna hrvatska sela, nego i sva naša sela sjevera i juga, zastupnike naše zemaljske vlade, čijom pomoćom smo mogli dati livati poprsje u broncu i zastupnike savezne vlade Austrije. Pozvat ćemo našu braću Slovence kao i poslanike iz naše stare domovine. Pokazat kanimo svitu, ki nas jur broji medju propale, da još živimo i da imamo puno svega, ča još moremo pokazati.

Organizirati kanimo iz svakoga našega sela najmanje jedan par u narodnoj nošnji, ki će donesti iz svoga sela zemlje, ka će se nasipati na podnožje spomenika. Neka budu ovde sva sela zastupana i simbolično ona, ka su propala pred našimi očima. Sve zastave bivših junačkih, divojačkih i jačkarnekih društav, ke se još šranjaju i čuvaju, neka se pokažu na ov dan i neka okrašu svojom blistajućom svilom okvir spomenika svetačnoga mjesta i neka se pokažu u velikoj povorki. Da li ćemo moć spraviti sva naša pjevačka društva u jedan orijaški zbor, sva naša tamburaška društva u jednu veliku skupinu, da zasviraju i zapjevaju zmožno neke naše stare melodije? To još sve leži u budućnosti i u skrbi i skupadjenju sviju nas. Vrimenta za priredbu imamo još dosta, ar kanimo održati dan proslave početkom junija. Pravoda se mora posao jur sad pokrenuti i rediti, čim se je na već stran jur i počelo.

Slika s poprsjem Miloradića u svaki stan

Za ovu ogromnu proslavu i za uredjenje spomenika na svojem konačnom

mjestu je potribna i pomoć svih nas kroz podupiranje u novčanom pogledu. Da svako naše selo i svaki naš stan sazna, kako izgleda ovo umjetno djelo i samo poprsje, dalo se je ono slikati i karte slikom Miloradića će moć svaki kupiti, ki to želi. I najmanja pomoć bit će nam od velike koristi i zato su se dale slike tiskati u obliku dopisnice i razglednice. Ako si tko želi prave slike, si ih more naručiti, koliko hoće i je slati svojim rođakom u Ameriku i poznanim na sve kraje svita. Kako znamo, da ima puno dobrih hrvatskih rodoljubov, ki kanu većom svotom podupirati ovo naše veliko nakanjenje i ki kanu dati neku svotu za kamen-temeljac, za nje smo dali napraviti velike slike, ke su kaširane, tako da moru krasiti svaku nastambu i da budu gizdot svakoga, ki je darovao i žrtvovao. Neka budu ove slike našoj mladini i našim potomcem sviđočanstvo, da smo si mi današnji Hrvati održali ljubav za sve, ča je naše i da to cijenimo i kanimo predati dalje. Neka bude svaka slika glasila, da je stan, kuća i soba, u koj se ona bude nahajala, nastamba hrvatske obitelji, potomcev onih hrastov hrvatskih kolonistov, ki su nekada digli iz ruševin i zaostalin današnja naša cvatuća sela.

Točan raspored proslave još nije sastavan i poznat, ali počelo se je prvo djelo na mjestu, prvo djelo na podnožju, idu prve slike s poprsjem u naša sela i nas pozivaju, da svi pomazemo, da proslavimo dostojno ov velik dan, ki mora pokazati našu narodnu snagu. Svi moremo i moramo pomoći onim, ki se budu skrbbili u prvom redu i bavili s priredjenjem proslave. Javit ćemo se već puta na ovom mjestu, da svakomu predočimo, da mora biti ljetno 1961. ljetno našega velikana, pjesnika Mate Miloradića.

Prof. B. Schreiner
 predsjednik HKD

Jubilejski Hrvatski bal u Beču

Ovogodišnji Hrvatski bal u Beču, ki će se održati subotu, 21. januara 1961., kako i u prošlom ljetu u svi dvorana velike restauracije „Schwechatrhof“ Beč, III., Landstrasser Hauptstrasse 97, zapravo je jubilejska priredba. Ova reprezentativna, prava narodna i obiteljska zabava povezana je ljetos sa svečanostom 25. obljetnice postojanja Hrvatskoga kulturnoga društva u Beču. Mora se priznati, da je Hrvatski bal u Beču jedini naš veliki sastanak s priznatom i pravom tradicijom. Mnogobrojne naše plesačke i narodne grupe, a isto tako i pjevači su u okviru ove stalne naše priredbe u Beču — bojna ljeta izuzeto — imali priliku da se predstavu širokoj javnosti.

Tako je naš veliki „Bal“ u Beču u svakom pogledu ispunjivao vrlo važnu zadaću i igrao svoju ulogu na zadovoljstvo svih nas. Da se je prvobitna mala društvena zabava razvila u ovako veliku i reprezentativnu priredbu, ima se hvaliti ne na zadnje i samomu

odboru HGKD, ki je od početka uvidio i shvatio mogućnosti, ke mora ova zabava pružiti i u narodnom pogledu. Da je HGKD pogodilo pravu žicu, kaže svakoljetni uspjeh.

Ljetošnji jubilejni bal polipšat će novopostavna narodna plesna grupa iz Trajštofa pod peljanjem gospodjice Zlatke Kornfeldt, studentkinje glazbe, sa lipimi narodnimi plesni ili tanci. Poznati tamburaši iz Dolnje Pulje pod peljanjem našega Albina Csenara razveselit ćeju opet staro i mlado pravom našom glazbom, starom i novom. Ciganski zbor Geze Horvatha će opet razvrucati ljubitelje čardaša, a za modernu plesnu glazbu pobrinut će se zbor žandarmerije iz Dolnje Austrije. Ada kako vidimo, bit će za svakoga ča.

Odbor HGKD kao prireditelj poziva i ovim putem naše domoroce u Beču i Gradišću kako i prijatelje nas Hrvatov na ovu svoju veliku priredbu.

Mi svi pak željimo, da bi se Hrvatski bal u Beču čim bolje ugodao, —ić.

Kraj jednoga ljeta i početka novoga najzgodnija je prilika, da čovik malo odahne, da se malo ogleda najzad na on dio svoga puta, koga je prošao i da si daje i malo račun o svom poslovanju. Na kraju toga računavanja stoji pak obično plus ili minus — postignuto ili nepostignuto, a mnogo puta i neodlučno.

Kako izgleda dotični račun za nas Hrvate u Gradišću gledać na — plus ili minus? Površno gledano prevažna za žalost minus i to gledać na rješjenje našega ovčas najvažnijega pitanja, naime onoga člana 7 Državnoga ugovora. U tom pogledu stojimo još na istoj točki kao u ljetu Gospodinovom 1955., kada je potpisan dotični ugovor. Da li su bila naša nastojanja u tom pogledu preslabo? Ili nij bilo u Beču dosta dobre volje?

Ali nij ni zanas bilo sve minus u prošlom ljetu u narodnom pogledu. Bilo je i plusa, ada uspjeha. Poznata je tendencija austrijskoga tiska, da nas Hrvate u Gradišću kao manjinu potpuno negira. I od strani vlasti se u našem poslu ne čini ništa, niti za niti protiv. Preostavlja nas se našoj sudbini, da radimo ča i koliko hoćemo. To je slično ili spodobno „uspavanki na vječni san“. I bilo bi skoro za bojati, da će ta metoda ili način imati uspjeha, kad nam ne bi na kraju bio pomogao sam austrijski ministar za vanjske posle dr. Kreisky — iako nehotće. Dosljedan socijalističkoj tendenciji proglasio nas je za „asimilante“. Ta rič znači po prosto našu rečeno ništa drugo nego da se hoćemo samovoljno ponimčariti ili germanizirati. Ali kako malo pozna gospodin ministar našu slavensku žilavost! Ta potvorba djelala je na naše ljude kao strijela iz vedroga neba. Zbudila je tako žilav otpor i protivreakciju u svi sloji našega naroda, da se more svaki uvjeriti: **Ova manjina još dugo nije izgubljena! To bi bila samo onda, kad bi htila zaista samu sebe napustiti. Ali ravno to ne hoće. Nikada!**

I to je znamda najveći plus u našoj bilanci o prošlom ljetu.

Novo ljetno 1961. najt će nas i mora nas najti još pripravnije, još budnije. Kraj mora biti i najljepšim „uspavankam“ u narodnom pogledu. Ne hoćemo ništa drugo nego **naše pravo!** Od opće brojidbe naroda, ka će se održati u ovom ljetu, očekujemo, da nam se u njoj ne stavi nikakova „nogica“ u obliku nejasnih pitanj. Ostvarenje člana 7 Državnoga ugovora je pak naša najveća zadaća u novom ljetu — u Miloradićevom ljetu, ko smo u božje ime počeli. Sam Miloradić nas opominja:

Nova ljeta, nove muke! Dane su nam dvoje ruke!

Branmo se na svaku stran! Zora puca, bit će dan!

B.

Srićno Novo ljetno 1961